

૨૪૭૮ લેલા

અને

તલેસમાતી બાગ

એક

વારતા.



મુંબઈ:

ઈંગ્લિશ પ્રીટીંગ પ્રેસમાં છાત્રી ગ્રગટ કરવામાં આવી છે.

ઈ સન ૧૮૮૫.

કીમ્મત ૧૥ રૂપીઓ.

૨૪૭૮

લૈલા

અને

તલેસમાતી બાગ

એક

વારતા.



મુંબઈ:

ઈન્ડિયન પ્રીટીંગ પ્રેસમાં છાપી પ્રગટ કરવામાં આવી છે.

ઈ. સન ૧૮૮૫.

કીમ્મત ૧૥ રૂપીયો.

પ્રસ્તાવના.

—:૦:—

આ “લેલા અને તલેસમાતી બાગ” ની ચોપડી જે હાલ સુસ્ત જણો સાંમે રજુ કરવામાં આવેછે તે એક રસીલી અને આનંદ આપનારી ઇંગ્રેજી નોવલ (વારતાની ચોપડી) નો તરજુમો છે ; પરંતુ વાંચનારે યાદ રાખવું કે એ ચોપડી ઇંગ્રેજી પરથી બોલે બોલે તરજુમો કરી લીધેલી નથી, પણ તેમાંથી ઘટના ફેરફારો સાથે એક વારતા તરીકે ગુજરાતીમાં ઉપજાવી લીધી છે, તે એટલાજ વાસ્તે કે ઘણા લાંબા અને કંટાળા ભરેલા ફકરા જે વાંચનારની ધીરજને તોડી નાંખે છે અને તેનું પરિણામ જાણવાને તેને એટલો તો ઉલટ-મંદ રાખે છે કે વાંચનાર પોતાની અધીરાઇને શરણુ ધર્મને તે ફકરા અને તેના પછી આવતા બીજા વધારે કિંમતી અને વાંચવા લાયક પાનાંને માત્ર સાર મેળવવાની ઉતાવળથીજ ફેરવી નાંખે છે. એમ ન થાય અને વાંચનાર ઉલટથી અને તેજ વખતે ઘટતી ધીરજ સાથે આ ચોપડી વાંચી શકે તેટલાંજ કારણસર એની અંદર ચોક્કસ સુધારા અને ફેરફારો કરવામાં આવ્યા છે.

ઇંગ્રેજી ભાષામાં લખાયેલી જુદી જુદી નોવલો (વારતાની ચોપડીઓ) સાથે સરખાવતાં ગુજરાતી વારતાની ક્રીતાઓ એટલી તો થોડી છે કે ઇંગ્રેજી નહીં વાંચી જાણનારા ગૃહસ્થો અને બાળુઓ જેઓ ખરી અને કથારૂપી વારતાઓ જાણવાનો ઘણો શોખ ધરાવે છે તેઓને પોતાનો શોખ પૂરો પાડવાને તેઓની ખાચસ માફક ચોપડીઓ મળી શકતી નથી અને તેથી આ વારતા એક ચોપડીના આકારમાં એવાં શોખીન વાંચનારાંઓ હજુર ધરીએ તો તે કોઇ પણ રીતે અણબટવું નથી એવી અમે આશા રાખીશું.

વળી વધુ કહેવાની જરૂર એ છે કે એ ચોપડીના નામાંકીત લખનાર ની અસલ (ઇંગ્રેજી) ચોપડીમાંનાં સઘળાં નામ કશા પણ ફેરફાર વગર રહેવા દીધાં છે, કારણ કે એ મૂળ ગ્રંથ (ઇંગ્રેજી ચોપડી) ના કર્તાએ પોતાની આ રસીલી અને મોઘકારક વારતાની જગ્યા તરીકે પ્રખ્યાત એશિયાખંડના એક સુસલભીન દેશને પસંદ કીધો છે, કે જેની રીતભાત અને રસમોમાં તે વખતથી તે આજ સુધી કાંઇ પણ રીતનો જાણવા ભોગ અને જાહેર સુધારો

‘યો હોય એવું આપણને બાસતું નથી. એ ઉપરાંત પૂર્વની રીતભાત હજી સુધી પણ હાલની રીત બાતોને એટલી તો મળતી આવે છે કે કદાચ જો નામો ફેરવી વારતાના દેખાવની જગ્યા તરીકે કોઈ ખીજેજ દેશ પસંદ કરીએ તો આ વારતામાં સમાયલા ધણાએક મોટા અને અસરકારક બાગને કહાડી નાંખવો પડે અને તેથી આ ચોપડી માત્ર નકામી જેવી થઈ પડે.

ગુજરાતી બાણમાં ચોપડીએનો વધારો અને અકસીર કરી પારસી કૃત્યોમાં તેએથી થતો સુધારો જોવાને દરેક પારસી જુવાન આગુર છે ; અને જોકે એક વારતામાં સમાયલા સઘળા વખાણવા લાયક ગુણો ઉપાડી લેવાને એક સખસ શક્તિવાન ન હોય તોપણ તેમાંના થોડા ગુણો પણ વાંચનારના મનમાં પ્રવેશ કરેછે અને તેથી નિપજતા કાયદો આ દુનિયામાં કંઈ નહીંતો તે માણસની સંસારી હાલત સુધારવાને ધણા અગત્યના થઈ પડે છે. એક વારતામાં જાહેર ક્રીધિલા સઘળા ઉપાડી લેવા લાયક ગુણો જો દરેક માણસ અખત્યાર કરેતો નિતિ સંબંધી થતો સુધારો અને તે સુધારાથી નિપજતાં પરિણામો શું પ્રજ્ઞમાં સુખ શાંતી ન ફેલાવે ? લંબાણ વિચાર કરીએ તો એક બાધકારક વારતાના સફાએ ઉપર ચિતારેલા ગુણો એક માણસને—તેના કૃત્યને—તેના શ્રેણીએને—તેની સાથે વસનારી સર્વ પ્રજાને અને આખરે તેના રાજકરતાને શાંતીના દરિયાવમાં રમતાં મુકે છે. નેક્રી અને બદીના રસ્તા બંને એક સરખી રીતે ખુલ્લાછે પણ માણસ હાથે કરીને બદીનો રસ્તો સેહેલ ધારી તે પકડે છે અને એને તેમાં મુલ ખાય છે તેના કરતાં નેક્રીનો રસ્તો પકડી નેક્રીની રાહ અખત્યાર કરી પોતાના પેદા કરનારને ખુશી કરવામાં ફેટલો મોટો કાયદો છે !

આ વારતામાં પણ નેક્રી, બદી તથા તેના પરિણામનો પણ અચ્છો ચિતાર આપેલો છે જે ફક્ત વાંચી જોવાથી બરાબર ખાતરી થયે.

આ વારતાની નાજનીન શાહાબદી “લૈલા” પોતેજ છે કે જે આપણી ચોપડીનું મથાળું દિપાવે છે. એક શાહાબદી અને તેથીજ કરી એક નાજુક ઝિારત હોવા છતાં, આ ઝિારતે ગરજની વખતે જે હિંમત અને સમય-સૂચકતા વાપરી તે વાંચી વાંચનાર ખરેખર અજ્ઞયખીના દરિયાવમાં ગરક થયે ; કારણકે તેણીએ મધરાતને સમે જ્યારે પહેલવાની હૃદયના મનુષ્યની છાતી ફાટફાટ થાયછે અને તેનું લોહી તેની રગોમાં બંધાઈ જાય છે ત્યારે અને એક મહાપાખી ખુની અને કર્પાણુ લુગારાની રૂબરૂ કે જ્યાં ગમે એવી

હિંમતનો માણસ પણ ધાસ્તી ખાયા વગર રહે નહીં ત્યાં તેજ લુઠારાનો એક ભોગ થઇ પડવાને બદલે તેનેજ ડગવાને જે યુક્તિ અને કળા વાપરી તે ખરેખર એક અબખા જાતીમાં ધણોજ તારીફ લાયક ગુણ છે. અને એ સઘળાં ઉપરાંત પોતાની વીઠી ગુમાવવા બાદ જે ડહાપણ ભરેલી ચુપકાદી વાપરી પોતાના મનની મોટાઈ અને શાંતી દખાડી એવી ધૈર્યતા દરેક સ્ત્રી જાતીમાં બધે મનુષ્ય જાતમાં પણ હોય એવું આપણે ઈન્દ્રીએ છીએ.

ડહાપણની ઈશ્વરી બક્ષેસ માણસની હુમ્મર ઉપર કથોપણ આધાર રાખતી નથી તેનો આ “લૈલા” નો એક જાણવા જોગ દાખલો છે. શીલસુકો અને એલમાંએ અને દાનાવ શખસો પુરાતન વખતથી ઓરત જાત ઉપર ધિક્કારની નજરે જોતા આવ્યા છે પણ આ વારતા વાંચવા પછી માલમ પડશે કે એ ખુદાઈ બક્ષેસ માણસ જાતના તુચ્છકારને ભોગ થઈ પડેલી સ્ત્રીઓમાંની કેટલીકપર ઘણા સખાવતથી બક્ષવામાં આવીએ પણ એ બક્ષેસનો ઓરત જાત સારી રવેશે ઉપયોગ નથી કરતી તેથી તેઓ મરદોની નજરમાં હલકી પડેછે; તોપણ જે જુજ ઓરતોએ તેનો ઉપયોગ સારો કીધો છે તેઓએ પોતાનાં ટોળાં ઉપર લાગેલા સદાનો ડાઘ ઘાઈ નાંખ્યો છે.

શાહજાદી લૈલા વિષે જે આપણે અત્યાર સુધીમાં કહી ગયા છે તે આ વારતાની રસીલી બાબત સાથે સરખાવતાં જો કે એક મોટા દરિયામાં એક ટીપાંની મિસલ છે તોપણ એ વારતામાં જે જે બાબતો સમાયલી છે તેનો ટુંક સાર આપી વાંચનારની જીસાસા ઉત્પન્ન કરવાની જે અમારી ફરજ છે તે બજવવામાં અમે અગરજો જરા વધારે લંબાણ જઈ અમારા વાંચનારને ખરે સંતોષ આપવાના હેતુથી તેને જે કાંઈ કંટાળો આપીએ તેને માંટ દર ગુજર ચાલીએ છીએ.

એ વારતાની અંદર “અલાદીન” નામનો એક બહાદુર જીવાન અમરો ભાગ બજાવે છે. તે એક શૂરો, રૂડો અને બધી રીતે વખાણવા લાયક ખુબસુરત છે જીવાન છે; અને તે દરેક સાબાસીને યોગ્ય છે.

આ વારતામાં દરેક બનાવો એક બાગને ખાતર બન્યાં છે. એ બાગની હયાતી કાકેસસ પર્વત તરફ ધારવામાં આવીએ. લૈલા અને અલાદીનને એ બાગ તેઓના બપાવાના વારસા તરીકે મળવાનો હતો તેથી તેઓને તે બાગનો મિદ જાણવા તીકૂલીસ તરફ મુસાફરી કરવી પડી હતી અને તે બાબદ એક

લુટારાને ખબર પડવાથી તેણે તે બાગનું સુખ હાંસલ કરવાને જે જે કોશિશ કીધી છે તથા તેમાં તેની ઝીરતે તેને ખરી વફાદારીથી જાહેર અને છુપી રીતે જે મદદો કરી નેક્રાનો રસ્તો અખત્યાર કીધાથી જે ફાયદા થાયછે તે બતાવી આપી તેની પાસે લુટારાનો ધંધો છોડાવી દીધો એ ખરેખર એક સ્ત્રીજાતીની વફાદારી, હુશિયારી અને બુદ્ધિ ધણીજ તારીફ લાયક છે.

એ વતરોગ 'તુનર' નામના એક ખેવડા નોકરની નિમકહરામી— તેની ચોરાની સાથે સાંમેલગીરી—શાહાજીની લેવાને વેચી નાંખવામાં તેણે દેખાડેલી કુરતા—ત્યાર પછી તેને બંધીખાતામાંથી છોડવવાની ક્લોદીસા નામની એક ઝીરતની મદદ—અને ત્યારબાદ તેનું તલેસમાતી બાગ તરફ જવું અને ત્યાં તેના થતા માઠા હાલ એ સર્વ વાંચનારના દિલમાં અનેક લાગણી ઉત્પન્ન કરવા વગર રહેશે નહીં.

માઈરાની પોતાના ખુની પણ વાહાલા ભરથાર તરફની મોહોબત— તેનું મોત—અને તેનો મરતી વખતનો પચાતાપ—થેકલા નામની હકીમ જાદીની તેને સજાવન કરવાની હીકમત—ક્લોદીસાની હિંમત—સુલતાનના મહેલમાંથી લેલાનું નાસી જવું—અને સરવાળે તલેસમાતી બાગની મુલાકાત—એ સર્વેનું આ ચોપડીની અંદર વિસ્તારીને બ્યાંન આપેલું છે કે જેનો પુરતો રસ તે આખી ચોપડી વાંચ્યા વગર કદીપણ મેળવી શકાય નહીં.

મુંબાર્ઈ તા. ૧ લી સપ્ટેમ્બર સને ૧૮૮૫.

લેલા

અને

તલેસમાતી બાગ.

પ્રકરણ પેહેલું.

એક જુવાન મુસાફર.

પ્રિય વાંચનાર “તલેસમાતી ગુલીસ્તાન” નો ભેદ જાણવા કાળે તને જ્યોરજીયા, તીફ્લીસ, અને તુર્કી તથા તેની વચ્ચે આવેલા બુલંદ કાકેસસ પર્વત અને તેની આગળનાં એનેટોલીઆના એકાંત મેદાનમાં ધ્યાન દોડાવવું પડશે.

૧૮૫૩ ની સાલના સખત ઉનાળાની રૂત હતી; અને આવી ગરમીની રૂતમાં જ્યોરજીયાની પશ્ચિમ દિશા ઉપર આસમાનસાથે વાત કરતા બુલંદ ડુંગરો, જે કાકેસસને નામે હાલના જમાનામાં આજખાયછે, તેની નીચેનાં ઊંચડ રણમાં આપણી વારતાની શરૂઆત થાયછે.

આવી ગરમીની મોસમમાં સખત તાપના દિવસની એક મધ્યાન બ-પોરના એક ઊંચા કદનો, પોહાળી પેશાની, અને મસ્ત બાજુનો જુવાન તેના ઘોડાને ચરતો મુકી ઝાડના છાયા તળે વિચારમાં બેઠો છે. તેની ડાબી બાજુપર એક બંદૂક લટકાવેલીછે, તથા કમ્મરપર આમડાંની મ્યાનમાં લપેટેલી એક ભારી શમચોર છે; પીઠપર એક મોટી દાલ, અને એક આબદાર ખંજર તેની કમ્મરને જોડ્યે આપે છે. આ ખંજરની સાથે એક છ બારવાળો નાની પિસ્તોલ પણ આ જુવાનની પાસે મોજુદછે. તે ખુશ મિત્રાજમાં બેઠો-છે, તેટલાં એક મધ્યમ કદનો ઘોડેસ્વાર ઘોડો આવી ઘોડાપરથી ઉતરી પડ્યો, અને પોતાના રક્ષની બાગદોર હાથમાં પકડી અદ્ય આદાબના તરી-

કાની રૂએ પોતાના ઘોડા સમેત પેલા જુવાનની ખીદમતમાં સર ઝુકાવી તેની પાસે આવી બેઠો. તેઓ વચ્ચે જે વાતચિત થયું તે ઉપરથી પેલા ચીત્તાની સુંગાલનો જુવાન અશ્વત્થાની પોકાર કરી શરતી મિસાલે જમીન ઉપર ઉઠી ઉભી.

“અલ્લાહ મારી ઉમેદ બર લાવે. અલાદીન જેવો શિકાર જે આપણે હાથ આવે તો ખીજું શું જોઈએ? ખાત્રી તેં શું તેને નજરથી જોયો?”

ખાત્રીએ ખાતરીથી જવાબ વાળ્યો, “આ ચશ્માએ જે મુલ નહીં કીધી હોય તો તે અલાદીન છે એમ કહેવાને હું હિંમતથી અલ્લાહ અને તેના પેગમબરના કસમ આઉં છું.”

“તેમજ હોતું જોઈએ,” પેલા પેહેલો જુવાન બોલ્યો, “સખબ મનસુરના નોકર તુનરે મને ખબર આપી હતી કે લૈલા અને અલાદીન એ બંનેની મુલાકાત લેવાનો મનસુરે કરાવે શખબોએ, અને તુનર પાસે તેઓપર પેગામ રવાના કર્યો હતો. તુનરના કહેવા પ્રમાણે અલાદીન આજ રોજે આ રસ્તે તીફલીસ જ્યો જોઈએ; પણ મીંગરેલીઆની લૈલાનો વખત અટકળ કરી શકાતો નથી. વાઈ ખાત્રી, અલાદીન શું એકલો છે?”

“નહી, સરદાર,” ખાત્રી બોલ્યો; “તે જુવાનની સાથે તેના બે સસાલેદાર છે, અને જે ધડી જાયછે, તેમાં તેઓ આ જગાપર આવી પુગશે.”

ખાત્રીના આવા સખુનો સાંભળી પેલા શરતી સુંગાલના જુવાને પોતાના કમ્મરબંધમાં છુપાવેલી એક નાહતી સીસોડી ફાહાડીને જોરથી વગાડી અને એક આંખના પલકારામાં તે જુવાન પાંચ હથિયારબંધ મરત ખાજુના ઘોડેસ્વારોની ટુકડીનો સરદાર થયો. પાંચ સ્વારો જેટલી ઝડપથી પેલા જુવાનની સીસોડીને માન આપી હાજર થયા તેના કરતાં વધારે ઝડપથી આ છઠો સ્વાર તેઓને લઈને સામેની ખાજુપર આવેલી ગીચ ઝાડીમાં એક હરફ પણ બોલ્યા વિના ગુમ થઈ ગયો.

આટલા બનાવ ઉપરથી પાંચનારે જાણી લીધું હતું કે આ શખ્સો કાકેસસ પર્વતની તળેટીમાં રહેનારા રાહામાઈ હોવા જોઈએ. અને પેલા ચીત્તાની સુંગાલનો જુવાન તે આ ખુનખાર ટોળીનો વડો સરદાર કીરી કહે-રમાંન હતો અને તેને ખબર આપનાર તેનો મદદગાર ખાત્રી નામનો તેનો જાનસુસ હતો. આ ‘આખરેદાર’ લુટારા કાકેસસ પર્વતની કદળમાં પોતાનું રહેઠાણ રાખતા, અને માલેતુજર વંજર અને સુસાફરના કાફલાપર સામઠા

મળી કુદી પડી તેમનાં ખુન કરી પોતાની જીંદગીના દિવસો અમન અમનમાં કાઢાડતા હતા.

આ લુઠારાની ટોળીને પાહાડની કંઠણમાં બરાવાને વાર નહીં લાગ્યો તેટલામાં ત્રણ જીવાન હથિયારબંધ ઘોડેસ્વારો પોતાના ઘોડાને જોરથી દોડાવતા તે તરફ આવી પુગા. આ પેરાણ રણમાં કુકત ત્રણ દિશાએ ખુલ્લું અને ચોથી દિશા તરફ બુંદ કાઢેસસ પર્વત ઉભી હતો. તાપના સખખથી આ ત્રણ જીવાનોના ઘોડા થાકી ગયા હતા અને ખુલ્લી દિશા તરફથી ગરમ પવનના સપાટા મધ્યાન બપોરે આપણા આ જીવાન મુસાફરોને હેરાન કરતા હતા.

આવી મધ્યાન બપોરનાં સખત તાપનાં ગરમ સપાટામાં તેઓ વાત કરતા કરતા પોતાના ઘોડા આગળ ચલાવતા હતા.

“બ-મહેરે અલ્લાહ, આ સખત તાપથી તમેલાં રણની મુસાફરી આપણે હવે પુરી કરી છે; મને યકીન છે કે આપણ તીફલીસ હવે જલદી પુગશું.”

“તું નામવરનું કહેવું બેજ છે. તીફલીસ જ્યાં પુગવા માટે ખીજ ત્રણ દિવસ આપણને મંજલ કરવી પડશે, અને અલ્લાહનું આહાવું હશે તો પછી તીફલીસ જતાં કાંઈ વિલંબ લાગનાર નથી.”

આ વાતચિત નામદાર અલાદીન અને તેના વફાદાર રસાલેદારો ઇશ્મા-લીમ તથા હાફેઝ વચ્ચે ચલી હતી. અલાદીન કોણુએ તે કહેવાની હાલ જરૂર નથી, પણ એટલું તો જાણવું જોઈએ કે તેના નામની સાથે ‘નામદાર’નો ખેતાબ જોડાયેલો હતો. તે હિંમતે પુરો લડવામાં શૂરો, અને હિંમતમાં હીરો હતો. તેણે ‘નામદાર’નો ખેતાબ પૈસા ખરચીને મેળવ્યો નહીં હતો; કે નહીં મેળવ્યો હતો ખુશામત અને દુસ્તાબથી; પણ તે બાહાદુર બળવંત નરે ખરી હિંમતદેખાડી તે મેળવ્યો હતો. તે શૂરો સંકટની સમે દુસ્મનની સામે નરેયેરનું કૌવત ધરાવતો; તે દાનાવનો દોસ્ત અને ગરીબનો કદરદાન હતો. તે ખુશામતને ધિક્કારતો અને માનને માટે ખીજઆની માફક વલખાં મારતો ન હતો; પણ રાસ્તીને અખત્યાર કરી સતપર સદા જીવ આપતો હતો. એવો આ આપણો જીવાન અલાદીન શૂરો, રડો, બલો, અને એ સધળા ગુણો સાથે તે ખુબ-સુરત પણ હતો. તેની સાથના તેના રસાલેદાર પણ હિંમતમાં એક સરખા અને બળમાં પુરા હતા.

“એક—બે—ત્રણ ! યા અલ્લાહ, આ ઝાડીમાં લુઠારા છુપાયેલા છે.

મેં ત્રણ બંદુકના બાર આ સામેની ઝાડીમાંથી સાંભળ્યા.” “મેં પોતે પણ સાંભળ્યા,” હાફેન્ડેકે આપ્યો; “અને એક ગાળો તો મારી પાસથી પસાર થઈ.”

બાહાદુર અલાદીને કાંઈપણ જવાબ દીધો નહીં. તેણે તરતજ બાજુ-પર લટકતી બંદુક હાથમાં ધરી શેરની મિસાલિ પોકાર માર્યો—“હુશિયાર રહો; આહુનું અહ્લાહનું છે તો પછીદોને પળવારમાં જહાનમ વસલ કરી નાંખશું.”

એક—બે—ત્રણ, એ પ્રમાણે પાંચ ત્રણ બાર આંખના પલકારામાં જે બાજુથી પેહેલા ત્રણ બાર આવ્યા હતા ત્યાં બાહાદુર અલાદીને સવાલને ખાતર મોકલ્યા, અને થોડી વખત જવાબની રાહ જોતો ઉભો.

તરતજ કીરીકહેરમાન અને આઝી સામેથી નિકળી આવ્યા અને તેઓ અલાદીનનો રસ્તો બંધ કરી બંદુક તાકી સામે ઉભા.

બાહાદુર અલાદીનને આવા સંકટ સમે વિચાર કરવો નહીં પડ્યો. તેણે તરતજ પોતાના હરીફની સાંમે ઉપરાસાપરી બાર કીધા. તેટલાં પાછળથી ખીજા માર જણે આવી તેઓને ઘેરી લીધા.

હાફેન્ડે અને ઈબ્રાહીમ તેઓને પુરા પડ્યા, અને આપણે બાહાદુર અલાદીન બે હાથે બંધે છેડાવતા શેરોને જવાબ દેતો હતો.

‘હયા હુડિ’ *આવા પવિત્ર કલામ શુરા અલાદીને પોતાની જબાન ઉપર લીધા અને એકજ બાર તાકીને માર્યો, કે તરતજ કીરી કહેરમાન તેના રક્તની વીકપરથી પટકાઈને જમીન પર પડ્યો.

‘અહ્લાહ, આપણી કૃતેહછે, એક ચંડાળતો બેજન થયોછે; પાંચ બાકી રહ્યોછે.’

બે ખીજા બારોમાં આઝી અને તેના સાર્થાઓમાંના એક શિવાય એવું દુમ દબાવી નાહાસી ગયા. આઝી જખમી થયો, અને તેના સાર્થી શીર-કાફે બંદુકની લડત દુરથી ચાલુ રાખી. જખમી આઝીએ નિર્બળ થઈ નાહાસવાની મરજી દેખાડી, તેવાજ શીરકાફ અલાદીનને લડતમાં દુર લઈ ગયો. આઝીએ અલાદીનને દુર લઈ ગયેલા જોયો તેવાજ તુર્કી ત્રાપાનમાં પોકાર મારી તેણે કહ્યું કે “કીરી કહેરમાન તારી જીંદગી સંભાળ ”

* ‘ઈયાહુડિ’ નો અર્થ ‘યા ખુદા’ થાયછે.

આ સખુનો કહી ખાત્રી નાહોડો અને તેનો દુઃખખાણો હાફેઝ અને ઈમ્માલીમ પકડવા જાય તેટલાં જમીનપર પડેલા કીરીકહેરમાન પવનની ચાલના પોતાના ઘોડાપર એકદમ કૂદી બેઠો, અને વીજળીની ઝડપથી પોતાના ઘોડાને દોડાવી નજર આગળથી ગુમ થઈ ગયો, અને તેની સામેની બાજુપર કીરીને નાહા-સતો જોઈ શીરકાફ પણ નાહોડો.

અલાદીન એક પુતળાંની માફક આ ખતાવ જોઈ સ્તંભ થઈ ઉભોજ રહ્યો.

પ્રકરણ બીજું.

પ્રેરેજની જાળ—મોહેબતનું છટકું.

અલાદીન પોતાના સઘળા દુશ્મનોને હિચકારાની માફક નાહાસી જતા જોઈને ખુશી થવાને બદલે દલગીર થયો. સખખ હમણાજ તેને માલમ પડ્યું કે જમીનપર પડેલા પેલા મસ્ત બાજુનો જુવાન તે આ કાફેસસી લુટારા નો સરદાર હતો, અને પોતાની મતલબ જાળવવા માટેજ તેણે જમીનપર મુ-રદાં માફક પડી દોગ કીધા હતા. અલાદીને વિચાર્યું કે જ્યારે કીરીકહેરમાન તેના ઘોડાપરથી જમીન પર પડ્યો તે વેળા જો તેણે પોતાના ઘોડાપરથી બિ-તરીને તેને કેદ કરવાનો કોશિશ કીધીહોત તો આ બુલુંદ તનનો કહેરમાન તેને તરતજ પોતાની યુગાલમાં પકડી લેત, અને ત્યાર બાદ હાફેઝ અને ઈમ્મા-લીમને જેર કરવામાં તેઓને વધુ મહેનત નહીં પડતે. ખરેખર કીરીકહેરમાને આવી જાતનો એક કુંસો નાંખ્યો હતો. આવા નીચ ફરેખીઓથી તે છેતરાયો તેથી દલગીર થતો તે પોતાના રસાલા સાથે આગળ ચાલ્યો અને હાફેઝ અને ઈમ્માલીમ તેની તારીફ કરવા લાગ્યા.

સમી સાંજનો વખત અને નમતો પોહાર થવા આવ્યો હતો, કેમકે વાંચતારને યાદ હશે કે આપણી વારતા બપોરના તાપમાં શરૂ થઈ હતી અને જુવાન અલાદીને જે કૃતેહ મેળવી તે કૃતેહ મેળવતાં તેને અલખત ચાર કલાક સખત તાપમાં જખરી મહેનત કરવી પડી હતી. તે મહેનતથી બેકરાર

થયેલો દીસ્યો અને ધ્યાસને મટાડવા પાણીની તલબ કરવા લાગ્યો. તે ઝાપા-
નથી હર વખત તેના પેગમબર હજરત મહમદને યાદ કરતો અને કહેતો કે
“ ઈયા પેગમબર, રાતને સમે આસાપશ લેવા એક એવી જગા અમને
બક્ષ કે તે જગા પર પાણી અને પવન અમને મળી શકે.” આવા વિચારોમાં
અરસપરસ વાતો કરતા આ ત્રણ જીવાનો એક રસ્તાના નાકા ઉપર
આવેલી એક ઝૂંપડી આગળ આવી પુગા.

આ રસ્તાપરથી ત્રણ જીદા જીદા રસ્તાના કુંડા તેઓએ જોયા; તે-
ઓએ પોતાના થોડાઓની લગામ ખેંચી પકડી, અને ક્યે રરતે આગળ
વધવું તેના વિચારમાં આ ત્રણ અણુજાણ્યા મુસાફરો ઉભા. આસપાસ
નજર કરતાં એક ગરીબ કંગાલ બેઠુતને તેઓએ હાથમાં લાકડી પકડી
બેઠેલા દોઢો.

પેલા બેઠુત તેઓને પોતાની તરફ આવતા જોઈ બોલ્યો “ એ દાતા,
ઓ ગરીબનવાઝ તું ખરેખર મુસલમાન હોય તો મારા હાલપર મહેર કરી
અહ્લાહતાલાએ તને આપ્યું હોય તો મને કંઈ પણ બક્ષિય આપ.”

ઈમાણીમે અલાદીનને બલામણુ કરી કે આ કંગાલ ફકીરને કંઈ બ-
ક્ષિય આપી તીફ્લીસનો રસ્તો પુછીશું તો જરૂર તે આપણને કહેશે.

આ ત્રણ જીવાનો પેલા કંગાલ જે થોડે દુર જમીનપર બેઠો હતો તેની
પાસે ગયા. અલાદીને એક સોનાની મોહર તેના આંગ ઉપર ફેંકી સ-
વાલ કીચો, “ અમે પીર મદ, આ ત્રણ જીદા જીદા રસ્તામાંથી તીફ્લીસ
જવાનો રસ્તો કયો છે ? ”

પેલાએ પેલી સોનાની મોહર ઊંચકતાં આશીસ દીધા, “ અહ્લાહ તારી
મુરાદ બર લાવે, અમે ગયર, આ જમણા હાથપરનો રસ્તો તને તીફ્લીસ
લઈ જશે. ”

પાછી મુસાફરી શરૂ થઈ, અને ત્રણે જીવાનો પેલા કંગાલના જાણુ-
વ્યા પ્રમાણે જમણા હાથ ઉપર આગળ વધ્યા. અંચળ હાફેઝ પેલા કંગા-
લના ચેહેરા તરફ આ સઘળો વખત ટીકી ટીકીને જોતો હતો, સખબ તેને એવું
લાગ્યું કે આ કંગાલની શીકળ તેણે કોઈવાર નજરે નજર દીઠી છે, તોપણ તે
અટકળ કરી શક્યો નહીં કે એ કોણ હતો.

આ ત્રણ જીવાનો તે તરફ ગયા, અને પેલા કંગાલ પોતાની ઝૂંપડીમાં ગયો.

“અંડાળ તારા પૈસાને હું પથ્થરપર પટકું છું.” એમ બોલી પેલા કં-
ગાળે પોતાની ઝુંપડીના દરવાજા આગળ પેલી સોનાની મોહર જમીનપર ધિ-
ક્કાર સાથે પટકી અને શીરકાફ પાસે પાણી માગી એક પળમાં આ કંગાલિ
પોતાનું મોહડું ઘાઈ નાખી માથાપર ફેંટા વીટાળ્યો અને પોતાનો અસ-
લ પોશાક પેહેરી કમ્મરપર શમશીર અને ખાંધપર બંદુક લટકાવી. અને
આપદાર અંજરને કમ્મરબંધમાં ખોસી ઝુંપડીમાંથી કફિસસ પર્વતની કઠણ
તરફ નિકળી આવ્યો. એ બીખારી કોણ હશે ?

આ કંગાલનો અહેરો હાફેઝ ઠીકી ઠીકીને જોતો હતો, તેનું કારણ એજ
કે આ કંગાલની શીકણ તેણે કોઈ ઠેકાણે જોઈ હતી. પણ તે ઘડી તેને પીછા-
ની શક્યો નહીં તેનું કારણ કે તેના મોહડાં ઉપર રંગ લગાડી એક
ઉજળા વાળની મોટી દાહાડી પેહેરીને તપકારીઆ રંગના લેખાસમાં તે ખેંટા-
હતો. અને આવા લેખાસ હેઠળ તેનું અસલ અંગ રંગ અને રૂપ ઠંકાયલું
હતું, તોપણ અંચળ હાફેઝની નિક્ષણ નજરે તરતજ જાણી લીધું કે એ કોઈ
પીછાનવાળો હતો. વાંચનારે જાણવું જોઈએ કે આ કંગાલ એકતના પો-
શાકમાં છુપાયેલા શખસ ખીજો કોઈ નહીં પણ ક્રીરી કહેરમાન પોતે હતો.
તેણે અલાદીનને ખોટી રાહ દેખાડી ભ્રમવાનો વિચાર કરી આ
પ્રપંચરચ્ચો હતો અને તે પ્રમાણે કરી તેના સાથી શીરકાફ સાથે તે નિકળી ગયો
તે આપણે ઉપર જોયું છે; પણ તે ક્યાં ગયો છે ?

જરા સમય—આપણા સુરા રશ્કિ એટલીવારમાં કેટલી મંજલ
કાપીએ તેની ખખર લઈએ. ઘણીજ થોડી. હજી તો આક્રતાબના અસ્ત પામ-
તાં કિરણો આસપાસની ઝાડીમાંથી તેઓને છુપાઈને જીવે છે. હજી તો મગર-
બની નીમાજનો વખત થાય છે. તેટલાં જીવાન અલાદીનની નજર દુરથી
એક ઉભા કરેલા નાના જેવા તંબુ પર પડી. તરતજ તે અમકી બોલી ઉઠ્યો:-

“જેવું ઈમ્બ્રાહીમ, પેલા સરૌવરના ઝાડના આથાની કઠણમાં પેલી
ઝંઝા કાઠી ઉપર કોઈનો નાનો તંબુ લટકેલા છે તે !”

“હા નામદાર ” ઈમ્બ્રાહીમે જોઈને કહ્યું “ મને દેખાય છે, જ-
રા આગળ આપણે જઈશું તો માલમ પડશે કે તે કોણનો છે. ”

તેઓ ત્રણે જણા આગળ વધ્યા તો તેઓની ખુશીનો શું પાર !
નિર્મળ નીરનુ એક સાફ કાચ જેવું સફેદ સરૌવર તેઓની નજરે પ-

ડ્યું. અલાદીને તરતજ પોતાની પ્યાસને મટાડી અને પાછો ઘોડેસવાર થઈ જરા આગળ વધ્યો.

“હા ! હા ! આ શું સુંદર હલીઆંરી ! મને યકીન છે, હૃદ્માનદાર ઇન્દ્રાહીમ, કે આપણુ કોઈના બાગમાં દાખલ થયા છે. સખખ આ જમીન પરની લીલાતરી ખુદરતનો નહાનો પણ આદમીના હાથની બનાવટનો નમુનો મને દીસેછે, આ કેવી મનહરણુ કરનારી જગા ! કેવાં રંગ બેરંગી ફૂલો ! ” જેમ જેમ આ ત્રણ મુસાફરો આગળ વધતા ગયા તેમ તેમ તેઓને આસપાસની જગા વધારે પસંદ પડતી ગઈ. જરા વધારે આગળ ચાલ્યા અને અલાદીનના કાન પર સુંદર સિતારના સરોદનો ઝમકારો આવ્યો. તે ઘણો અજબબ અને ખુશી થયો. તેણે આસપાસ નજર ફેંકી પણ સિતારનો વગાડનાર નજરે નહીં પડ્યો. તેના કાનની ખાતરી થઈ, પણ આંખની ખાતરી નહીં થવાથી તે અધીરો થયો. તેણે પેલાં સરોવરને કિનારે એક સુંદર નારી તેણે દીઠી. તેણીની પડોસમાં એક સિતાર પડેલા હતા અને તેણીની પાકની પાછળ એક ઘટાદાર સરોવરનું ઝાડ હતું રહીને મગરર થવું હતું.

“આહા બહેસ્તના રીરેતા ! દુનિયાની હસ્તિ ! આદમજાતના સુખ ! આ પરીપેકર નાર ! એ જીનસ્તાનની હુરી ! આ આવી જગાપર તે આસમાં ન પરથી ઉતરી આવી હશે કે શું ! ” આવાં વિશ્વેષણો લગાડી અલાદીન પોતાના દીલમાં મગન થતો હતો.

તે સુંદર નાર સિતાર વગાડતી બંધ પડેલી હતી અને પોતાનાં ધ્યાનમાં હોયો વિચાર કરતી બેઠી હતી, તોપણ જરા જરા વારે તેણીના આંગળાં સિતારના તાર સાથે લડત કરતાં હતાં. અને જો કે અલાદીનેતો તેણીને જોઈછે, પણ તેણીની નજર અલાદીન પર પડી નથી.

આપણો જુવાન મુસાફર પોતાના ઘોડાને જરા બાજુ પર લઈ ગયો અને પેલી મનમોહન નારનો ચહેરો દુરથી જોવા લાગ્યો.

“અરે મને લાગેછે કે નખીઆ અને પયમબરોની રીકાકતમાં રહેનાર હુરીઆમાંની એક હુરી આ જગાપર આવી બેઠીછે ! ” આવા ભમતા વિચારોમાં અલાદીન પોતાની અકલનો કબજો છોડતો જતો હતો, અને તેવી હાલતમાં હફેજે ઇન્દ્રાહીમને કહ્યું “જેવું ખીરાદર, આપણા સરદારનો અહેરો પિજાશ પકડી ગયો છે, ” પણ તેઓ કાંઈ પણ બોલી શક્યા નહીં.

સખ્ય આ નિમકહલાલો પોતાના મલિક તરફ પોતાની ફરજ અને આદાબનો હક અદા કરતા હતા. એક તરફ હાફેઝ અને ઈબ્રાહીમ પોતાના મલિકની બદલાતી જતી ચાલપર પરેશાન થતા અને બીજી તરફ બહાદુર અલાદીન ખુદરતની પેલી બેમુલ બક્ષીસની જાળમાં જેમ વચ્ચત જતો તેમ વધારે ને વધારે શું અવાતો જતો. તેટલાં ત્રીજી તરફ પેલી આકાશની હુરી પોતાના સુંદર હાથ પગ પેલા રૂપેરી ચશ્માના પાણીમાં ઘોવા લાગી, અને પછી તરતજ પોતાના હાથમાં સિતાર લઈ મધુર આવાજથી ખુદાની સીક્રતમાં એક સુંદર ગીત ગાવા લાગી.

પ્રકરણ ત્રીજું.

માઈશિ અને અલાદીન.

પ્યાર, પ્યાર, તારી આતશી શકિત માણસના દિલને બાળીને ખાક કરે છે, તો પણ પ્યારમાં પડેલાંની નજરમાં તું પ્યારો અને સદાનો વાહાલો છે.

અલાદીન પેલી પરીના પ્યારમાં પડ્યો, તેણે પોતાની અક્કલ ખાહી, અને ખોદાની આતી બક્ષીસ જોઈ મનમાં બોલ્યો કે “આ અહલાહ! તારી બેમુલ બક્ષીસનો હું આકસાર કેમ પામું બેદ? આ જંગલ છે કે ગુલીસ્તાન, આ બાગ છે કે ચમને શીરદોસ, આ ખરો દેખાવ છે કે દુનિયાના પરદાપર ઐનેટાલીયાના પર્યોતાના પેટમાં છુપાવેલો તલેસમાતી બાગ છે!” જેમ જેમ તે પરીપર વધારે નજર કરતો તેમ તેમ વધારે શું અવાતો હતો, જેમ જેમ તે વધારે શું અવાતો તેમ તેમ તે પોતાને વધારે ભુલતો હતો; પણ પ્યાર મુંગાને બોલાવે છે અને હિંચકારાને હિંમતવાન કરે છે.

ત્યારે શું અલાદીન આ પુતળીનો પુંબરી થયો હતો? શું તે પુતળી પર અલાદીન આશક પડ્યો હતો?

નહીં નહીં, વાંચનાર, એટલી ગેરઈનસારી અલાદીનને તું ના આપ. જરા ખુદરતનો ખ્યાલ કર, અને જો તે ખ્યાલ કરવાને નહીં બને તો પણ એ-

ટલો બધો ગેરધનસાફ આલાદીનને નહીં ધટે. અલાદીન પ્યારમાં પડ્યો, પણ ક્યો પ્યાર કેવો પ્યાર તેની તપાસ કરવી જોઈએ અને પછી અલાદીનના પ્યારને ધનસાફ આપવો ; કારણ કે માતપિતા તથા બાઈબિતના તરફના પ્યારની ચોક્કસ હદ હોય છે.

વળી દોસ્તીનો તરીકો એક અરસપરસના પવિત્ર બોસાથીજ મજબુતી પકડે છે. પણ માથુક તરફના પ્યારને શ્યાણ વાંચનાર હદ કે છેડો છેજ નહીં.

તેમ અલાદીનનો પ્યાર તેણીની તરફ પવિત્ર હતો. તે દોસ્તીના તરીકાથી તેનો આશક થયો હતો અને ખાલિસ દિલથી ખુદાગી બક્ષીસને તે આહતો હતો. તે આ પ્રમાણે પ્યારમાં લપટાઈ ઉભો હતો, તેટલાં તેના ઘોડાએ અવાજ કીધો અને પેલી પ્યારની પુતળીએ પોતાની પીઠ પાછળ જોયું ? ધારતી અને હેબતની નિશાંનો એક આંખના પલકારામાં તેણીના અહેસાસ પરથી ઉડી ગઈ, જે અલાદીન જુલે તેના કરતાં હાફે વધારે પારીકાથી નોંધી લીધી.

“અમે મનમોહન નાર” અલાદીન ઘોડાપરથી ઉતરી પાસે આવી નમીને બોલ્યો, “મારા આવવાથી કાંઈપણ ખલલ તારા ખ્યાલમાં થઈ હોય તો એક ટુકી તારી પાસ દર ગુજર ચાહે છે. હું તીફલીસનો મુસાફર છું. અને અવાજ તારા સિતારનો સાંભળી ભુલો પડ્યો છું.”

પેલા પુનમનો ચંદ્ર ચુપ થઈ ગયો અને અલાદીન એવું સમજ્યો કે એક મીણું પુતળું તેની મસ્કરી કરવા સારું પરવરદેગારે આ જગ્યાએ ઉતાર્યું છે !

વાંચનાર તમને અપ્પર હથે કે દુનિયાની સપાટી ઉપર સીરકાશીયાની ખુબસુરતી આગળ જેહાંનની કુલે સુંદરીઓ રહ છે. આ જમાના અને આ સદીનું તે પરેસ્તાન ગણાય છે ; આ ક્રીસમીસ દરાખની આંખોવાળી છોકરી જે ધડીમર સાધુઓની સંધ્યા અને તપસીઓની તપને ભુલાવે, તે કોઈ નહીં પણ સીરકાશીયાનીજ રહેનારી છે. અલાદીન દિલમાં બોલ્યો—“કદાચ જો હું ભુલતો નહીં હોઉં તો પેલા કંગાલ ખેડુતે મને ભ્રમાવ્યો છે. અને તીફલીસ જવાનો રસ્તો તેણે ખોટો દેખાડ્યો છે.”

પુનમનો તે દિવસ હતો, તેથી ફૂલકપર પુર પ્રકાશતો ચંદ્ર ખલકપરના પેલા સીરકાશીયન ચંદ્રને દીપાવતો હતો.

પેલી જુવાન પરીએ અલાદીનના સવાલનો જવાબ વિચાર કરી બાણે

વારે આપ્યો, “હું પણ તીફલીસ જનારહું, અને આ તંબુ મારો પોતાનો છે ; હું અને મારી બે દાસીઓ શિવાય મારા રસાલામાં એક પણ મરદ નથી, અને જે વખત જાય છે, તે અમારી મંજલ કાપવાની તૈયારીના છે.”

અલાદીને આ બોલતાં બુલબુલના મોહડાંમાંથી ખરતાં ટૂંકાં સુંઠી લીધાં. અને જવાબ દીધો, “રાતને સમે તમે નાજુક અખળાઓનો સાથી કોઈ નહીં હોવાથી જે કાંઈ અડચણ નહીં હોય તો હું મારા બે બાહાદુર રસાલેદાર સાથે તમારો સાથી થવા તૈયારહું. આ જંગલમાં લુટારાઓની ધાસ્તી છે ; હમણાજ એક લુટારાની ટોળી મને મળી છે, અને જે અલ્લાહ ચારી નહીં આવતે તો, ઓ સુંદર નાર ! આ વધાર્ધ તને કહેવા આ તરફ સલામત નહીં આવતે.” પેલી સુંદરીએ જવાબ વાળ્યો “મને કાંઈ પણ અડચણ નથી. તમે દુરથી આવ્યા છો, માટે તમને જરા આસાએસની જરૂર છે.” એમ કહી પેલી સીરકાશીઅન ઓરતે પોતાના તંબુ તરફ નજર કરી બે હાથે તાળી પાડી અને થોડા વખતમાં બે સુંદર વૃક્ષી છોકરીઓ હાથમાં ખાંતાના ખુમચા અને શરાબની સુરાહી લઈ લટકતી ચાલે આવી તેઓની આગળ જમીન પર તે ખુમચો અને સુરાહી મુક્યાં. પછી હફેઝ અને ઈબ્રાહીમ જે અલાદીનથી થોડે દુર ઉભા હતા તેઓને પેલી બે જવાન છોકરીઓ ઈશારત કરી તંબુમાં તેડી ગઈ.

હફેઝ બોલ્યો, “ખીરાદાર ઈબ્રાહીમ, પેલી પરીપેકર બેશક બેમુલ ગો-હર છે, અને તેણીની ચરમોમાં એક અજબ જાતનો ઉજ્જશ મને મારામ પડે છે.” ઈબ્રાહીમ જવાબ દીધો નહીં અને તેઓ બંને જણ તંબુમાં દાખલ થયા.

દેશના રિવાજ પ્રમાણે આપણે જંગી અલાદીન પેલી સુંદરી સાથે તંબુની બાહાર અને હફેઝ અને ઈબ્રાહીમ પેલી પરીપેકરની દાસીઓ સાથે તંબુમાં સુક્રાપર બેઠાં.

વાતચિતમાં પેલી જુવાન નારે અલાદીનનું નામ જાણ્યા બાદ જણાવ્યું કે “મારું નામ માઈશિ છે, અને હું સીરકાશીઆની રહેનારીહું અને તીફ-લીસમાં મારાં સગાં રહે છે તેની મુલાકાતે જાઉંહું.” એમ કહી માઈશિએ પોતાને હાથે બંને જાંભો શરાબથી ભરી, અને એક અલાદીનને આપી ખીજ પોતે લીધી ; પણ અલાદીન ઉસમાન અલીની ઓલાદનો એક મુસ-લમાન હોવાથી શરાબને તે હરાંમ ગણતો તેથી તેણીને માંનસાથે નાપાડી ;

પણ માર્છરા જે ખ્રિસ્તિ ધર્મના વિચારને મળતી હતી તે તરતજ પીઈ ગઈ, અને આપણા મુસાફરે શરખને બદલે શરખત નોશ કીધું. ટુંકમાં તેઓએ રાતની શરખાતમાં પોતાની મુસાફરી શરૂ કીધી. ચંદ્રમાના પુર પ્રકાશમાં છ મુસાફરોએ પોતાના ઘોડા દપટાવ્યા. અલાદીન માર્છરાની સાથે પોતાનો ઘોડો ચલાવવા લાગ્યો, અને પેલી બે તુફી છોકરીઓની સાથે હફિઝ અને ઈબ્રાહીમ અલાદીન અને માર્છરાથી થોડે દુર પાછળ ચાલવા લાગ્યા.

પેલી સુંદરી બોલી, “બે કલાકમાં આપણુ એક ફરસાદે મકાનનો આસરો પામશું અને તે આપણી રાહની થાક, અને મંજલની મુશ્કેલી મટાડવાને લાયક થઈ પડશે.”

“એમજ છે તો ઘણુંજ સાહે,” અલાદીન બોલ્યો. “આપણા ઘોડાને જરા જલદીથી દોડાવશું તો તેટલાં જલદી ત્યાં જઈ પુગશું.” એમ કહી માર્છરા તથા અલાદીને પોતાના રક્ષને જોરથી દોડાવ્યા; પણ તેવામાં એકાએક માર્છરાના મોહડાંપરનો બુરખો (જે હજી સુધી તેના ચહેરાપર પડેલો હતો તે) ઉડી ગયો અને ચંદ્રમાના અળકાટથી જ્યારે માર્છરાનો ચહેરો અલાદીને સાક્ષ્યે જોયો ત્યારે તે ખરેખર જામી થયો.

રાહના દરમ્યાનમાં તેઓ વાત કરતાં આગળ ચાલ્યાં; પણ અલાદીનની સુખ્ય વખત જતે ડોકાણે નહીં રહેવાથી તે કંઈનું કંઈ બકવા લાગ્યો.

થોડી વારમાં તેઓ એક જીના મકાનની આગળ આવી ઉભાં. માર્છરા ઘોડાપરથી તરતજ નીચે ઉતરી પડી, અને અલાદીન પણ ઉતર્યો, અને તેટલા વારમાં હફિઝ અને ઈબ્રાહીમ તેમના સાથીઓ સંગાત આવી પહોંચ્યા.

બાહારથી દરવાજો ડોક્યો. અંદરથી સવાલ થયો, “એ કોણ છે ?” માર્છરાએ જવાબ વાળ્યો “તને પુછવાની કાંઈ ગરજ નથી, દરવાજો ઉઘાડ, એટલે તું તેઓને જોશે.”

દરવાજો ઉઘડ્યો, અને એક બુઢાને તેઓએ જોયો. ચારેઆંખો એકઠી થતાંજ માર્છરા બોલી, “અમારા છ ઘોડાછે, તેની અચ્છી માહાવજત તાહેરે કરવી, કાલ સહવાર પડતાંજ અમારી મુસાફરી તીફલીસ સાહે શરૂ થશે; હમણા અમને ખાતાની જરૂર છે,” માર્છરાએ એટલા હરફ જરા ભપકામાંજ કહયા, અને પોતાની થેલીમાંથી થોડીક મોહરો કહાડી પેલા બુઢાના હાથમાં આપી.

“ઝાટી મહેરબાની થઈ,” પેલા બુઢો બોલ્યો, “આ દિવાનખાનામાં તમો પધારો, અને તમે છોકરીઓ પછવાડેના દિવાનખાનામાં જાઓ, હું તમારા થોડા અને ખાંનાને સારૂ તજવીજ કરુંછું.” માઈરા અને અલાદીન પેલાં દિવાનખાનામાં દાખલ થયાં.

“મને લાગેછે કે આ મકાંનથી તું સુંદર નાર સારી પેઠે ખબરદાર છે!” અલાદીને આડકતરી રીતે સવાલ કીધો.

“તીફ્લીસ જતાં આ એકજ ઘર મુસાફરોના ઉતારા સારું છે, અને હું ઘણી વખત અહીંઆં તીફ્લીસ જતાં આવતાં રહીશું. હું દલગીરછું કે મેં પહેલેથીજ તું નામવરને જાણવું નહીં કે હું મારા જીવની માલિક અને સ્વતંત્ર છું.”

તેઓ બન્ને જણ એક સુંદર દિવાનખાનામાં જઈ પુગાં, અને પેલાં ચાર જણ ખીજે ડેકાણે ગયાં. અલાદીન માઈરાની મહોબતના વિચારમાં મશગુલ હતો. તેટલા વારમાં માઈરા એકાએક બેઠેલી હતી તે ઉઠી અને જે દિવાનખાનામાં તેઓ બન્ને જણ બેઠાં હતાં તે દિવાનખાનાના દરવાજા માઈરાએ બંધ કરી નાંખ્યા.

એ માઈરા કોણ હતી? આગળ ચાલતાં આપણે જોઈશું.

પ્રકરણ ચાથું.

પ્યારની કરાંમત.

આપણે શૂરો અલાદીન જે વિચારના વમલમાં ગોતાં ખાતો હતો તે આ સુંદર નાજનીનની આવી હિંમત ભરી ચાલથી, અને આ એકાંત દિવાનખાનામાં તેણીને અને પોતાને દરવાજા બંધ થયા પછી તદ્દન એકલાં જોઈ ગભરાટમાં પડ્યોને સમજી શક્યો નહીં કે આ કેવી રીતની જાનમાં તે ફર્યો છે. તે લડવા સાઈ બિહતો નહીં હતો અને ડર વિષેતો તે અણજાણ્યો હતો, તે દુશ્મનથી બિહતો નહીં તેમજ જાનની પરવા નહીં કરતો હતો. ત્યારે એવી રીતે ગભરાટમાં પડવાનું તેને શું કારણ?

પ્યાર, તે પ્યારના વલાંમાં વીટખાઈ ગયો હતો ; તે બહાદુર નર જે નર-શેરની સાંમે લડવાને ડરતો નહીં, તે નરના લખ આવે સમે લથડવા લાગ્યા ; તેની કાંસા જેવી છાતી, જે દુશ્મનોની સાંમે લડવા હિંમત ધરતી તે આ એક ઓરતની સાંમે એકાંત ઓરડામાં ધકધક થવા લાગી; શું કરવું તે તેને તરત વેળા સુઝ પડ્યું નહીં ; તેની હાલત એક ખરી મોહાબતમાં, ખરા પ્યારમાં ફસી પડેલા દરદીના જેવી હતી.

ત્રીજા પ્રકરણમાં આપણે અલાદીનને ખાલેસ પ્યારમાં પડેલા જોયોછે, તે પ્યાર હવે એક પાયરી ચડયોછે એટલે તે માર્છરા પર આશક પડયોછે. તે વેળા તે માર્છરાને ફક્ત દોસ્તીના એખલાસથી આહાતો હતો ; પણ જ્યારથી રસ્તામાં માર્છરાનો બુરજા ઉડી ગયો અને તેણે તેણીની સુંદર શીકલ જોઈ ત્યારથી તે અરથો દીવાનો થયો હતો. પ્રિય વાંચનાર, માર્છરાની મોહાબતના ચેરાગ પર અલાદીન પરવાનો બન્યો હતો ; અને તે ચેરાગની ગરમીથી તે બળીબળી ખાક થતો હતો.

પેલી પરીપેકર ઓરત દિવાનખાતાના દરવાજા બંધ કરી પોતાની પડોસમાં આવીને ખેસથે એથી આશા અલાદીને કદી પણ નહીં રાખી હતી. તે મનમોહને દરવાજા બંધ કીધા તે વેળા અલાદીને તેના અહેરા પર કામદેવને પ્રગટ થયેલા જોયો હતો; અને તેથી તે વધારે ગભરાટમાં પડ્યો પણ જ્યારે તે કામીની તેની પડોસમાં આવીને બેઠી ત્યારે તે હિચકારો બની ગયો અને ધૂજવા લાગ્યો.

આ તે કેવું સાંટક ! આ તે કેવી તક ! “ મે પેહેલેથીજ તું નામવરને જણાવુંછે કે મારી મરજીની હું મલિક છું,” પેલી પરીએ અલાદીન આગળ એકાએક વાત છેડી. “ અને તેમજ હું ધાર છું કે તું પ્યારો પણ પોતાની મરજીનો મલિક હશે.” આટલા બોલો બોલી માર્છરાએ પોતાના સફેદ બરફ જેવા હાથ અલાદીનની ખાંધ પર નાંખ્યા.

“ અયે પરી પેકર નાર, હું શું કહું તે મને સમજ પડતી નથી,” અલાદીને ટુંકમાં પતાવ્યું.

“ ખુબસુરત જીવાન સમજ પડવા જેવું એમાં કંઈ નથી,” માર્છરા અલાદીનની છાતી પર અડીંગી બોલી.

“ અલાદીન, પ્યારા અલાદીન, જ્યારથી—” પણ તેટલાં દરવાજા તર-

તજ ઊધડી ગયા અને એક જુવાન ઓરત ખાંતાનો ખુમચો લઈને દાખલ થઈ, અને દિવાનખાનાની વચમાં પડેલી મેજ ઉપર સુક્રેરો બિછાવ્યો, અને શરાબનો સીસો તથા ખીલોરની જાંઘો મુકી દરવાજો બંધ કરી પાછી ગઈ. પેલી ઓરતના દાખલ થવાથી માર્ઘરાના કામમાં ખલલ પડવાથી તે બોલતી અચકી પડી હતી, પણ હવે તે ઉઠી અને અલાદીનનો હાથ પકડી મેજ આગળ લઈ ગઈ. આટલા વખતના અરસામાં જુવાન અલાદીન જે-હિચકારો બન્યો હતો તે હિંમતવાન થયો.

ખાના પર મેઠાં પણ અલાદીનને ખીલકુલ ખાવા ગમ્યું નહીં પણ માઈરા સારી રીતે પોતાનું કામ કરતી હતી.

માઈરા—અલાદીન, તું જે મને આહતો હોય તો હું જે શરાબની જાંઘ મહારે હાથે ભરી તને આપું છું તે તારે નોશ કરી. ”

અલાદીન— મનમોહન માહાશય જે કે મારા ધર્મના તરીકાથી શરાબ મને ખીલકુલ હરામ છે તોપણ તું પ્યારીના પ્યારને ખાતર હું તારા મુંદર હાથે ભરેલી જાંઘ નોશ કરું છું.

હા ! પ્યાર, તારી કેવી શક્તિ ! તારી કેવી કરાગત ! અફસોસ !—

મોહબતનો મરજ માણસને માટે મોટું મોતછે; ખુબસુરતી ખરેખર ખુબીવંતાઓનું ખાંતુખરાબ કરેછે. પ્યારમાં પહેલવાનો પણ પોતાનો પ્રાણ પગપારમાં ખાયછે; તેમજ અલાદીન પ્યાર અને ખુબસુરતી તથા મોહબતનો ભાગ થઈ પડ્યો—તેણે પ્યારને સારું શું શું કીધું ?

તેણે પ્યાર અને મોહબતને માટે પોતાનો ધર્મ તજી દીધો, અને ખુબસુરતીથી આજેજ બની માર્ઘરાને તાબે થયો.

માઈરાએ એક ખીજી જાંઘ તેને તરતજ ભરીને આપી અને એમ દમ પર દમ અલાદીને જાંઘો નોશ કરી. માઈરા જે તેની સાંમેની બાજુપર બેઠી હતી તે તરતજ ઉઠી અને હવે તે અલાદીનની પડોસમાં જઈને બેઠી અને પ્યારના કલાંખો અલાદીનના કાનમાં રેડવા લાગી.

માઈરા— વહાલા અલાદીન તું ખરેખર બહાદુર દીસેછે આ તારી શમશીર જેવું તારી મરદાનગી વિષે મને કંઈક વિચાર આવેછે કે તું બડાઈની વખતે શું શું કરી શકતો હશે !

એમ કહી તેણીએ તેની કમર સાથે બઠકતી પેલી તલવાર હાથમાં

લીલી અને ઘણાજ પ્યારથી જેમ એક બાળક પોતાની રમત સાથે ખેલ કરે તેમ માઈરા તે શમશીર સાથે રમવા લાગી અને ઘડીમાં તે પોતાની આંખોમાં દાખતી તો ઘડીમાં તેને ઓસા લેતી અને ઘડીમાં તે તેને પોતાની છાતીસે દાખતી અને ખેલતી કે—

“આહા! જેટલી ખુશાલી મારા પ્યારને મારા સીનાસાથે લગાડવાથી લાગે તેટલી બલકે તેથી પણ વધારે આ શમશીરપર પ્યાર કીધાથી મને લાગેછે, સખખ મારા જીગરના હારતી ખરી ખુબી અને બાહાદુરી આ તેની શમશીરથી છે.” અલાદીને પોતાની ઉમ્મરમાં કોઇપણ વખત શરાબ પીધેલો નહીં તેથી તે આ વખતે શરાબની ખુશ કેફમાં હતો અને તેથી આ પરીસ્થિતિ કંઈ કરતી તેનીપર કાંઈ પણ ધ્યાન આપતો નહીં હતો.

અલાદીનપર શરાબની અસર થવા માંડી અને હવે તેને પોતાનો હાલત વિષે કાંઈપણ વિચાર રહ્યો નહી. જોકે તેનું મગજ ફરતું હતું, તોપણ તેણે માઈરાને એક જામ ભરીને આપી અને બીજી પોતાના હાથમાં લઈને માઈરાની સલામતી આહવા લાગો; પણ તેટલાં એકાએક જબરા ઘડાકા સાથે દિવાનખાનાના દરવાજા જોરથી ઉઘડી ગયા; માઈરા એકાએક એક ભયંકાર સ્થિતિ પાડી થોડાં કદમ પાછળ હઠી, અને એક જીવાન ધસારાઅંધ દિવાનખાનામાં આવી આવ્યો. અલાદીન તરતજ ઉઠી ઉભો, શું સખખથી તે ઉઠેછે તેની પણ તેને ખબર નહીં હતી. તે જીવાન કાંઈ પણ ખાલે તેની આગમ્ય આપણા પેહેલવાનના હાથમાંથી શરાબની જામ જમીનપર ટુટી પડી, તેની આંખે અંધારાં આવવા લાગ્યાં. તેણે પોતાનો જમણો હાથ જોરથી પોતાના મસ્તક ઉપર માર્યો અને એક પળની અંદર બેહોશ થઈ જમીનપર પડતો હતો તેવોજ પેલા જીવાને પોતાના હાથમાં આસાનીથી તેને પકડી લીધો.

માઈરા દિવાનખાનામાંજ ઉભી રહી હતી તે આ બનાવજોઈને શીક્રી પડી ગઈ; પણ આ જીવાન કોણ હતો? અને એ રીતે એકાએક તેને દિવાનખાનામાં ધસી આવવાનું શું કારણ હશે!

ફોસ્ત ઈયા દુશ્મન ગમે તે હો પણ અલાદીનની હાલત તો આપણે જોઈ છે. પણ પેલા જીવાનને વિષે શું ધારું? તે કોણ હતો?

પ્રકરણ પાંચમું.

દગો કોઇનો સગો નહીં.

અલાદીન એક ફરસ બિછાનાપર બેઠોશ પડ્યો છે. દિવાનખાનામાં એક ઝાંખી બતી બળેછે, અને એક આદમી તેના દિલ ઉપર વાંકો વખો કાંઈ તેને સમજાવીને કહેછે.

જે સખસ દિવાનખાનામાં ધસી આવ્યો હતો તેજ સખસ હાલ અલાદીન પાસે ઉભોછે, તે દુસ્મન છે કે દોસ્ત ? હા તે દુસ્મન છે અને દોસ્ત પણ છે. તે એકનો દુસ્મન અને ખીજનો દોસ્ત છે. એકને મનથી સગનમાં વધન થયુંછે, અને ખીજને મન વધનમાં સગન છે. તે માર્દરાનો દુસ્મન અને અલાદીનનો દોસ્ત છે. માર્દરાના સગનમાં તે વધન બરાબર છે પણ અલાદીન જે વધનમાં છે તે તેને સગન બરાબર છે.

ત્યારે એ જીવાન છે કોણ ?

તે વફાદાર ઈશ્વારીમ છે. જેનાથી આપણે અણબાળ્યા નથી. અલાદીનને જો તે પકડી નહીં લેતે તો બેશક તે જમીનપર પડી જતે. હાલ તે અલાદીનની માહાવજતમાં મશગુલ છે. અલાદીન જે બેહોશીના શરાબનો ભાગ થઈ પડ્યો છે તેને તે જગાડવાની તજવીજ કરેછે.

“ઉઠ, ઝા શૂરા સરદાર ઉઠ, હું અરજ કરું છું કે તું ઉઠ.” અલાદીન ઉઠવાને સાઈ ધણી પણ કોચિશ કરેછે, પણ તેનાથી ઉઠાઈ શકાતું નથી ; તેનું માથું તેને પથ્થર કરતાં વધારે ભારી લાગ્યું. તે ઉઠવાની કોચિશ કરી પાછો બિછાનાપર પટકાઈ પડ્યો. અને અરધી ઉઘાડી આંખે એક બેભાન આદમીની હાલતમાં ઈશ્વારીમને દયા કરવા કહેતો હોય તેવા આજીજીના ચહેરાથી જોવા લાગ્યો.

“ઉઠ મારા મેહેરખાન મારે ખાતર નહીં તો તારા જીવને ખાતર ઉઠ ; સખબ આપણુ સર્વે જણુ ફરેબની જાળમાં ફસ્યા છે. આફતે આપણને ઘેરી લીધા છે. આપણુ સર્વેના જીવ જોખમમાં છે.”

આ નવા અને ભયંકાર સખુનો અલાદીનના ભેજાં ઉપરની અસર દુર કરવા કુતેહ પાંખ્યા તે જબરી હિંમત કરી જેમ તેમ લયડતે પગે ઉઠી ઉભો થયો. “શું તું છે, મારા નિમકહલાલ ઈશ્વારીમ ?” અલાદીન બોલ્યો ;

“અરે અહીંઆં પાણી છે?” ઇશ્વાહીમે તરતજ અલાદીને એક જાંમ ભરી પાણી પાતું, અને તેના સરપર પાણીનો છટકાવ કર્યો. પાણીથી તેના ભેજાંપર થયતી અસર તરતજ દૂર થઈ અને તે હુશિયાર થયો. તેણે પોતાની આસપાસ નજર કરી તો તેને માલમ પડ્યું કે જે દિવાનખાનામાં તે પહેલાં હતો તે નહીં પણ ખીજા દિવાનખાનામાં તે હાલ ઉભો હતો.

ઈશ્વાહીમે કહ્યું “નામવર અલાદીન, જેમ અને તેમ જલદીથી આ જગા આપણે છોડી જવી જોઈએ. અને હું ફરીથી કહું છું કે તું નામવરનો જીવ મારા કરતાં વધારે જોખમમાં છે.”

“શું તારે મને કસાવ્યો, મને કયો અને પેલી ખુબસુરત તે દગલખાજ માલમ પડી!” આ શેરના પોકારથી આખું સુસાફરખાનું ગાજી રહ્યું. સત્યમ, અલાદીને ઇશ્વાહીમથી જ્યારે એવું જાણ્યું કે તેઓ સર્વે આ મકાનમાં ફસી પડ્યાં છે, ત્યારે તેના ગુસ્સાની હદ રહી નહીં. તેને તરતજ ખાંતાના સુફરાપરનો બનાવ યાદ આવ્યો, અને પાછો તે બોલ્યો, “હા—તેમજ થયું, મને યાદ છે. મને બરાબર યાદ છે. હા મારી ખાતરી છે કે આપણુ ફસવા જોઈએ.” તે શેરની સુંગાલનો નર એમ કહી છેડાઈ પડ્યો. અને પોતા ઉપર ગુજરેલી આફતનાં કિનામાં ઘેર લેવા તે પોતાની શમશીરની મુઠપર હાથ નાંખી એવવા લાગ્યો.

પણ અરે! શું અજબજબ કરામત! શમશીર તો ગાયા તેની મ્યાનમાં ચોંટી ગઈ છે. ઘણું પણ જોર કરી અલાદીને પોતાની શમશીર બહાર કાઢાડવાની કોશિશ કરી પણ ફેકટ. તે એવી તો મજબુતીથી ચોંટી બેઠી હતી કે અલાદીને તેને બહાર કાઢાડી શક્યો નહીં.

“કોઈ ચંડાળે ધરમે અઝીમની બરકતથી મારી શમશીરને તેના મ્યાન સાથે જકડી લીધી છે. અચોત આપણા સીતારાએ પોતાની ચાલ બદલી છે, અને આપણુ ત્રણે જાણનાં બખ્ત બરગીશ્તા થયાં છે.”

એનો શું મિદ હય?

ફરીથી અલાદીને પોતાની શમશીર હાથમાં લીધી અને હવે તે પોતાની નજર ફેરવી જોવા લાગ્યો તો તેને માલમ પડ્યું કે લોખંડના મજબુત તારથી તેની શમશીરની મુઠને મ્યાનની સાથે કેટલાક આંટાઓ મારી વીટાળી લીધી હતી અને તેથીજ તે મ્યાનથી બહાર નિકળી શકતી નહીં હતી.

ધંધાહીમે તે લોખંડના તારો ધણી મહેનતે છોડયા.

“હાફેઝ ક્યાં છે?” અલાદીને પુછ્યું. હજુ તો અલાદીનને આ સપ્તનો બોલતાં વાર નહીં લાગી તેટલાં તરતજ એક ધડાકા સાથે દરવાજા ઉંઘડી ગયા અને હાફેઝ ત્યાં આવી ઉભા.

“કેમ શું કીધું?” ધંધાહીમે સવાલ કીધો.

“તે દગલબાજને મેં બાંધી છે એટલુંજ નહીં પણ તેણીની બે દાસીઓના પણ હાથ પગ બાંધ્યા છે, કે તે લોકો એક ખીજને મદદ કરે નહીં અને મદદ ખીજ કોઈની લેવા જાય પણ નહીં. આપણને હવે જલદી નાહાસવું જોઈએ નહીંતો જે વખત જાયછે તેમાં કીરી કેહેરમાન પોતાના સંખ્યાબંધ આદમી સાથે આપણીપર ટુટી પડશે.”

“કીરી કેહેરમાન!” અલાદીને એક જખરો પોકાર કીધો; “શું એમ બની શકે! અને પેલી એરત, પેલી ખુશસુરત માર્મરા—”

“સરદાર ખુલાશો કરવાનો આ વખત નથી તારી તરવારને બહાર કાઢાડ, અલ્લાહ તને કૌવત બક્ષે! કે આવી વખતે તે કામ આવે.”

“હું હિચકારો નથી હું હુશિયાર થયોછું, હું બેભાન નથી હું જાગૃત છું.”

આ બે નિમકહલાલ નોકરો તેના સરદારને લઈને આ મુસાફરખાના-માંથી બહાર પડ્યા, અને તરતજ પોતાના ઘોડાપર સ્વાર થઈ મુસાફરખાનું છોડી કેટલેક દુર નિકળી ગયા.

પ્રકરણ છઠું.

ખુલાશો.

નાહાસીને તેઓ અતીધણા દુર નિકળી ગયા, અને માર્મરા અને તેણીની દાસીઓને મુસાફરખાનામાં કેદ કરી મુકી ગયા.

આટલું છતાં અલાદીન હાફેઝ અને ધંધાહીમ ઉપર વિશ્વાસ લાવતો નથી. કારણ શું?

કારણ એજ કે હજુ તે માર્મરાને આહેછે; તેના ઉપર આટલી બધી

આકૃત પડીછે તોપણ તે માધરાથી પડી હોય એમ તે ખ્યાલ કરતો નથી. તે પોતાનો જીવ બચાવવા દોડેછે અને તેજ ઘડીએ માધરાને છોડી દેવામાં તેણે નાદાતી કરી એવો ખ્યાલ પણ કરેછે. પાછો તે મનમાં વિચાર કરી બોલવા લાગ્યો, “પેલી સુંદરી મારી સાથે દગો રમે એવી નહીં હતી. વળી મારા નોકરોએ કેમ જાણ્યું કે ક્રીડા કેહેરમાં આવે પુગશે. ખરેજ મેં તે જગા વગર તજવીજ અને તહેકીક કરવે એકદમ છોડીને નાહાસવામાં વધુક નહીં પણ એવકુશી વાપરીછે.” અલાદીને ધંધાલીમને ફરીથી ખુલાસો પુછ્યો.

ધંધાલીમ—નામદાર સરદાર અહ્લાહ જો આજે મહેરબાન ન થતે તો હું નહીં કહી શકતો કે આવતી કાલે આપણે કેવી હાલતમાં હોત.

અલાદીન—મારે જાણવું જોઈએ કે તમારે કેવી રીતે આ ફરિયાદી બિછાવલી જાળને જોઈ.

હાફેઝ—સુસાફરખાનામાં પેલી ખુશસુરત ઓરતે ઘોડા તપાસવા જોવા હુકમ કીધો કે મેં એક અજબબ ફરફાર પેલા સુસાફરખાનાના રમેવાળના અહેરાપર જોયો. હું તરત તેની પાછળ જઈને છુપાઈ રહ્યો. મેં તેને એટલુંજ બોલતાં સાંભળ્યો કે ‘આ જુવાનો ઘોડા વખતના પરાણા છે; ખાત્રી અને ક્રીડા હમણું આવી પુગશે.’ હું હિંમત ધરી તરતજ અંદર ગયો, અને જરની લાંચથી મેં તેને મેળવી લીધો. તેણે મને કહ્યું કે પેલી ખુશસુરતનો ઘોડો તે ક્રીડા કેહેરમાંનો હતો.

અલાદીન અજબ ધર્મીઓ “હં: અને તે ઓરત તેની કોણ હતી?”

હાફેઝ—તે ગમે તે હો! તે હું કહી શકતો નથી, પણ હું ધારું છું કે તેની માશુક હોવી જોઈએ, તોપણ એટલું તો મેં નક્કી જાણી લીધું કે પેલો ઘોડો ક્રીડા કેહેરમાંનોજ હતો.

અલાદીન—પણ તે મને એ ખબર તરતજ કેમ નહીં જણાવી?

હાફેઝ—પણ સરદાર તમે તેની ઉપર એટલા તો મોહિત પડ્યા હતા કે હું શું કહું? હું કહી નહીં શકતો કે આ ખબર મને જોટલી જલદીથી મળી તેટલીજ ઝાડી મળતે તો આપણુ સર્વેનું શું થતે!

અલાદીન—ખરેજ મને તેણીએ જાદુની જંજીરમાં જકડી લીધો હતો, મને બેહોશીનો શરાબ પાઈ બેહોશ કીધો હતો; અને જો ધંધાલીમ આવી નહીં પુગતે તો કોણ જાણે આપણુ આ વખતે કેવી હાલતમાં હોત. મને હવે

માદ આવેછે કે જે પ્યાર તેણીએ મારી પર દેખાડ્યો હતો તે મને ઠગવા કાજે હતો અને રસ્તામાં ચાલતાં તેણીએ પોતાનો બુરખો પોતાને હાથે ચાલા-ક્રીથી ઉડાવ્યો હશે કે તેણીનો ચહેરો મારી નજરે પડે તો હું તેની મોહોબતનો ગુલામ બનું. વળી ખાતાના સુફરાપર મારી શમશીર પ્યાર કરતી વખતે તેજ મક્કરખાજે લોખંડના તારથી મ્યાન શાયે જકડી લીધી હશે. પણ શુકર ખુદાના કે આપણા બુલંદ સીતારાની સારી ચાલથી આપણુ બચી ગયાછે.

હાફેઝ—મેં તરતજ આવી આ વાત ઈન્શાહીમને કહી, અને તેને જ-બુનું કે આપણા જાન ધારતીમાંછે; અમો બંને મસલત કરતા હતા, તેટલાં પે-લી મેં તુકી છોકરીએ પોતાના હાથમાં ખાતાનો ખુમચો અને શરાબનો સીસો લઈ હાજર થઈ, અમોને શરાબ પાવા સાહે તેએએ ધણી જુદ કરી પણ ધર્મનો તરીકો જાળવવા તથા જે આફત ભરી ખયર હું પેલા બુદા પાસે-થી જાણી આવ્યો હતો તેથી હુશિયાર રહેવા સાહે શરાબ પીવા અમોએ ના કહ્યું. અમોએ ખાનું પણ ખાવાનું બંધ કરીધું. આવી રીતની અમારી ચા-લ અને કહેર ભર્યા ચહેરા જોઈ તેએ ગભરાટમાં પડી, તેએના ચહેરાપ-રના ફેરફાર જોઈ ઈન્શાહીમે એક પોકાર કર્યો, અને જમીનપર પગ અકાળી ધમકીના સખુનો કહી જે દિવાનખાતામાં અમો બેઠા હતા તેના દરવાજા જોરથી ઊઘાડી તું નામવર આગળ તે આવ્યો, પેલી જુવાન છોકરીએ ગભરાટમાં પડી, મેં મારી શમશીર મ્યાનથી બાહાર કહાડી અને તેમના જા-ન લેવાની ધમકી આપી જે બિદ હોય તે કહેવાની ફરજ પાડી. તેએએ સ-ધનું કબુલ કરીધું. અને જે ખયર પેલા બુદાએ મને આપી હતી તે ખયરને આ છોકરીએ પોતાની જુવાનીથી વધારે વજનદાર ટેકો આપ્યો. મેં તે-એના હાથ પગ જંજીરથી જકડયા અને તરતજ ઈન્શાહીમની પાછળ હું પણ તું નામદારની ખીજમતમાં આવી ગિમો.

આટલો ખુલાશો અલાદીનને પુરતો થયો. પેલા કંગાલ જોણે અલાદી-રસ્તો દેખાડ્યો હતો. તે કીરી કહેરમાન હતો તે આપણે જાણુએ અને આ ખુબસુરત માર્ગશ તેની માશુક હતી; કીરીએ પોતે માર્ગશને પેલાં સુંદર સ-રોવર પર મોકલી હતી; અને પોતે વેશ ધારણુ કરી અલાદીનને તે રસ્તે મોકલ્યો હતો કે માર્ગશનો તે સરોવર ઊપર મેળાપ થાય તો તેને મુસાફર ખાતામાં બઈ જાય અને ફરેખી મોહોબત દેખાડી શરાબ પાઈ અલાદીનને

બેહોશ કરે તો માઠી રાતે કીરી પોતાના આદમીઓ સાથે ટુટી પડી અલાદીનપર પોતાનો કિનો અને વેર લેય.

પણ ‘ખુદા મહેરબાન તો ગધા પહેલવાન’, અલાદીન, ઈશ્વાહીમ અને હાફિઝ આ વાતનો ખુલાશો પુરો થાય તેટલાં એક વસ્તીવાળાં ગામડામાં આવી પુગા અને ત્યાં એક મુસાફરખાનામાં તેઓએ ઊતારો લીધો અને રાત એજ ઠેકાણે પુરી કરવાનો વિચાર કીધો.

પ્રકરણ સાતમું.

કાળા બુરખામાં છુપાયલો ચોર.

આ સાતમું પ્રકરણ શરૂ કરવા આગમચ આપણે જાણવું જોઈએ કે કીરી કહેરમાને બિછાવેલી ફરેખી જાળમાંથી આપણો જીવાન અલાદીન અને તેના શૂરા રશીકો સહીસલામત છટકી ગયાછે; તેઓના નાહાસવા બાદ કરી રાખેલી ગોઠવાણુ પ્રમાણે કીરી તેના રશીકો સાથે પેલા મુસાફરખાનામાં આવી પુગા હતા. પણ દુસ્મનને પકડવાને બદલે તેણે દોરતને પકડાયેલા જોયો. તેણે પોતાની વાહાલી માથુક માધરાતા હાથ અને પગ જંજીરથી જકડેલા જોયા, અને પેલી તેની બે દાસીઓની પણ તેવો હાલત જોઈ કીરી પરેશાન થયો. તેણે અલાદીનની ઊપર કિનો લેવાનો ઠરાવ કીધો.

આપણે હવે તીફલીસથી થોડે દુર એક ખુલ્લું તુર્કી સરાહ (મુસાફરખાના)ની બેઠ લઈએ અને તે બેઠ લઈએ તેની આગમચ એક વચમાં બનેલો બનાવ આપણી વારતાને દીવાવવા ખાતર આપણને મુકવો પડેછે.

આ ખુલ્લું સરાહની બેઠને વખતે રાતના બાર વાગ્યાછે. આ તુર્કી સરાહના એક સુંદર દિવાનખાનામાં જ્યોરજીયા દેશના રિવાજ પ્રમાણે જમીનથી બે કુટ જોયા એક સુંદર સેજ બિછાવ્યોછે; દિવાનખાનામાં એક બાજુ એક ઝાંખી બતી બળેછે; અને સેજની ઉપર રંગીન ઝાલર સાયની ફૂર્તની નાંખેલીછે. આ સુંદર સેજની ત્રણે બાજુ તુર્કી બરતકામથી બરેલા

તકીયાઓ મુકેલાછે અને તે ઊપર ફિરોજ રંગની એક રેશમી ચદર બિછા-
વીછે; આ જમરૂદ અને નીલમ રંગના સેજની જમણી અને ડાબી બાજુપર
તેવીજ જાતના ઊંચી કીસમના બે પલંગ તે દેશના રિવાજ પ્રમાણે બિછાવે-
લાછે. વચમાં બિછાવેલા જમરૂદી સેજ ઊપર એક ચૌદમી રાતના ચંદ્ર
મિસલની પુતળી પેલા તુર્કી ભરતકામથી ભરેલા તકીયા ઊપર પોતાનું સર મુકી
નિંદ્રા દેવીને વશ થઈછે. આ બીલોરી પુતળાંની સંગેમરમરના જેવી સફેદ
છાતી ઉપર બેમુલ જડાવદાર હાર જેવ દેતો હતો; તેણીની હંશના જેવી ગ-
રદન ઉપર સોનેરી રંગના તેણીના અજકતા કેશ વીખરાઈ પડવાથી તેણીની
ખુબસુરતીમાં અજબબ જેવી રીતનો વધારો થતો હતો. તેણીની પતળી કમ્મર
આદમીની અઙ્ગલને હેરાન કરતી હતી. તેનું અણીઆણું નાક, તેના ગુલા-
બી રૂખશાર, તેનું સરોવર જેવું સીધું કદ અને સફેદ રંગ સાથે જરા રતાશ
મિળાયેલા ગુલાબી અહેરો કુદરતને પણ ધડીભર શરમાવતો હતો. તેણીની
અશ્મેથી નરગેય શરમાતાં હતાં; તેના હોઠપરનો રતાશ પરવાળાંને આંખ
લગાડતો હતો; તેણીના રૂખશારની લાલીથી ગુલાબને ખેંચાત લાગતી હતી.
તે મનમોહનતાં સફેદ હાથપર એક ઊંચી કીસમની વીટી અજકતી હતી;
અને તેજ વીટીવાળો હાથ ભર નિંદ્રામાં પડેલી હાલતમાં તેણીના પલંગની
બાહાર ખુલતો હતો. તેણીએ જો કે સત્તર વરસ પૂરાં કરેલાં હતાં તો પણ
વીસમી ભરતીમાં હોય તેવી તે દીસતી હતી. પેલી જમણી અને ડાબી બા-
જુપરના બે પલંગપર તેણીની સેવા બજાવનારી બે જુવાન ખુબસુરત છોક-
રીઓ સાધારણ પોશાકમાં સુતેલી હતી.

રાતના પોશાકમાં મહલાજ વગરની હાલતમાં અને દરકાર વગરની
ઢપમાં પોતાનાં ખીલતાં જોખનની બાહારમાં આ ત્રણ સુંદરીઓ ત્યાં સુતેલી
છે; તેઓની છાતીપરના જબ્બાના બંધ ખુલ્લા પડેલા છે, તેવામાં માડી રાતને
સમે દરવાજો ધીમે રહીને કોઠાએ ઉઘાડ્યો અને ઊંચા કદનો એક જુવાન
જયોરજીયન પોશાકમાં દાખલ થઈ એક ખુનામાં આવી છુપાયો. તેના
માહોડાંનો અરધો ભાગ કપાળથી તે નાકસુધી કાળાં કપડાંથી છુપાવેલો
હતો અને તેના હાથમાં એક ઝહેરી ખંજર કોઈના લોહીનું પાસું થઈ
મ્યાનથી બહાર નિકળેલું હતું.

આ જુવાન કોણ હશે? અને શું મતભયથી એ આવી માડી રાતે આ

નિર્દોષ પરસ્તાનની પરીઝાના માળામાં દાખલ થયો હશે? અને હાથમાં ખંજર રાખી ખુની બનવાની તેની નેમ શું ઉમેદ રાખતી હશે?

મકરણ આઠમું.

લૈલા અને વીટીનું ચોરાવું.

તે જીવાન આસ્તે આસ્તે આગળ વધ્યો, અને પેલા જમરૂદી સેજ પર પડેલી પરીના આંગ ઉપર તે કાંઈ શોધતો હોય તેમ દેખાવા લાગ્યો પણ એકાએક પેલાં ખીલારી પુતળાંની આંખ ઉઘડી ગઈ, અને પોતાના દિવાનખાનામાં એક પોશીદા પોશાકમા ઢંકાયેલા એહરાવાળા મરદને જોઈ તે લગભગ બેહોશ થતી હતી, પણ આ હુશિયાર નારંગી નજર તેના ખંજર પર પડતાંજ તેણીએ વિચાર કીધા કે તેની મતલબ ખુન કરવાની નથી, પણ કોઈ ખીજી મતલબથી તે સંતાતો ભરાતો અને ડરતો દાખલ થાયછે, તેથી તેણીએ પોતાના મગજને ટેકાણે રાખ્યું અને આ આકૃત ભરેલા સાંઠકની વચ્ચે હિંમત અને હિંકમત પેલી નાજુક અબજાએ વાપરવા માંડી અને તે એજ કે તેણીએ ઢોંગ કરીને તદન ભર હૃદયમાં પડેલી હોય તેવું ડોળ ધ્રાલ્યું. તેણીએ વિચાર કીધા કે જો બચાવની આશા રાખી, જરા પણ પોકાર કરીશ તો આ જીવાનના ખંજરનો એકજ જરબ મને સદાની નિંદમાં સુવાડવા લાઈ પુરતો છે, અને ખરેખર પેલા જ્યોરજીયન જીવાનનો વિચાર પણ તેવાજ હતો.

આ સંધ્યા વિચારે પેલી પરીના ધ્યાનમાં જરાવારમાં આવી ગયા અને તરતજ તેણીએ એ વિચારો પર અમલ કીધા.

એટલા વખતમાં પેલા જ્યોરજીયન જીવાન જમરૂદી સેજ આગળ જઈ ઉભા અને પેલી પરીનો એહરો વાંકો વળી તપાસવા લાગ્યો. ત્યાર પછી આસ્તે રહી પોતાના ખંજરની અણી તેણીના રૂપેરી ગળાંની સફેદ ચામડીની ઉપર મુકીને તપાસવા લાગ્યો કે જો તેણી ભગતી હોય તો આવે સમે પોકાર કરે. પણ પેલી હિંમતવાન અને હિંકમતી અબજા શાંત નિંદ્રામાં

હોય તેમ પડી રહી; પેલા જીવાનની જ્યારે આ અજમાયસથી ખાતરી થઈ કે તે પુર નિંદ્રામાં છે, ત્યારે તે તેણીનો જમણો હાથ જે બિછાનાની બાહાર ઝુલતો હતો તેનીપર જોવા લાગ્યો. તરતજ તેનો ચેહરો ખુશીથી ચમક્યો; ખીજે મરતમે પક્કા અને ધાતકી ઠરાવથી તેણે પોતાનું ખુની ખંજર એક હાથે તેણીની સંગેમરમર જેવી સફેદ છાતી ઉપર ધર્યું અને ખીજે હાથે પેલી પરીના હાથની જેબ દેતી વીઠી ધીમે ધીમે કાઢાડવા લાગ્યો. તેણે પક્કો ઠરાવ કીધો હતો કે જો પેલી અપખા જરાપણુ જાગૃત થાય તો, તેને પાછી નિંદ્રામાં નાંખવા માટે તેણીની કુમળી છાતીમાં પેલું ઝહેરી ખંજર એટલી તો ઝડપથી ચલાવી દેવું કે તેને છેલ્લી ચીશ પાડવાને પાણુ બને નહીં. તે એક પળ પેલીના હાથપર તો ખીજી પળ તેણીના ચેહરાપર નજર કરતો. આટલો વખત પેલી સુંદર નાર સજ્જરી સાથે હિંમત રાખી પડી રહી. આખરે પેલા જીવાન વીઠી કાઢાડવામાં ફૂતેહ પામ્યો. તેણે તે વીઠી જેવી કાઢાડી તેજાજ તે પાછળે પગે હડ્યો, અને જેવી રીતે તે દાખલ થયો હતો તેવીજ રીતે બહારે તેથીપણુ વધારે ઝડપથી તે દિવાનખાનાની બાહાર નિકળી ગયો.

એમ કેમ કે પેલા જીવાન આ બાહાદુર ઓરતના બદન ઉપર બિરાજેલું જરીયાન મુકી દઈ ફક્ત એક વીઠી લઈ જતો રહ્યો.

એ એક અગતનો સવાલ છે, અને એ સવાલના જવાબમાં આપણી વારતાની દોરી ઝુંચવાયતી છે.

વાંચનાર, આ જીવાન ચોર જે એક જ્યોરજીયન વેપારીનો લખાસ ધારણુ કરી આવ્યો હતો તે કોઈ નહીં પણ પેલા લુટારાઓની ઝોળીનો વડો કીરી કહેરમાન હતો અને આ માહાતાબની શીકલ સરખી ઓરત તે આપણી વારતાને મથાલિ બિરાજેલી કુમારીકા મીંગરેલીયાનો સીતારો લૈલા પોતે છે.

આપણને આગળ ચાલવા આગમચ જાણવું જોઈએ કે અલાદીનને માંટે માંડેલા છટકાંમાંથી તે બચી ગયો એવી ખબર કીરીને મળવા બાદ લૈલા તીફલીસ જનાર છે એ અપખાર તેને મળ્યા; વળી લૈલાએ રસ્તામાં આવતાં આ સરાહમાં ઊતારો લીધો છે એવી ખબર પડતાંજ તે પોતાની મતલબ પાર પાડવા પોતાનો વેશ બદલી આ સરાહમાં એક વેપારીને નામે દાખલ થયો, અને લૈલાનું દિવાનખાનું ક્યાં છે તે ખબર મેળવી; અને પોતે કદીપણુ ઓળખાય નહીં તેને સારું પોતાનો અરધો ચેહરો કાળા કપડાંથી તેણે અંધારી

રાતે ઢાંક્યો હતો તે આપણે જાણીએ છે. ક્રીડા જેવો દિવાનખાનાની બાહાર ગયો તેવાજ તે ઘોડેસ્વાર થઈ પોતાના રહેઠાણ તરફ નિકળી ગયો. લૈલા તરતજ ઉઠી, કારણકે આપણે જાણીએ છીએ તેમ આ સધળો વખત તે ઢોંગ કરીને પડી રહી હતી. તેણીએ આ બતાવ પોતાની દાસી ઝર્ઘદા તથા એમી ના જે ડાબી અને જમણી બાજુ પર સુતેલાં હતાં તેઓને જાહેર કીધા અને નેહાયત દલગીર થઇ, કે જે વીટી તેણીએ ખાઈ છે તેનું તેણીને ધણું કામ હતું. ઝર્ઘદા અને એમીના તેને દિલાસો આપવા લાગી. ખીજે દાહાડે સહવારનાં સરાહના રખેવાળે આવીને ખબર કીધી કે ક્રીડા કહેરમાન ગઈ રાતે ઝડક જ્યોરજીવન સોદાગરના લેખાસમાં આ સરાહમાં દાખલ થયા હતા.

લૈલાએ પુછ્યું “શું તમે તેને તે પોશાકમાં બીલકુલ પીછાન્યો નહીં ?”

રખેવાળે કહ્યું “નામદાર બાનું તેની વાત તમને હું શું કહું. તે કદી તો તુફી લેખાસ લેછે, કદી આરમીનીઅન બને છે, અને કદી તો સીરકાશીયન બને છે, અને કોઈ વખત તો ઈયાહુદી બને છે; ગઈ રાતે તે અતરે આવ્યો હતો અને હમણાજ તેના દિવાનખાનામાં મેં નજર કરી તો તેને બદલ થોડા સુનાંના શિક્કા દિવાનખાનાની મેજપરથી મળ્યાછે.”

લૈલાએ સવાલ કીધો “ત્યારે ગઈ રાતે તે કયા પોશાકમાં હતો તે મને તમે કેહેશો ?”

રખેવાળે જવાબ દીધો, “લાલ તુફી ટોપીનો ઉપર બીજો ફેટો તેણે પીટાળેલો હતો, ધુંટણ સુધીનો થમ જામો, અને પગમાં ખાન્ન હતાં. બદન પર લાલ કબજો અને તેની હેઠળ પેરન હતું, કદે તે લાંબો હતો.”

લૈલાની ખાતરી થઈ કે વીટીનો ચોર રાતવાળો ક્રીડા કહેરમાન પોતે હતો, અને વીટી ચોરવામાં તેની કાંઈ પણ મતલબ હોવી જોઈએ; જો તેમ નહીં હોત તો વીટીની સાથે તે લૈલાનું બેમુલ જવાહેર પણ લઈ જાત. લૈલાએ પેલા રખેવાળને કાંઈ પણ કહ્યું નહીં અને પોતાની મુસાફરીનો સરંજામ તૈયાર કરવાને હુકમ આપ્યો.

મકરણ નવમું.

લૈલા અને અલાદીન.

લૈલાની મુસાફરી પાછી શરૂ થઈ. આ ત્રણ અબજાઓએ ખીજા બે જ્યોરજીયન ભામીયાઓ સરાહમાંથી પોતાની સાથે લીધા છે; એક સુંદર અસ્પતી ઉપર પેલા મીંગરેલીયાના ઝળકતા તારાએ સ્વારી કરી છે, અને ખીજા બે ગુલગુને ઘોડાઓ ઉપર ઝંઘદા અને એમીના બેઠી છે. લૈલાએ પોતાના બદન પર એક સુંદર કાળી મખમલનો કબજો રંગીન રેશમના જબ્બા ઉપર પહેરેલો છે, જેની કિનારી સોનેરી દોરીથી બરી લીધી છે. તેણીની કમરે એક બલુ પટાની માફક બાંધેલા કમરબંધનાં લાંબા ટુંમતાં તેની સુંદર કમરની હેઠળ જમણી બાજુથી લટકતાં હતાં, અને માંથાની ઉપર સીરપેચને ડોકાણે તુર્કી ટોપી ઉપર રેશમનો બલુ સેલો વીઝાબાથી મરદના જેવી થોડી ટપછપ લાગતી હતી તેથી તેણીની ખુબસુરતીમાં બેવડો ઉમરો થતો હતો.

અરધો મરદ અને અરધી ઝોરત—જેખનનાં પુર જોસમાં ઝળકતાં આ ઝવેરપર ઓહરનો સીતારો પણ જોઈને જરા ઝુકતો હતો. આ સોહામની શીકલ ખિસ્તિ ધર્મ પાળતી હતી, તેથી તેણીએ પોતાનો અહેરો તે દેશની ઝોરતોના રિવાજ પ્રમાણે ખુરખામાં ઢાંકેલો નહીં હતો, તોપણ બાજે ઝોરતો કોઈ વાર તેમ કરે છે. આ જેખનવંતી નારની સાથે તેની બે સાહેલીઓ પણ તેવાજ રોખમાં પોતાના ઘોડાને ઠુમકતી અને લટકતી ચાલથી આગળ ચલાવતી હતી અને તેઓના પેલા બે ભામીયા તેઓથી થોડે દુર પોતાના ઘોડાપર હકુમત કરતા હતા. આ નમુનાદાર રસાલાની નવાઈ જેવી ચાલમાં એકાએક હરકત પડી, અને જમણી બાજુ પર જરા છેડેથી આવેલી ઝાડીમાંથી એક ભયંકાર અવાજ આવતો નારોના કોમળ કાન પર પડ્યા. તરતજ તે ઝોના ઘોડા આગળ ચાલતા અટકી પડ્યા, અને તેટલામાં પેલા લડાયક ભામીયા જેઓ જરા દુર હતા તેઓ તેમની મદદે આવી પોહચ્યા. તેઓએ તરતજ પોતાની બંદુક ઝાડી તરફ ફેંડી અને ખીજો બાર કરવાની તૈયારીમાં ઉભા.

લૈલા ગભરાટમાં પડી અને બોલી, “અહલાહ પનાહ આપે, મેં હમણા આ ઝાડીના ખાંચામાંથી એક જખરા શેર (વાઘ) ને પસાર થતાં જોયો.”

એક પળ હજીતો પુરી થઈ નથી, તેટલાં એક જખરા શરે પેલા ભામી-
યા ઉપર કુદકો મારી તેના ઘોડાપરથી તેને જમીનદોસ્ત ક્રીધા, અને એક ઘડી
માં તેને જનથી બેજન ક્રીધા. આવો બારીક મામલો જોઈ તેના ખીજ
સાથીએ ઉપરાસાપરી ખીજ બાર ક્રીધા, પણ તેના અવાજથી લૈલાનો
ઘોડો ચાલાક પાંઉ થઈ તોફાન મચાવા લાગ્યો અને એક તોફાનમાં ખીજું
તોફાન વધ્યું. લૈલાએ ધણું પણ ક્રીધું પણ પોતાના ઘોડાને તે કાચમાં રાખી
શકી નહી, અને પેલા શરે એક ખીજ તલપ પેલા ભામીયા ઉપર મારી.
તે જખમી થયો, પણ પોતાનો જીવ બચાવવા પોતાના ઘોડાની લગામ ફેરવી,
જખમી અને લોહીલુહાન હાલતમાં તે દુર નિકળી ગયો; અને હવે આ પા-
હાડ જેવા મરત દુશ્મનની સાંમે આ ત્રણ અખબાના અરોપો હજી તોફાન
મચાવતા બંધ પડતા નથી.

“અરે અહલાહ આ કેવી આફત! આ શું ગજબ!” લૈલા રડમસ.
થઈ બોલી.

એમીના બોલી, “પેલા ભામીયો પોતાનો જીવ બચાવવા—”

એમીનાના આ સખ્તનો હજી અધુરા હતા તેટલાં લૈલાની પીઠ પાછ-
ળથી બે બંદુકના બાર એકાએક ગગનમાંથી છૂટ્યા અને સનનનન અવાજ
કરતા લૈલાના કાન આગળથી પસાર થઈ તેમના જખરદરત દુશ્મનના કપા-
ળમાં લાગ્યા. તરતજ પેલા શરે સખત જખમી થયો; જખમી થવાથી તે
અરધો દીવાનો બન્યો અને એક બરાડ પાડી લૈલા પર તલપ મારી, પણ
લૈલાનો ઘોડો એક છલંગ મારી દુર જતો રહ્યો અને પેલા શરની નેમ છટકી,
તેટલાં ખીજ બે ગેખી બાર તેજ દિશા તરફથી પાછા થયા અને પેલા શર
મરણતોલ થઈ જમીનપર પડ્યો.

“આ શું અજબપ કરાંમત! ખુદા શાહેદ છે,” લૈલા અજબપ થઈ
બોલી. “આ ચાર ગેખી બાર વિષે હું કહી નહીં શકતી કે તે મારી ઉપર
કોઈએ ક્રીધા હતા કે આ શરની ઉપર. કેમકે પેહેલા બે બાર મારા કાનની
પાસથી પસાર થયા હતા. જો જરાપણ મારી જગાપરથી હું હાલી હોત
તો ખચીત હું તેના ભાગ થઈ પડતે, અને આ શરને બદલે હું તેની જગા
પર પડતે.”

ઝંઘડા અને એમીના એવી રીતની વાતોમાં મશગુલ છે, તેટલાં અલા-
દીન, હાફિઝ અને ઈબ્રાહીમ તેઓની સનમુખ આવી ઉભા.

જે ઢપમાં આપણા જીવાન મુસાફરે આવી અદ્ય આદ્ય બમ્બવી તે પરથી ખુબસુરત લેલા સમજ કે મારો બચાવનાર કોઈ નહીં પણ ઝિજ જીવાન છે. તેઓ વચ્ચે જે વાતચિત થઈ તેમાં લેલાંએ જણાવ્યું કે તેણીને તીકલીસ જવું છે; રાહના દરમ્યાનમાં તેને ખબર મળી કે કીરી કહેરમાનની દોર આ રસ્તાઓ પર બારી ચાલે છે, તેથી તેણીના રસાલેદાર અને ભામીયા તરીકે બે જીવાનોને તેણીએ પડોસમાં આવેલી સરાહમાંથી પૈસા આવી સાથે રાખ્યા હતા.

અલાદીન બોલ્યો, “હા અને તેમાંના એકને મેં જખમી થયેલા પણ જોયો છે. જો મેં તેને જોયો નહીં હોત તો કદી પણ તું બાનુની મદદે એટલો જલદી આવી પુગતે નહીં. પણ શુકર અલ્લાહના કે મારા કિસમતમાં એક નવી મુલાકાત સરજેલી હોવાથી તે બિચારો જખમી થયો. હું જાણીને બેહદ ખુશી છું કે તું નામવરનો ઈરાદો તીકલીસ જવાનો છે, અને જો એમજ છે તો કીરીના જીલમ વિષે હવે ખીલકુલ બિહિવું નહીં, સબખ હું પોતે તીકલીસ જનાર છું, વાસ્તે તમો ત્રણે જણને તીકલીસ સલામત પોહોઆડવાનું હું મારે માંથે લઈ છું, અને ઉમેદ રાખું છું કે તમો મારો સંગાત કરી મુજ મીસકીનને સરકરાજ કરશો.”

“હું સાંભળીને ખુશી છું,” લેલા બોલી “કે તું નામવર એટલો જલદીથી હમારી મદદે આવી પુગો. નહીં તો ખરેજ કાલનો રોશન આકૃતાબ જોવાને સાહે હું જીવતી નહીં રહેતે. તું નામવરને ખબર નથી પણ તારા પહેલાજ બે બારથી પેલો શર અરધા જખમી થઈ છેડાઈ પડ્યો, અને મારી ઉપર તેણે તલપ મારી પણ બ્રલંદ મારો સીતારો હતો તેથી અને તું જેવા ખુખીવંત દલેરની સાથ મેળાપ થવાનું કિસમતમાં હશે તેથી મારો રક્ષ ચાલાક પાંઉ થયો, અને પેલા શરના પંખમાંથી હું છટકી ગઈ; નહીંતો તેના પંખનો એકજ જરબ મને ખાકમાં નાંખવાને બસ હતો. હું વધારે ખુશી એમ છું કે તીકલીસ સુધી તું દલેર જેવો જીવાન મારો સાથી થવા ઇચ્છે છે, તો તેથી મારી સલામતી વધારે મજબુતી પકડશે.”

એ અને એથીપણ વધારે વાતચિત તેઓ વચ્ચે ચાલે છે, અને આપણો જીવાન મુસાફર તેના જીલકોના પેચમાં વીટળાતો બચ છે; પણ તે પાછો બિચાર કરે છે કે રખે આ ખુબસુરતી મને માધરાનીપેઠે હેરાન કરે, પણ પાછો તે ખ્યાલ કરવા લાગ્યો, કે નહીં હું મારી પુરતી હુશિયારીમાં રહીશ.

તેઓએ લાંબી મંજલ કાપી, અને છેવટે અલાદીન અને લૈલા તેઓનાં સાથીઓ સહિત તીફલીસની સરહદ પર આવેલાં એક નાનાં ગાંમડાની હદ આગળ આવી પહોંચ્યાં.

અલાદીન બોલ્યો તું “નામદારને જણાવવાની રજા લઈ છું” કે આવતી કાલની સાંજ સુધી આપણે તીફલીસ જઈ પુગશું. સખખ જે ડેકાણે આપણે પિસામો લેશું તે ડેકાંણેથી તીફલીસ ફક્ત દશ ગાઉને તફાવતે આવેલું છે.”

લૈલા બોલી, “ત્યારે છેવટે બેહદ રંજ ખેંચી આપણુ તીફલીસની સરહદ સુધી આવી પુગાં ખરાં.”

“અમે દયાલુ દિલના દાનાવ, જે દયાથી તારા દિલમાં દલગીરી પેદા થતી હોય, જે દલગીરને જોઈ તું દુઃખી થતો હોય, અને સખાવતનો તું સાહેબે સરદાર હોય, તો અમે બુખથી પીડાતા અને દુઃખથી મરતા બીખારીને કાંઈ બીખ આપ.” આ સખુનો સરહદ પર બેઠેલા બે કંગાલ ફકીરો બોલતા હતા.

લૈલાને આ સખુનો તીરની માફક લાગ્યા. તેણીએ તરતજ પોતાની ચેલીમાંથી બે સુતાંના શિક્કા જમીન પર ફેંક્યા.

લૈલાની આવી ચાલ આપણા જીવાન મુસાફરને ઊત્તેજન આપવા પુરતી હતી. અલાદીન પણ પોતાની ચેલી બાહાર કાઢી બે શિક્કા પેલા ફકીરના આંગ ઉપર ફેંકવા ગયો, પણ તેટલાં તેની ચેલીમાંથી કાંઈ બાહાર પડી ગયું. પેલા ફકીરે ઘણીજ નમ્રતાથી ઊંચકાને અલાદીનને તે ચીજ આપી, તેટલાં લૈલાની નજર તેની ઉપર પડી. તરતજ તેનાથી એકાએક ચીથ પડાઈ ગઈ, પણ સ્વરમને ખાતર અથવા તો પોતે આકૃતની જાળમાં ફસી પડી છે, એવું સમજી કાંઈ બન્યું નહીં હોય તેમ હુશિયાર થઈ ખામોશી પકડી. લૈલાના અહેરાપરનો ફેરફાર અને તેનાથી એકાએક પડાઈ ગયેલી ચીથથી અલાદીન કાંઈ સમજી શક્યો નહીં અને કાંઈ બોલ્યો પણ નહીં.

એ શું થયું! લૈલાએ શું જોયું વારં? અલાદીનની ચેલીમાંથી શું બાહાર પડી ગયું?

એક ઉલટું અને એક સુન્દરું વળું આ બે જીવાનો વચ્ચે વળી ગયું છે, તેમાં બંને જાણુ ડગાતાં હતાં.

અલાદીન સમજ્યો કે આ પરી ગમે તેવી ખુબસુરત હોય તોપણ હુશિયાર રહેવું પડશેજ. સખખ મને લાગે છે, કે મારે માંટે આ ખીજી જાળ કોઈએ બિછાવી છે.

હવે લૈલાએ શું જોયું? અલાદીનની થેલીમાંથી પડી ગયલી એજ પેલા કુકારે જેવી જાંચકાને અલાદીનને આપી તેવીજ લૈલાએ નજર કરી તો તેણીની નજર પોતાની ચોરાયલી વીટી ઉપર પડી, કે જે વીટી ગઈ રાતે સરાહમાંથી કાઢી કહેરમાન ચોરી ગયો હતો; તેજ વીટી. હા, તેજ વીટી કે જે લૈલાની આંગળીમાંથી કાઢીએ છુપા લીપ્પાસમાં નેકાબદાર બનીને ચોરી હતી.

હવે લૈલા આ વીટી જોઈને શું વિચારે? શું તે એમ સમજે કે અલાદીન તેજ કાઢી કહેરમાન અને કાઢી કહેરમાન તેજ અલાદીન છે. શું તે એમ વિચારે કે ગઈરાતના છુપા લીપ્પાસમાં અલાદીન ચોરી કરવા સરાહ મંદ નેકાબદાર બની આવ્યો હોય. અને તેણે એજ કામને ખાતર તેણીનાં ગળાંપર ખંજર મુક્યું હોય.

આ બધા વિચારોમાં તે યુગ્મવાદ ગઈ, ને તેનું શેવટ લાવી શકી નહીં. તેણીએ છેલ્લા મુકાદો એવા કાઠિયા કે ગઈ રાતના જે નેકાબદારે પોતાનું માહકું છુપાવી ચોરી કરી તે કોઈજ નહીં પણ એજ જીવાન છે, અને તેજ તેણીની સાથે હાલ ચાલે છે.

આ બંને જીવાનો તદ્દન એક ખીજથી ઠગાતાં હતાં. આલાદીને જે વિચારે કાઠિયા તેમાં તે ઠગાતો હતો, તેમજ લૈલા પણ પોતાના મુકાદામાં ખાટી કરી મુકી છે.

અલાદીને વિચાર કાઠિયા કે મારે સાઈ બિછાવેલી આ નવી જાળ છે, અને જો આજ રાતે આ ખુબસુરત સાથે એક મકાનમાં ઉતારે લઈશ તો જરૂર હું નવી બલામાં ફસી પડીશ.

ત્યારે હવે એનું છેવટ શું? હાલ તરત તો બંને જણ સાથે પણ બંને જન મુપકાદા—જહેરમાં દોસ્ત પણ બાતેનમાં દુશ્મન—ઉપરથી ખુશી પણ અંદરથી દલગીર વિચારમાં તેઓ તે ગાંમડાની હદની અંદર એક તુંદ જીવાન આરમીનીઅનને સાંજના સાત વાગાને સુમારે રસ્તા ઉપર મળ્યાં.

પ્રકરણ દશમું.

એક ભૂલ.

“ ભલા દોસ્ત, મેહેરબાની કરી આ ત્રણ અબળાઓને તારી સરાહ મને આજની રાત રહેવાની સગવડ કરી આપશે ? ”

“ ના, મારાથી તેમ બનનાર નથી. ”

“ પણ ભલા ભાઈ, અમો ત્રણે જાણે લાંબી મંજલ કરી છે, ” લૈલા બોલી, “ અને થાકથી હું અને આ મારી ત્રણ— ”

“ દોસ્ત, લાંબી વાત મુકી દે, ” લૈલાની વાત વચ્ચે અલાદીન ખાલ્યો, અને પેલાને લૈલા તરફથી કહેવા લાગ્યો, “ તારી મેહેનતનો બદલો તારા ધારા કરતાં વધારે મને તો પછી શું ? ”

“ ત્યારેતો મને કાંઈ હરકત નથી, નેક બાનુઓ. મેહેરબાની કરી તમારા ઘોડાને મારી પછવાડે લઈ આવો. હું મારી સરાહમાં તમારે કાજે સર્વે ગોઠવણુ કરું છું. ”

અલાદીને લૈલાને કહ્યું, “ આ ધણીની સરાહછે તેમાં તમારે ઉતારો લેવો. હું ખીજે ડોકાણે મારા રસાલા સાથે ઉતારો કરીશ, અને ઈનશાલ્લા-તાલા, બડી આમદાદે આપણી મુસાફરીની મંજલ શરૂ કરશું તો નીમાશામને વખતે તીફલીસ જઈ પુગશું. ”

‘ દરદીને જોઈતું વૈદે કરમાવું. ’ લૈલા છુટી પડવાના વિચારમાંજ હતી તેટલાં તે વગર મેહેનતે છુટી થઈ અને તેઓ છુટા પડ્યા.

અલાદીન, હાફેઝ, અને ઈશ્રાહીમ એક તરફ, અને લૈલા, ઝહદા, તથા એમીના પેલા રખેવાળની પાછળ ગયાં.

તેઓએ થોડોક રસ્તો કાપ્યો કે સરાહના દરવાજા આગળ આવી પહોંચ્યાં.

“ બાનુઓ, ” પેલા તુન્દ મિત્રાણ બોલ્યો, “ તમો તમારા ઘોડા પરથી નીચે ઉતરો આ તેજ સરાહ છે. હું તમારે સાઈં સર્વે વાતની તજવીજ કરું છું. ”

હજીસુધી ઝહદા અને એમીના કાંઈ પણ ખીના જાણતાં નથી, અને લૈલાએ કહ્યું પણ નથી.

પેલા રખેવાળ અંદર ગયો તેટલાં લૈલાએ એક પોકાર કીધો કે “ દા-સીઓ, તમારો જાન બચાવવો હોય તો જીવ લઈ નાહાસો. મારી પાછળ તમારા ઘોડા દોડાવો. ”

લૈલાએ પોતાના ઘોડાને તેજ કીધો, અને આરે પગે આ ખુબસુરત નારે પોતાના ઘોડાને દોડાવ્યો. તેની દાસીએ તેના હુકમને તાબે થઈ, અને પેલા રખિવાળ હાથુતો પાછું ફરીને જોય તેટલાં તે લોકો તેની નજર આગળથી કેટલાંક દુર નિકળી ગયાં.

પ્રકરણ અગીઆરમું.

જયોરજીયન વિષવા.

“ઝર્રદા, બ્રહ્મદ આપણા બપ્ત છે કે આજે આપણ ત્રણે જણે નવો જન્મ લીધો છે. તેં નહીં જોયું! ઘોડા કલાકની અગાઉ જણે આપણો પ્રાણ બચાવ્યો હતો તે જીવાન—કે જેની બાહાદુરી વિષે આપણ વખાણ કરતાં હતાં—જેના સારા અને સોહામણ દેખાવાની તમો સીકત કરતાં—જેની રીતમાત ને અદ્યઅદાય પર તમારે પુરતો વિશ્વાસ રાખ્યો — તે તુર્કી જીવાન કોઈ નહીં પણ પેલા ખુની કીરી કેહેરમાન હતો.” ઝર્રદા અને એમીના આ સખ્તનો સાંભળી અઝયખીમાં ગરક થઈ ગયાં, અને કાંઈ પણ બોલ્યા વગર લૈલાતરફ ટગર ટગર જોવા પડ્યાં.

“હા, તેજ જીવાન,” લૈલાએ ફરીથી કહ્યું, “જેની સાથે આજે આખો દિવસ આપણે મુસાફરી કરી છે, તે કોઈ નહીં પણ પેલા નેકાબદાર ચોર જે અંધારી રીતે મારા દિવાનખાનામાં દાખલ થયો હતો તેજ મારી વીટીનો ચોર !”

“પણ, મેહેરખાન, તે કેમ જાણ્યું વાર ?”

લૈલાએ ઝર્રદા અને એમીના આગળ સર્વે વાત માંડી કહી, અને તેની ખાતરી કરી કે તેણીએ પોતાની ચોરાયલી વીટી તેની કોથળીમાંથી જમીનપર પડતાં જોઈ, અને પેલા ફકીરે તેને જાંઘકાને આપી તે તેણે પાછી પોતાની કોથળીમાં મુકી. વળી જે મકાનમાં આજ રાત્રે વાસો કરવાને તેણે

કહ્યું ત્યાં જો તેઓ ગયાં હોત તો ખચીત તેઓના જન જોખમમાં પડતે ; કારણકે પેલા તુંદ મિઝાજ તેનો મસલતીયો હોય એમ તેણીને લાગ્યું.

આટલી વાત કરતાં તેઓ એક રેહેઠાણ આગળ આવી પહોંચ્યાં. ઋષદાએ ઘોડાપરથી નીચે ઉતરી આ અંજાણ્યા મકાનનો દરવાજો ઠોક્યો, અને એક મધ્યમ કદની જુવાન વિધવાએ તે દરવાજો ખોલ્યો.

આ જ્યોરજીયન વિધવાના ઘરમાં આ ત્રણે અપખાઓએ ઉતારે લીધા. તેઓને એક રાતના દરમ્યાનમાં અચ્છી રીતની દોસ્તી થઈ, અને અરસપરસ વાત થતાં તે વિધવા પોતાનો હાલ નીચે પ્રમાણે લેલાને કેહેવા લાગી :—

જ્યોરજીયન વિધવાનો હેવાલ—રમજનનો તેહેવાર—તુર્કીનો સુલતાન.

“બાનું જે બે ખીલતી ગુલાબની કળીને તમા હાલ મારી સાથે જુઓ છો તે બંને મારી બેઠીએ છે. પણ અફસોસ, એ બે ઉપરાંત એક ત્રીજીની હું ભાગ્યશાળી મા કેહેવાતી હતી, પણ હાલ બે વરસ થયાં તે નથી, અને તેથી હું હીનભાગ્ય થઈ છું.” આટલું બોલી તે રડવા લાગી.

“નથી ત્યારે તે બિચારીએ બેહરતમાં સુકામ કીધું હશે,” લેલાએ દિલાસો દીધો.

“નહીં બાનું, માત્ર મારી આઈસાને મારી પાસથી છીનવી નથી લઈ ગયું. મારા કિસમતની કીતાબના કાળા હરફની કાંઠાણી શું કહું.”

“આઈસા મારી વડી છોકરી હતી; અરે! તે એવી તો સદગુણી અને બધી હતી કે મારા ધણીના મરણ પછી માઈં સર્વ સુખ હું તેમાંજ સમજીને બેઠી હતી.”

“અફસોસ,” લેલા બોલી, “મને તમારી ધણીજ દયા લાગેછે, બાઈ.”

“બાઈ,” જ્યોરજીયન વિધવા રડતી બોલી, “તમા બાણુતાં તો હશે કે સુસલમાનના દર સાલે થતા રમજનના તેહેવારની આખરીએ એક સૌથી સુંદર કુંમારી કન્યા કોઈને કોઈપણ ડોકાણે મળે તો તે લઈ આવો તર્કના હાલના રાજકર્તા સુલતાન અબ્દુલમઝિદને તેના ગ્રનાનખાનામાં રાખવા સાઈં ભેટ કરે, તો તેના બદલામાં જે ધણી તેવી કન્યા લાવે તેને તેનું માંગણું દામ મળે.”

“આ કારણથી ગુલામી ધંધો કરનારાઓ ઈનામની આશામાં રમ-

જનના તેહવારના થોડા મહીના અગાઉ કુંભારી કન્યાની શોધમાં દેશો દેશ ભટકતા ફરે છે. જોકે અખદુલમગરીએ ગુલામી ધંધા સારું સખત મનાઈ ફરવી છે, તોપણ તેની ચોરી છુપાઈથી એવાં જખુત કામો તેઓ કરવા જાય છે.”

“હું સારી પેઠે જાણું છું,” લૈલાએ કહ્યું, “અને ધણી દલગીરી સાથે મને કેહેવું પડે છે કે કંઈએ ક કંઈસસના સુલકની ખુબસુરત કન્યાઓ સુલતાનના જનાનખાનામાં રહીને સુલતાના ખનવાની ઉમેદમાં પોતાની રાજી ખુશીથી ગુલામી ધંધા કરનારના હાથમાં સપડાય છે, અને તેઓ તેમને કોન્સતેન્ટીનોપલ લઈ જાય છે; વળી વધારે દુઃખ બરેલું તો એ છે કે સીરકાશીયા, મીંગરેલીઆ, અને જ્યોરજીયાના રહેવાશીઓ પોતાની બેટીઓ સુલતાના અને અને તેથી પોતાનું પણ કામ સરે એવી આશાથી મોટી ખુશી સાથે પોતાના નિર્દોષ કુમળાં ટુલોને એ નીચ ગુલામી ધંધા કરનારા કર્પાનોને વેચે છે.”

“એ પણ ખરી વાત છે, બાઈ,” પેલી વિધવા બોલી. “અને તે ઉપરાંત આ જુલમગારો કેટલાંકની ઉપર જસ્તી ચલાવીને તેમની મીઠી ગોદમાંથી તેઓનાં વાહલાંને ઉઠાવી લઈ જાય છે. અફસોસ, હું પણ એજ ચંડાળોનો ભાગ થઈ પડી છું.”

લૈલા બોલી, “શું ત્યારે તમારી ખુબસુરત આઈસાને એવી રીતે જખરીથી તે ચંડાળો છીનવી લઈ ગયા છે?”

“તેમજ છે, બાઈ,” તે વિધવા બોલી. “બે વરસની વાતપર થોડા ગુલામી પેપારીઓએ આ જગાપર ઉતારો લીધો હતો. તેઓની સાથે ઓછામાં ઓછી બાર ખુબસુરત કન્યાઓ હતી; હા! કંગાલ તે દિવસ! કે તેણે મને સદાની કંગાલ અને દુઃખી બનાવી છે, અને મારી આઈસાને મારી પાસાથી છીનવી લીધી છે. તેઓએ મને કહ્યું કે જો હું આઈસાને તેઓને સ્વાધીન કરું તો મને મોટું ઈનામ મળશે, અને આઈસા જતે ધણી ખુબસુરત હોવાથી જરૂર સુલતાનની માદર (સુલતાના વાલેદા) તેણીને પોતાના બેટાના જનાનખાના સારું પસંદ કરશે. જ્યારે મેં તેની વાતને તુચ્છ-કારી કાઢાડી ત્યારે, બાઈ, જે તેના કાલાવાલા અને આજેજીથી મેં કબુલ નહીં કીધું તે તેણે પોતાના જુલમ અને જસ્તીથી કબુલ કરાવ્યું. તે ચંડાળે પોતાના માણસોને ફરમાવ્યું કે મને અને મારી છોકરીઓને દોરડાંથી મજબુત

ખાંધે. આ તેનું કુરમાન તેના માણસોએ તરતજ બળવું. અમારા કાલાવાલા અને અરજ તથા બુમબરાડાની તેણે કાંઈપણ દરકાર કરી નહીં. અને ત્યારપછી આઈસા, મારી પ્યારી આઈસાને જોર જીલમથી મારી પાસેથી છીનવી લઈ ગયા.”

“આ તમારું દાસ્તાંન, બાઈ, ધણું દુઃખ બરેલું છે,” એમ કહી લેલાએ પેલી વિધવાનો હાથ પકડી મજબૂત દયાના દેખાવ સાથે દાખ્યો અને બોલી, “ત્યારે એ રીતે તમે તમારી આઈસાને બોલી છે.”

પેલી વિધવા બોલી, “હા બાનું, તેણીને કોન્સતેન્ડીનોપલ લઈ જવામાં આવી. રમજનના તેહેબર પર સુલતાના વાલેદાએ અબ્દુલમઝીદના ઝનાન-ખાનાને સારૂ મારી આઈસાને સઘળીમાંથી પસંદ કરી સુંડી કાઢાડી; પણ મને તે શું કામનું! તેણી સુલતાનસાથે નેકા કરી સુલતાના થઈ તાજ અને તખ્તના વારસેની માદર પણ બને, અને ધડીબર કોન્સતેન્ડીનોપલની સુલતાના કહેવાય, પણ કહો બાઈ, મારે તે શું કામનું? અરે બે વરસ થયાં તેનું મનમાહન સુખડું જોવાની હું ઇતેબર છું.”

“શું બે વરસ થયાં એક કાગળ પણ આઈસાએ તમારી ઉપર નથી મોકલ્યું?” લેલાએ પુછ્યું.

“નહીં, તેણીને હુકમ નથી. જે કન્યા કોન્સતેન્ડીનોપલના અબ્દુલ-મઝીદના ઝનાન-ખાનામાં દાખલ થાય તેનાથી કોઈની સાથે વેહેવાર રાખી શકાય નહીં, અને કોઈ તેની સાથે રાખીશકે પણ નહીં; દોસ્ત આશનાવ, સગાં વાહાલાં કે મા બાપ, એ સર્વેને જીંદગીના છેડા સુધી વીસારી દેવાની ફરજ પાડે છે, એટલું જ નહીં, પણ જે તે ઓરત ખિસ્તિ હોય તો તેણીને પોતાનો ધર્મ પણ તજવો પડે છે.”

લેલા, ઈર્ષદા, અને એમીનાએ આ વાત સાંભળી તેણીનાં દુઃખમાં ઘણીજ આનુરતાથી ભાગ લીધો. એ રીતની વાતચિત કરી પેલી વિધવાને દિલાસો દર્શાવ મોડી થવાથી તેઓ પોતપોતાની જગ્યા પર આરામ કરવા ગયાં. અને સહવાર પડતાં પોતાની મુસાફરી પાછી શરૂ કરી.

પણ આ જીવાન અબજાએની મુસાફરી પાછી શરૂ થાય, અને આપણી વારતાનું આ પ્રકરણ બંધ થાય, તેની અગાઉ આપણા શૂરા પેહેલવાન જંગી અલાદીનની અબર લઈએ.

અલાદીન, હાફેઝ, અને ધંપ્રાહીમ, ત્રણે જણ બેઠા છે ; જુવાન અલાદીન લૈલાની ખુબસુરતી જોઈ તેપર માહી પડેલા છે, અને કાંઈ ઊંડા વિચારના વમલમાં ગોતાં ખાય છે, તેટલાં તેના દિવાનખાનાના દરવાજા ઐકદમ ઉઘડી ગયા અને પેલા તુંદ મિત્રાજી સરાહનો રખેવાળ અલાદીન આગળ આવી ઉભા.

તે બોલ્યો “અરે શેક, આ શું બલા. તમે પણ કેવાં આદમીને સાર બલામણ કીધી.”

અલાદીને પુછ્યું “કેમ, બાઈ?”

રખેવાળ બોલ્યો “અરે તારા બાઈ ગયા જહાનમમાં. બાઈ કોણના. પેલી ડાકણો કોણ હતી?”

“મિત્રાજી બ્રહ્મા, તું શું કેહેવા માંગે છે?” અલાદીને ગુસ્સાથી પુછ્યું.

તેણે કહ્યું, “હું સમજું છું સારીપેઠે કે તમા લોક કોણ છે, અને પેલી છોકરીઓ કોણ હતી.”

“પણ તું શું કેહેવા માંગે છે, તે હું તો જાણું.”

રખેવાળ બોલ્યો, “જાણવાનું! શું જાણવાનું હતું તે તો મેં જાણી લીધું; અને હવે વધુ શું જાણે! તેઓ હોય તો જાણે કેની?”

“હોય તો! ત્યારે શું તેઓ નથી?” અલાદીન અચરત થઈ બોલ્યો.

પેલા રખેવાળ બોલ્યો. “નહીજ તો. તેમાં શું શક. તેઓ સરાહના દરવાજા આગળથીજ જીવ લઈને નાહાઈ. હા, તેણીના બોલેલા બોલ હજી મને યાદ છે, ‘સખીઓ, તમારા જાન બચાવવા હોય તો જીવ લઈ નાહાસો, મારી પુટે તમારા ઘોડાને દોડાવો’; અને ઐઠલું બોલી તેઓ ગેબ થયાં. પણ તેઓ ગયાં તો ખર, પણ મને કેટલું અપમાન! શું મારી સરાહ લુટારાઓનું રહેઠાણ છે, કે તે ચંડાળોને વિશ્વાસ નહીં આવ્યો? અરરર! એ મારી સરાહને અને મારી આપરને કેટલો ઘેઝો!”

તુંકમાં, પેલા તુંદ મિત્રાજી રખેવાળે લૈલાના નાહાસવાની ખબર અલાદીનને આપવાથી તે અજાણી સાથ નાસીપાસ થયો. તેને ઉમેદ હતી કે તીફલીસ સુધી તે ખુબસુરત લૈલાનો સાથી થશે, પણ હવે તેની ઉમેદનો કોટ ટુટી ગયો અને તે નાસીપાસ થયો. તે બોલ્યો, “અફસોસ! બેહુદા આસમાન, હું નહીં ધારતો હતો કે મારી ઉમેદનો કોટ તું ઐઠલો જલદીથી જમીનદોસ્ત કરશે. પણ ખર! મ્હોત અને જમની વચ્ચે પણ તફાવત રહે છે. માણસ ધારે છે શું, અને ખુદા કરે છે શું!”

પ્રકરણ બારમું.

કીરી અને માધરા—નવો પ્રેલ.

એક વખત નાસીપાસ અને ખીજી વખત કૂતેહમંદ થયેલા નામાંકીત છુટારાનો સરદાર કીરી અને તેની માથુક માધરાનો દિલપત્રીર દેખાવ આપણી વારતાનું બારમું પ્રકરણ દેખાડે છે.

કીરી—અમે મારા પ્યાર, મારી ધારેલી મુરાદ આપ્પર ઊંધી વળીએ. અલાદીન નાહાસી ગયો એટલીજ ખપ્પર મને દુઃખી કરવા બસ છે.

માધરા—શુકર રહમદુલ્લા! કે એટલુંજ કરી તેઓ નાહાસી ગયા છે, નહીં તો, પ્યારા કીરી, મારો જન લેવાને તે આહાતે તો કાંઈ પણ વિલંબ તેને નહીં લાગતે. બુલંદ તેના ખપ્પે તેને યારી આપી તેથીજ તેના નોકરે આ ઊંડો બેદ શ્યાધી કાઢાડ્યો.

કીરી—ખેર, તકતીર આગળ તદખીર કુચ ખીસાદમાં નથી. માધરા, તું હિંમત પકડ, અને મેં જે ખીજી જળ બિઠાવવાનો ધરાદો કીવો છે, તેમાં તું શરીક થા. ખાત્રીએ મને ખપ્પર આપી છે કે લૈલા પોતાની મુસાફરી શરૂ કરી ચુકી છે. તારે તીફ્લીસથી થોડે દુર એક તંબુ મારવો, અને લૈલા તથા તેની સખીઓ તીફ્લીસ પોહચે તેની આગમચ તેઓને આપણા બંદીવાન કરી લેવા. તેમજ થવું જોઈએ; અને તેમ જો નહીં થાય તો જે તલેસમાતી વીઠી મેં તેણીને આંગળેથી ચોરી છે, તે એક પૈસાને કામની પણ નહીં થઈ પડે.

માધરા—સખ્ય ?

કીરી—કાંઈપણ કરી લૈલા જો મારે હાથ આવે, તો તેને સમજવી, તેને વતન મીંગરેલીઆ મોકલાવી દેવી, અને જો એક વાર તેમ થયું, તો તલેસમાતી ગુલીસ્તાનનો છુપો બાગ જે એનેટોલીઆ અને કાકેસસ પર્વતોના પેટમાં કોઈ જગે છુપાયેલો છે, તે માંહેલો બેહદ ખજાનો અને ખીજી ચીજોના માલેક થવાને પછી કેટલી વાર! આ તલેસમાતી વીઠી વિષે મને ખપ્પર પડી છે કે પેલા તલેસમાતી બાગની ચાવી છે, કે જે લૈલા પોતાના પ્રાણ કરતાં વધારે પ્યારી અને જીંદગી કરતાં વધારે જરૂરનો સમજતી હતી. આ વીઠી મનસુરે લૈલાપર મોકલાવી હતી, અને ત્યુનર તેણીને તે આપવા મીંગરેલીઆ મનસુરનો પેગાંમ લઈ ગયો હતો, પણ હવે લૈલાને મનસુર પાસે જવાની જરૂર

પડ્યેજ નહીં ; સખ્ય તલેસમાતી બાગનો પતો મેળવવાની મતલબથીજ તે મનસુર પાસે જતી હતી ; પણ જ્યારે તે જાણુશે કે તે તલેસમાત તો તેણીએ જાણે છે, ત્યારે તેણીની નાસીપાસીની હદ રહેશે નહીં. એ સર્વે વાતનો ખુલાશો થાય, તેની પહેલાં મારે તેણીને પકડી મોંગરેલીઆ માફલાવી દેવી છે. માર્ધરા આપણે આ સર્વ ઝહેમત તે બાગને માટે ઉઠાવી છે. આહા ! તલેસમાતી ગુલીસ્તાનની શું ખુખી કરું ; તે દુનિયાથી નિરાળો છે, તેનો બેદ બરેલો મુદ્દો પુરેપુરો નહીં પણ અરબોઅરબ તો મને મળ્યો છે એમ હું સમજું છું. તે બાગ પરવરદેગારે પ્રથમ કુલે આદમ જાતના વાલેદો આદમ અને હવના સુખને સારે બનાવ્યો હતો, પણ તેઓની નાફરમાનીથી જ્યારે તેઓ તે બાગમાંથી બરતરફ થયાં ત્યારપછી તે ખાલી પડ્યો છે ; અને શુકરે ઈલાહી કે અંદરોઝમાં આપણુ તેના માલીક થશું. માર્ધરા, વાહાલી માર્ધરા, આપણો આ લુટારોનો ધંધો હવે આપણને મુકી દેવો પડ્યો, અને એવે ડેકાણે જંદગીના બાકીના દિવસો ગુજરશું કે જ્યાં ઉનાળો ખીલકુલ રહેતો નથી, તથા શિયાળાનો ઠંડો પવન માલમ પડતો નથી ; જ્યાં તોફાન જેવું કાંઈપણ કદી થતું નથી ; જ્યાં બુલબુલો પોતાના મધુર હલકે મનને ગુલજર અને ગુલીસ્તાનને વસ્તીવાળું બનાવે છે ; જ્યાં મધુર અને મીઠા રસદાર મેવાના બારથી હર કિસમના ઝાડ અને માંડવાની ઢાંખળીઓ અને વેલો બુલાર્ધ પડી હિચકા ખાય છે ; જ્યાં રૂપેરી રંગના નિર્મળ નીર સદા તરો તાજાં રહે છે ; જ્યાં કોયલ અને મેના, પપૈઈઆ અને ચંદુલની જોડ ગુલ અને બુલબુલની માફક પવિત્ર પ્યારમાં લપટાઈ એકસંપથી રહે છે.

કીરીના આ અસરકારક અને કઠણ દિલને પીગળાવે એવા બાપણથી માર્ધરાએ આ દુઃખી દુનિયાનું ખર્ચ સુખ હાંસલ કરવા તીક્ષ્ણીસની રાહ લીધી ; તેણીની સાથે તેની એ સખી પેલી જીવાન તુફી છોકરીઓ પણ રસાલા તરીકે સાથી થઈ છે.

વાંચનારે જાણી લીધું હશે કે આ રસાલો હવે તીક્ષ્ણીસથી થોડે દુર ફરેબની જાળ બિઠાવવા ગયો છે.

તેઓએ લાંબી મંજૂર પુરી કરી, પણ રાહમાં તેઓ અલાદીનને ખાતર ડરતાં હતાં કે રખે તેનો મેળાપ થાય. તીક્ષ્ણીસથી થોડે દુર તેઓએ પોતાનો દહેરો નાંખ્યો ; અને ઘસીઓ સંગ, ઉમંગથી રંગમાં આ એમુલુ નંગ ચંગ અને સિતારના જંગમાં મથગુલ થઈ.

પણ એકાએક આ રંગમાં ખલલ પડી. માધરાએ કોઠના ઘોડાનો અવાજ સાંભળ્યો. તે એટલી તો આ અવાજથી ગભરાઈ ગઈ કે તેણીનો એહેરો ઉઘળો પુની જેવો થઈ ગયો. તેણીએ જાણ્યું કે અલાદીન અને તેના બે જીવાનો આવે છે. તે તરતજ એક ડેકાણે છુપાઈ ગઈ, અને સંતાઈને ચોરીથી તે તરફ જોવા લાગી.

સીતારાની ગીરદેશ જ્યારે આદમી ઉપર આકૃત લાવે છે ત્યારે તે સાંમટી લાવે છે. તેલમાંથી બચવાની આશાએ માછલી કહડામાંથી કુદી બહાર પડવા જાય છે, તો તે આતશમાં પડે છે. સંકટમાંથી બચવાની વેતરણ કરતાં વાઘના મોહડામાં કોઈ વખત ધનસાન ધસીને જાય છે, અને બચતની બેઠંગી ચાલથી તે દોસ્તને દુશ્મન અને દુશ્મનને ભલાનો ધ્રુવનાર ગણે છે.

માધરાએ શું જોયું. તેણીએ જોયું કે કોઠ ત્રણ જીવાન અબજાએ ઘોડેસ્વાર થઈને આવે છે. તે તરતજ સમજી ગઈ કે આ ખુબસુરત છોકરી તે લૈલા અને તેની સાથવાળી જીવાનો તેની સખીએ હશે.

લૈલા આ દેહેરો અને તે માંહેલી નાજનીન જેઈ ખુશી થઈ, અને ટુંકમાં કહીએ તો માધરાની ઠગાઈ ભરેલી માંગણીથી લૈલાએ દેહેરામાં ઉતારી લીધા.

હા, લૈલા, તું થોડુંજ જાણે છે કે જેનીપર તું વિશ્વાસ રાખે છે, જેની ખુબસુરતી વિષે તારું આંધીન મત ઉંચું છે, તેજ તારો શત્રુ અને કદો વેરી છે. લૈલા, નિર્દોષ લૈલાને એટલી પણ ખબર નથી કે સોહામણા સર્પ સૌથી વધારે ઝેરી રહે છે. અફસોસ ! નિર્દોષ નાર તું શું કરે ! તને શું ખબર ! તું શું જાણે ! કે તેણે તને કપટથી પોતાના તંત્રમાં તારી પરાણાગત કરવા બોલાવી છે !

પ્રકરણ તરમું.

થેકલા.

દુધ અને સાકર સાથે મળી ગયાં છે ; અને જે તેલ અને પાણીની માફક જીવંત રહેવાં જોઈએ તે એકમકતા ગળામાં હાથ નાંખી એકમકતે બાહે છે.

લૈલા ભાળા દિલથી તેને આહવાની અને પ્યાર કરવાની વેતરણુ કરે છે, ત્યારે માઈરા તેને કેવી રીતે પકડવી તેનો હુંડો વિચાર હસતે માહડે કરતી જાય છે. એક જણુ જ્યારે પોતાની જીંદગીના છેડા સુધી મિત્ર તરીકે ગણવા તૈયાર છે, ત્યારે ખીજી તેને અને તેની સખીઓને બિછાવેલી જળમાં કેમ ફસાવવી તેનો ખ્યાલ કરતી જાય છે, અને કૂરૂંબધી હસતી જાય છે.

અફસોસ ! ખરા પ્યારનો આ કેવો બદલો !

દોસ્તીનો હક જાળવી દગો દેવાની કેવી નીચ વેતરણુ ! પ્યારના પવિત્ર દેખાવનું ડાળ ધાલી વિશ્વાસઘાત કરવાનો કેવો વિચાર ! નિર્દોષ લૈલા, તને થોડીજ ખપ્પર છે કે જેને તું ગમે વળગી છે તે તારો દુશ્મન છે ; જેને તું આહ છે તેજ તારી કપ્પર ખાદે છે ; જેને તું ભવિષ્યનો મિત્ર કરવા માંગે છે તે તારાજ ભવિષ્યના સુખની પાયમાલી કરવાનો વિચાર કરે છે !

લૈલા બોલી “ખરા અંતઃકરણથી કહું છું, માઈરા, હું મારી જીંદગીના અંત સુધી તને ભુલનાર નથી.”

વાંચનારે જાણવું જોઈએ કે માઈરા અને લૈલા ધણી સારી પ્રિતીમાં જોડાઈ ગયાં છે, પણ માઈરાનો પ્રેમ કૂરૂંબી છે.

“સુંદર સખી, હું પણ તેવુંજ ધંધ્લું છું,” માઈરા બોલી, “અને અગરજે તું મને તારાથી જીદી પાડે તોપણ હવે તું મારાથી જીદી પડી શકશે નહીં” !!

“પ્રિતનો ગાંઠ એવાજ હોવો જોઈએ, મારી મનમોહન માઈરા,” લૈલાએ એક બોલો લઈને કહ્યું.

માઈરા (પાછો લૈલાને બોલો લઈને) બોલી, “હા, પ્રિતનો ગાંઠ એવાજ છે, શ્યાની સખી ; હું જે કંઈ કરું છું, અને જે આહેનાં તારી ઉપર દેખાડું છું, તે ફક્ત મારા પ્યારને ખાતરજ છે” !!

વાંચનારે જોઈ લીધું હશે કે માઈરાએ બાલવામાં બંને મતલબ રાખી છે, જે તેણીને કૂરૂંબ જાહેર કરે છે—એક તો તે તેનાથી જીદી પડી શકશે નહીં ; અને ખીજી તો જે પ્યાર તે લૈલા પર બતાવે છે તે તેનો પ્યાર—કીરી-ના પ્યારને ખાતર કરે છે.

આવી અરસપરસ પ્યારની વાતો લૈલા ખરા દિલથી, અને માઈરા કૂરૂંબી દિલથી કરતી હતી. પહેલી વાતોમાં મીઠાશ, માહોબત, અને પ્યારનો

પમરાટ પમરે છે, અને ખીજી વાતોમાંથી ફરેય, દગલખાજી તથા લુ-
આધગી બદમો નિકળે છે.

લૈલા અને માર્છરા આવી રીતે પ્યાર ભરી વાતો કરે છે તેવામાં એક
જેઆ કદની લગભગ પાંત્રિસ વરસની ઉમરની વુર્કી ઝોરત આવી દાખલ
થઈ તેથી તેઓનાં વાતમાં ખલલ થઈ. એ સ્ત્રી તદન અંગણી હતી.

લૈલાને તેની હાજરી અકારી લાગી, સખખ તેણીની પ્યારભરી બોલી આ
સ્ત્રીના આબ્યાથી બંધ પડી ગઈ, તેમજ માર્છરા પણ મનમાં બડબડવા લાગી
કે આ નવી બલા કોણ છે. મારા કામમાં એ રખે ખલલ કરે.

કેવું સાંટક ! અને જણ એકજ આદમીની હાજરીથી દલગીર થયાં અ-
ને કંકા થયાં.

માર્છરા પોતાના કામમાં રખે ખલલ પડે તેથી દલગીર થઈ, અને લૈલા
પણ તેણીની જવાની રાહ જોતી હતી કે કયારે તે સીધારે. આ બંનેને મન
આ સ્ત્રી ‘કવાખમાં હાડકું લાગ્યું.’

પેલી સ્ત્રીના હાથમાં તે દેશની ફેરી ફરનાર ઝોરતની માફક એક ના-
હાની સુખડની પેટી હતી ; તે આવતાંને વાર બોલવા લાગી—“ બાઈઓ,
શુઠાણીઓ, મેહેરખાની કરી મારી પાસેથી કાંઈ ખરીદશો ? બાનુઓ, હું ત-
મને સસ્તામાં જે કંઈ માંગશો તે આપીશ.”

આ ફેરી ફરનાર સ્ત્રીનું કામ કાંઈ ખુશખો અને ઝાડપાનની દવા
વેચવાનું હતું. તેણીનું રૂપ સામબા રંગનું હતું, અને એક મોટા ખુરખો
રિવાજ પ્રમાણે તેણીએ પોતાનાં માહડાં ઉપર અરધો નાંખ્યો હતો. પેલીએ
પોતાના માલની સીકૃત અને તારીફ કરવા માંડી—“ મારો મલમ તમે ખ-
રીદ કરો, બાઈ, કે જે હુંડામાં હુંડા જખખો રૂઆવવાની શક્તિ ધરાવે છે; મા-
રી અકસીર તમા ખરીદ કરો, બાઈ, કેમકે તે સર્વે જાતનાં ઝંહેરોનો ઉતાર છે;
મારી પાસે જેઆમાં જેઓ કેરખો અને અંમખર છે, તે જો ખરીદ કરશો તો
હું તમને સસ્તામાં આપી દઈશ, સખખ એ માલ મારે કાહાડી નાંખવો છે;
વળી ઈસતંબોલનું ઉત્તમ ગુલાખનું અત્તર જોઈએ તો તે પણ છે.” એમ કહી
તેણીએ જમાનપર પધારી માંડી અને પેલી પેટી ઉઘાડી તરહવાર માલ
કહાડી દેખાડવા લાગી—“આ સીસીમાં ચોખ્ખું ઈસતંમબોલનું અત્તર છે.
આ લુકી ગમ્મે તેવું ખરાખ ઝંહેર કોઈએ આખું હોય તો તેનો ઉતાર છે; છ

મહીનાની વાત ઉપર અરૂરમના હકિમ હુસનપાશાને તેના એક ગુલામે કા-
ટીની સાથે ઝેર મેળવીને પાણું હતું ; મેં આ બુકીથી તેને સારો કીધો હતો ;
આ ઊંઝામાં ઊંચો કેરખો, અને સારામાં સારું અંમળર છે. ”

સૌથી છેલ્લે તેણીએ વળુ પ્યાલીએ કાઢાડી બહાર કુકી બોલવા
લાગી :—“ તમે જાણતાં તો હશે, શ્રેઠાણીએ, કે ઈંગ્લાંડના રાજા રીચર્ડ
અને આપણા સુલતાન અલાદીન વચ્ચે લડાઈ ચાલતી હતી તે વખતે રીચર્ડ
જ્યારે બિમાર પડી મરણને કાઠે આવ્યો હતો, ત્યારે સુલતાન અલાદીને પો-
તે હકીમનો વેશ ધારણ કરી રીચર્ડનાં તંબુમાં દાખલ થઈ પોતાનાં કંઠે દુશ્મન
જે માતથી રીખાતો હતો તેને માતના ગંજમાંથી છોડાવ્યો હતો તે આ દવાથી. ”

લૈલા આ ઝિંદગીની વાતથી આસ્તે આસ્તે રિઝાવા લાગી, અને તેણીએ
સવાલ કીધો “ બાઈ, તારું નામ શું છે ? ”

“ સ્ત્રી—બાઈ, મારું નામ થેકલા છે. ”

“ ત્યારે થેકલા તારી પાસે આ કિંમતી અને અન્યબજેરી દવાના
નુસખા કયાંથી આવ્યા ? ”

“ એજ એક અન્યબજેરી છે. ” થેકલાએ સંકૃતથી ચેરટા કીધા.
અને લૈલા તથા માર્ધરા હસી પડી.

“ બાઈ—આ કિંમતી મલમથી મેં ગયા ૧૮ મહીનાની વાત પર એક બુઢા
આદમીને સારો કીધો હતો ; તેની હકીકત અન્યબજ જેવી છે. ”

“ તે શું છે વખી ! ” લૈલા હસીને પોતી.

પ્રકરણ ચૌદમું.

તલેસમાતી બાગ—રંગમાં ભંગ.

“ અહલાહ અને હઝરત પેગમબરના કસમથી મારી વારતા હું શરૂ કરું
છું તે તમે ખરી જાણો. ”

“ બેરીકર તને જે કેહેવું હોય, થેકલા, તે કેહે, ” લૈલા બોલી. “ તારી
વારતાને અમે સાંભળવા ઇતેજાર છે. અરાર મહીના પર શું થયું ? ”

“બાઈ” થેકલા બોલી, “અઠાર મહીનાની વાત ઉપર હું શહેર શહેર વાદાર આપવાનો ધંધો કરતી ત્યારે મારી દવાદારની અસરથી થતા ફરફારોની તારીફ આપ્યા તીફલીસમાં આશકારા થઈ. એક દિવસ એક આપરદાર દેખાવનો બુઝરોગ ગૃહસ્થ મારી પાસે આવ્યો. જોકે તેને હું ઝાળખું છું તોપણ તેનું નામ તમો મેહેરબાની કરી મને પુછશો નહીં એવી હું આશા રાખું છું. તે મને કેહેવા લાગ્યો કે મારે તેની સાથે તેના એક દરદીને જોવા જવું પડશે, અને તે એવી સરતે કે જ્યાં પણ તે મને લઈ જાય ત્યાં મારી આંખે પાટા બાંધી મારે જવું. જો હું કબુલ થાઉં તો મને ધનામમાં એક મોહટી રકમ મળશે, એમ તે કેહેવા લાગ્યો. બાઈએ, તમો સાંભળીને અભયબ થશે કે મેં તેની માંગણી કબુલ કીધી; અને મારા અને તેના વચ્ચે થયેલા કરારના ખેત્તાનામાં તેણે મને થોડી મોહોરો આપી, મને ખીજે દિવસે દરદી પાસે લઈ જવા કહી ગયો. ખીજે દિવસે અમારી મુસાફરી શરૂ થઈ, અને અમારી કબુલાત મુજબ મારી આંખે તેને મજબુત પાટા બાંધ્યા, અને ખુદા માલુમ તેણે કઈ દિશા તરફ મુસાફરી શરૂ કરી. અમારા ઘોડા થાકી જવાના સખબથી થોડો વખત આસાયસ લેવાનો ઠરાવ કીધો. તેણે મને ઘોડાપરથી નીચે ઉતારી અને મારી આંખેથી પાટા ખોલ્યા. બાનું એ, હું શું કહું; જ્યારે તેણે મારી આંખપરના પાટા ખોલ્યા, ત્યારે મેં જાણ્યું કે અંધારી રાત પડેલી હતી, અને મને લાગ્યું કે હું કોકેસસના બુલંદ પાહાડના પગ આગળ ઉભી છું. થંડી એવી તો પડતી હતી કે જો પેલો ગૃહસ્થ આતશ સજગાવી તાપણું ન કરતે તો સેહજ વખતમાં અમારા બદનમાં ફરવું લાહી બંધાઈ જતે, અને આખેરશ આ હેબતનાક જંગલમાં મોહોતને સ્વાધીન થવું પડતે. રાત તો અમે તાપણું કરી ટાહાડ વચ્ચે આ પાહાડની તળેટીમાં પુરી કરી, અને બડીબામદારે તેણે મારી આંખે પાટા બાંધ્યા અને પાછી અમારી મુસાફરી શરૂ થઈ.”

માઈરા બોલી, “બલી થેકલા, તારી વારતા પેહેલાંના કરતાં રમુજી અને જાણવાજોગ થઈ પડી, જોકે શરૂઆતમાં તેવી ન હતી.”

લેલાએ પણ માઈરાના મતને મળતો ટેકો આપ્યો, અને થેકલાએ પોતાની બાકીની વાત શરૂ કીધી.

“પેલો ગૃહસ્થ મારી પાસે ચાલતો હતો. મારા ઘોડાની ચાલ ઉપરથી

હું જાણતી હતી કે જે જગાપર મારો ઘોડો ચાલે છે તે ધણીજ કઠંગી અને ખાડા ખોખા તથા ટેકરાવાળી જમીન છે. ખ્યાલ કરો, ખાનુઓ તમા, કે આવાં એકાંત વનમાં હું સ્ત્રી જાત એક બેગાનાં શખ્સ સાથે કેવી હાલતમાં હતી. પણ તમા જરા સખર કરો. મારી વારતાનો અગતનો ભાગ હવે શરૂ થાય છે. પેલા ગૃહસ્થે મને ઘોડાપરથી નીચે ઉતારી, અને હવે તેણે મને પોતાની સાથે ચાલવા કહ્યું. હું તેનો હાથ પકડી અટકબે લગભગ અરધા કલાક ચાલી. મારી આંખે પાટા ખાંધેલા હોવાથી હું ખીલકૂલ જોઈ શકતી નહીં હતી કે કેવી અને કઈ જગા પર છું. પણ અમારા બંને જાણના પગલાંના અવાજથી હું અટકજ કરી શકતી હતી કે પાહાડના કોઈ સાંકડા ગોફામાં અમારી મુસાફરી અરધા કલાક થયો શરૂ થઈ ચુકી છે. હજી હું મારી આ અટકજમાં ખરી છું કે નહીં એવો વિચાર કરું છું તેટલાં પેલા ગૃહસ્થે મને કહ્યું કે હવે આપણને જરા નીચે ઉતરવું પડશે, વાસ્તે મારા પગ તપાસીને મુકવા, સખખ ઉતરાણ જરા વધારે હતું. જરા વાર નીચે અમા ઉતરયાં, અને તેટલી વારમાં પેલા ગૃહસ્થ એક દરવાજો ઉંધાડતો હોય એવો અવાજ મેં સાંભળ્યો. બાકીઓ, તમાએ ખાતરીથી જાણવું કે જે કોઈ હું કહું છું તે ખીના મારા કાનેજ જોઈ છે, અને કાનેજ સાંભળી છે, સખખ મારી જોવાની ઇંદ્રિ તો બંધ કરી હતી, તેથી સાંભળવાની ઇંદ્રિએ જોવાનું અને સાંભળવાનું એ બંને કામ મારે ખાતર બળવ્યું હતું. હવે નીચે અમા ઉતરતાં ગયાં, પણ હજી ઉતરાણ પુરું થયું નહીં ; હું જરા કંટાળી ગઈ, પણ હજી મારો દરદી મને મળ્યો નહીં. જેમ જેમ અમા નીચે ઉતરતાં ગયાં તેમ તેમ ગરમ હવાના સપાટા આવવા લાગ્યા, અને તેથી તરેહવાર ભયંકાર વિચારો મારા ખ્યાલમાં પેદા થવા લાગ્યા. તમા કદાચ અજબ થશો કે તે શું હશે ; પણ મેં તો એવો વિચાર ક્રીધા કે શું ઈબ્લીસ પોતે મારી પાસે પેલા ગૃહસ્થના લીબાસમાં આવી મને લલચાવીને આ જગાપર પોતાની કરામત દેખાડવા અને દોજખના ગાર ખતાવા લાગ્યો છે, અને આ ગરમ પવનના સપાટા કાંઈજ નહીં પણ દોજખ અને જહાંનમમાંથી આવે છે કે જ્યાં અનન્ય ગરમી અને આતશ રહે છે. ”

લેલા ખોલી “ હા, ખરેજ આવા વિચારો ફક્ત માણસને ઘીવાના બનાવવા બસ છે. ”

“ પછી ; પછી થેકલા, તારી વાત તો અધુરી રહી ગઈ ; આગળ શું થયું ? ” માઈરાએ પુછ્યું.

“ આવા વિચારોમાં હું ડોળા ખાતી હતી તેવામાં અમે એકાએક ઉભા રહી ગયાં. પેલા ગૃહસ્થે એક ખીશું બારણું ઉઘાડ્યું, અને તરતજ તે રસ્તેથી થંડી પવનની લહેકાએ આવવા લાગી ; મારો માન પામિલો ભામીયો મને હાથ પકડી જરા આગળ લઈ ગયો, કે તરતજ એક જળરા ઘડાકા સાથે પેલો દરવાજો જે તેણે હમણાજ ઉઘાડ્યો હતો તે અંધ થતાં મેં સાંભળ્યો. થોડો વખત અમે આગળ ચાલ્યાં એટલે એક પાણીના ઝરાનો વહેવાનો અવાજ મારે કાને પડ્યો ; જરા વારમાં મારો લાંબો જઘમો આસપાસના ઝાડોને લાગતો હોય એમ મને લાગ્યું, અને મારા પગ નરમ ઘાસવાળો જગાપર ચાલે છે એવું મેં નક્કી જાણ્યું. છેવટે, પેલા ગૃહસ્થે મારી આંખે ખાંચેલા પાટા ખાલ્યા.”

“ અને પછી તે શું જોયું ? ” માઈરા ઘણી અધીરાઈથી બોલી, “ મને મેહરબાની કરી તરત કેહે. ” આટલી બધી ઇંતેજરીથી થેકલાને સવાલ કરી તે એકાએક અચ્ચકી પડી, કેમકે તે પોતે વિચારવા લાગી કે લૈલાની અનમુખ તેણીની આવી ઇંતેજરી શક ભરેલી થઈ પડશે.

“ મેં સાંભળ્યું છે, ” લૈલા બોલી, “ કે કાકેસસ અને અનેટાલીઆના પર્યોતોની વચ્ચે એક તલેસમાતી બાગ છે, કે જેની ખુખીનું વર્ણન કરવા એક કવીની કલમ પણ હામ ભીડતી નથી ; પણ એ બાગની વાત હું અત્યાર સુધી માનતી નથી, અને તેને એક જોડી કાહાડેલી વારતાના કરતાં વધારે વજન આપતી નથી. ”

લૈલાના આ વિચારે માઈરાના વિચાર જરા વધારે મજબુત કીધા. થેકલાના ભાષણથી માઈરા સમજી ગઈ કે તલેસમાતી બાગની હૈયાતી અદાર મહીનાની વાત ઉપર થેકલાએ જોઈ છે ખરી.

થેકલાએ લૈલાને ઉત્તર આપ્યો—“ બાનું, જોડી કાહાડેલી વાત જેટલું વજન તમો તલેસમાતી બાગને આપો યા ના આપો, પણ હું નખી પચમચ-રના કસમથી કહું છું કે હું તે જગા જોઈ આવી છું. હા ! હા ! શું તે જગાની તારીફ હું કરું ! જ્યાં ઉનાળો ખીલકુલ રહેતો નથી, તથા શિયાળાનો થંડો પવન માલમ પડતો નથી ; જ્યાં તોફાન જેવું કાંઈ પણ કદી થતું નથી ; જ્યાં

બુલબુલો પોતાના મધુર શરોદે તે ગુલબર ગુલીસ્તાનને વસ્તીવાલું બનાવે છે; જ્યાં મીઠા મધુર રસદાર મેવાના ભારથી હર ક્રીસમના ઝાડ અને માંડવાની ડાંબળીઓ અને વેલાઓ ખુલાર્ધ પડી હીચકા ખાય છે; જ્યાં રૂપેરી રંગના નિર્મળ નીર સદા તરોતાજું રહે છે; જ્યાં કોયલ અને મેના, પપૈઆ અને ચંદુલની જોડ ગુલ અને બુલબુલની માફક પવિત્ર પ્યારમાં લપટાઈ એક સંપત્તી રહે છે. ગુલાબ, ચંમેલીના સુંદર ક્યારા અને જમીનપરની લીલોતરી આંખને તાજગી બક્ષે છે; સરોવરના સ્વચ્છ પાણી માંહે તરતી માછલીઓ કાંઈ ઝ્યાર તરેહની દીસે છે, જેને ખરેખર સરોવરની સુંદરીનું નામ છાજે છે. ખરૂં કહું છું, બાર્ધ, હું કસમ પયમખરના સાયાના લઈ કહું છું કે તે બાગે ઈસ્મથી પણ અહડતો બાગ છે.”

માઈરા ખુશી થઈ બોલી “ગુલાબ, ચંમેલી, વાહ વાહ !”

“એ એક અમ્બ્યાબી છે,” લૈલા બોલી. “હું તારી વાત સાંભળી હેરાન છું.”

થેકલા બોલી “નખી સાહેબના કસમની હું તમને ગવાહી આપું છું કે મારી જખાતીમાં કાંઈ પણ બનાવટ તમો સમજશો નહીં. હું સાચું જ કહું છું.”

માઈરાના મનપર થેકલાના કસમથી જખરી અસર થઈ. તેણીની હવે ખાતરી થઈ કે તલિસમાતી બાગની હેયાતી છે ખરી. પણ તે ક્યારે પોતાની નજરે જોશે, એમ સમજી છાતીના ભીતરમાંથી એક હાથ મારી બોલી, “થેકલા, તારું ભાષણ બોલે બોલે માનું છું. માનું છું, હું ખરેખર માનું છું.”

“પેલા ગૃહસ્થે મારી સારી રીતે માહાવજત કરી, અને આ બાગમાં જીવ આહે ત્યાં ફરવાની મને ભલામણ કરી. આહા! શું તારીફ કરું તે જગાની! તાકાત નથી આ જખાતમાં કે કુદરતની સીકતમાં દમ મારે !”

“મારે તમને કહેવું જોઈએ કે મને એક ખાસ મહેલનાં ખાસ દિવાનખાનામાં લઈ જવામાં આવી, જ્યાં મેં મારા દરદીને જોયો. હું સીકતના બાકાં ટુકડા મારી વારતાને લંબાવા માંગતી નથી, ફક્ત એટલું જ કહેવું બસ થયે કે હું એક અથવાડીયું તે બાગમાં રહી, પણ મારા દરદી અને પેલા ગૃહસ્થ વતરોગે મેં કોઈ પણ બીજાને તે જગાપર જોયા નહીં. મારા દરદીને મેં થોડા દિવસમાં સારો ક્રીષો. અડવાડીયાંની આખરીએ મારો દરદી તદ્દન સારો થયો. અને પેલા ગૃહસ્થે મને કહ્યું કે બાર્ધ, કાલ સહવારે આપણુ

બંને જણ એ જગા છોડી જશું. અફસોસ ! ‘છોડી જશું’ એ સંખુનો સમ-
જીનેજ મને દલગીરી લાગી. પણ લાચાર ; મારાથી આનાકાની થઈ શકે
તેવી હાલતમાં હું ખીલકૂલ હતી નહીં. ખીજે દીને સહવારે તે ગૃહસ્થે મારી
આંખે આગળની માફક પાટા બાંધ્યા, અને અમારી મુસાફરી પાછી શરૂ થઈ.
અમે આવ્યા ત્યારે જે ઉતરાણ હતું તેજ હવે અમારું ચઢાણ થયું ; જે દર-
વાજે હુંધડયો હતો તેજ દરવાજા હોય તો તે ફરીથી હુંધડી અમારી પીઠ પાછળ
બંધ થઈ ગયો ; અને આ દુનિયાનું તો નહીં, પણ બાઈઆ, પેલી દુનિયાનું
બહેસ્ત છોડી પાછી આ દુનિયામાં હું જરા વારમાં આવી ઉભી. ”

આ વારતા પુરી થઈ તેટલાં માધરાએ ઐકાએક એક જગ્ગરી ચીથ
પાડી જમીનપર બેઠોથ થઈ પડી. લૈલા તેની પડોસમાં બેઠી હતી તે તેની
સખીઆ સાથે જોય છે તો, અફસોસ ! માર્ધરાના ચેહેરાપર જલમ મોહતે
પોતાનો દસ્ત લંબાવ્યો હતો, અને માધરા મોહતના હાથમાં પડી હતી. આ
તે કેવો રંગમાં ભંગ !

એ ઐકાએક શું થયું ?

પ્રકરણ ૫૬રમું.

પાપીનો પસ્તાવો.

એકાએક શું થયું હશે ?

માધરા જે થોડી ધડી અગાઉ ચેકલાની વારતા આતુરતાથી સાંભળતી
હતી તે હવે મરવા પડી, તે શાથી ?

જલમ જમે પોતાનો દસ્ત તેના ઉપર લંબાવ્યો હોય એમ સાફ દીસતું હતું.

માધરાની સખીઆ આ બનાવથી ધભરાટમાં પડી. એક જણીએ
તેણીના સરને પોતાના બાજામાં લીધું, અને ખીજ તેના નાજુક હાથ પોતાના
હાથમાં પકડી ઇંતેજરીથી તેણીના ચેહેરાનો ફેરફાર જોવા લાગી.

લૈલા અને ચેકલા વિચારમાં પડી. લૈલાએ તરતજ પેલી દાસીને બ-
સાડી માધરાનું સર પોતાના બાજામાં મુક્યું, તેટલાં પેલી દાસીએ એક ચીથ

પાડી, અને ધબરાટમાં બોલી કે એક કાળા સાપને મેં હમણાજ એની પાસથી જતાં જોયો, અને મને યકીન છે કે તેનાજ ડંખથી મારી શ્રદ્ધાણીની હાલત આવી બદલત થઈ છે. અફસોસ ! એ ઝેરી જનવરો આ જંગલમાં પુષ્કળ વસે છે, અને એના ઝેરને! કિતાર કથાથી પણ થતો નથી.

માઈરાની આ કેરી દયા ઉપજવનારી હાલત ?

થોડો વખત અગાઉ તે શું કરતી હતી, અને હાલ તે શું કરે છે ?

થોડા વખત અગાઉ તે તલિસમાતી બાગનું બ્યાન સાંભળી મજા મારતી હતી, અને હાલ જલમ જમના હાથમાં પોતાના જીવની લગામ આવી અરબી બેહોશીમાં પડી છે. પણ લૈલા, માયાળુ દિલની લૈલા, હાંમે મારી બોલી :—

“ માઈરા, પ્રાણપ્રિય સખી. જે કાંઈ પણ કીધાથી તારી જીંદગીનો બચાવ થતો હોય તો મને કેહે કે હું તે કરું. અરે ! તારા જેવીને હું હવે ક્યાં ફરીથી મળીશ. ”

સર્વ કોઈ ધબરાટ, આનુરતા, અને અભયનીમાં ગીરફતાર ઉભાં હતાં, પણ થેકલા, પેલી દાનાવ ઝોરત, ઠરી ઠામ શાંત ચોહેરે એક ટેકાણે ગુપ્તગુપ્ત ઉભી રહી સર્વે જોયા કરતી હતી ; તેણીએ તરત પોતાની નાની પેટીમાંથી કાંઈ મલમ કહાડયો, અને પેલા સાપે કરડેલા જખમ ઉપર લગાડયો, અને “બીજી કાંઈ દવા પાણીમાં મેળવી માઈરાના ગળામાં રેડી.

વખત વેહેતો જાય છે, આવે સમે એક કલાક એક ઘડીના જેટલા, અને એક દિવસ એક કલાકના જેટલા જલદી વહે છે.

લૈલાએ થોડો વખત ધીરજ રાખી કે થેકલાની દવાઈ કાંઈ પણ અસર કરશે, પણ વખત જતે માઈરાને કાંઈ પણ ફરક કે ફેર પડ્યો નહીં. અને ફેરને બદલે તેણીનો ચોહેરો વધારે શીકો પડેલો જોયો, તેથી વધારે ધબરાટ સાથે તેણી પોકાર કરી હતી કે “ થેકલા, મહેરબાન થેકલા, કોઈને ખાતર નહીં, તો અહ્લાહ અને તેના પેદા કરેલા નખીને ખાતર મને કહે કે માઈરા બચશે કે નહીં. તું એને બચાવી શકશે કે નહીં ? બહેરે ખુદા ! તારાથી જો બને તે કર, અને એને જીવતી કર. ”

થેકલાએ ગંભીર અવાજે જવાબ દીધો, “ બાઈ, માણસ ગમે તે કરે, પણ તે માલિકી જેહાંતની મરજી ઉપરાંત કાંઈ થવું નથી. એ કદાચ મરે કે કદાચ જીવે તે ખુદા શિવાય કોને બબર છે. ”

“અમે માલીકે જોહાંન,” લૈલા નાસીપાસીથી રડમસ થઇ બોલી, “તું કાંઈ પણ કર કે મારી સખી જેવી હતી તેવી થાય.” લૈલાની છાતી બરાઈ આવી તેથી તેણી રડી પડી, અને બોલી “ચેકલા, તારા સખ્તનમાં મને ઉમેદ જેવું કાંઈ પણ દીસતું નથી.”

હા! કુદરત, કુદરત! મરણ સમે ક્યાં આદમીના પાપ અને કરતુક તેના દિલને ડંખતાં નથી વાઈ!

માઈરા પણ તેવીજ હાલતમાં છે. તેણી બાણે છે કે તેણીના જીંદગીના દિવસ હવે પુરા થાય છે, અને તેણી પાપનો પસ્તાવો કરવા વગર મરે છે. તેણી અરધી બિહોશીમાં હતી, તોપણ તેણીને લૈલા અને ચેકલાગી વારતાનો અવાજ સંભળાતો હતો. તે સાંભળ્યા પછી તેણી બોલી:—

“નહીં, લૈલા, પ્યારી લૈલા, ઉમેદ રાખવા જેવું કાંઈ હવે રહ્યું નથી. મને લાગે છે કે ઝહેર મારા બદનની રંગે રંગમાં હવે ફરી વળે છે. પણ અરે મીઠી લૈલા, મારે ખાતર તું દુઃખી નહીં થા; મને સંતાપ થાય છે.” એટલું કહી માઈરાએ ધુજતે હાથે આસ્તે રહી પોતાના ખીસામાંથી કાંઈ ચીજ કાઢાડીને લૈલાને વગર બોલવે આપી. લૈલા માઈરાના હાથમાંથી તે ચીજ લઈ જોવા લાગી, તો તેને માલમ પડ્યું કે તેણીની ચોરાયલી વાઢી. તેણીએ અરેખર એક ચીજ પાડી અને મનમાં બોલી—“એજ વીઢી કીરી કહેરમાન મારા હાથમાંથી અરધી રાતે ચોરી ગયો હતો.”

“આ વીઢી તારીજ છે,” માઈરા બોલી, “પણ મારા પાપનો પસ્તાવો કરવા અને યુતાહનો બોળે મારી ઉપરથી ઉતારવાને સારું મારા અંતઃકરણથી તને પાછી આપું છું.”

લૈલા ધબરાટમાં બોલી, “પણ, માઈરા, મને કેહે કે તું બચ્ચ કે નહીં? તારા ઉપર પેલી દવાની કેવી અસર થાય છે તે તો કેહે?”

માઈરા ઉપર ઝેરની અસર આસ્તે આસ્તે ચઢતી હતી, અને તેણીનો એહેરો તેથી કરમાતો જતો હતો; તેણી ધીમે અવાજે બોલી, “લૈલા, સર્વેને અહીંથી જવા કેહે; મારે તારી સાથે કાંઈ વાત કરવી છે.” માઈરાનો આવા હુકમ સાંભળી ચેકલા, એમીના, અને ઝહદા તથા માઈરાગી દાસીઓ સર્વે માઈરાને લૈલાને સ્વાધીન કરી દેહિરાના ખીજા ભાગમાં ગયાં.

“જુબસુરત લૈલા,” માઈરા ધીમે અને યંડા અવાજે બોલી, “તે મા-

રી ઉપર જે દયા દેખાડી છે તેથી હું મારા મરણને વખત વધારે રીઝું છું. તારી ખિતનો બદલો જે રીતે હું વાળવાની હતી તેની સજા મને ખુદાએ કરી છે. માફ દિલ, માફ અંતઃકરણ હવે પુજે છે; અને જે દીલ એકવાર કાંસાં કરતાં કઠણ હતું તે હવે મામ કરતાં વધારે નરમ થયું છે. ડર ના, લૈલા; ધભરા ના. મને ધિક્કારની નજરથી ના જો, અને જે ઝેરી જનાવરના ઝેરી દાંતથી હું જખમી થઈ છું તેને તું વધારે જખમી ના કર. પણ મને દયાની નજરથી જો; મારીપર દયા કર, અને મહેરબાન થા. લૈલા, હું માર્ધરા કમખખત, તારી વીઠીના ચોર કીરી કહેરમાનની હકદાર ચોરત છું.”

માર્ધરાના આ પસ્તાવાથી ભરપુર ગુબ્બો છેક ધીમા પડી ગયા હતા, પણ હજી તે મરી ગઈ નહીં હતી; પણ લૈલાની અજબખીનો શું પાર! તે પોતાની સુદ્ધ ઠેકાણે રાખી બોલી—“જે કાંઈ પણ તારા ધણીએ મારીપર શુભમ કીધો હોય,” રડતી આંખે લૈલા માર્ધરાને કહેવા લાગી, “તો તેના પસ્તાવો તે પુરતી રીતે કીધો છે, અને તે વીઠી મને પાછી મળી એટલે મારે હવે ખીજું કાંઈ નથી જોઈવું. પણ તે વીઠી તો તે મને પાછી આપી હું મુવેલીને જીવતી કરી તું જીવતી મરે, એ હું કેમ જોઈ શકું? માર્ધરા, મેં તારા ધણીને વીઠી ચોરતી વખતે જોયો હતો.”

લૈલાના આ છેલ્લા સખ્તોથી મરના પડેલી માર્ધરાની અજબખીનો પાર રહ્યો નહીં; તેણીએ જ્યારે એમ જાણ્યું કે લૈલા કીરીને આજખે છે, ત્યારે તે વધારે દુઃખી થવા લાગી. અને બોલી, “ત્યારે શું તે કીરીને જોયો છે?”

“હા,” લૈલાએ જવાબ દીધો, “મેં મારા દિવાનખાનામાં તે રાત્રે તેને દાખલ થતાં જોયો હતો. હું ઢોંગ કરી પડી રહી, સખખ તેના હાથમાં એક ઝેરી ખંજર હતું, અને જોયો—”

“બસ, બસ, બસ,” માર્ધરા બોલી ઉઠી, “ત્યારે શું બાઈ, તે મારા ધણીને નક્કી જોયો છે?”

“હા, હા, ખ્યારી માર્ધરા, મેં તેને જોયો છે, પણ તું તેની માથુક થાય એવો મને કદી પણ ખ્યાલ નહીં હતો. પણ મને કહે, તે મારી પાછળ શું કરવા લાગ્યો છે? મેં તેનું શું અગાડ્યું છે કે મને એવી રીતે તે સતાવતો ફરે છે?”

“હું સારી પેઠે જાણું છું લૈલા,” માર્ધરા હાંકતી હાંકતી બોલી, “તું

પેત્રી તલેસમાત્રી વીઠી જે મેં તને હમણાજ આપી તેની કિંમત જાણતી નથી પણ અરે,” એક સ્ત્રીય પાડી માર્ધરા બોલી, “એ મને શું થાય છે ? અરે, કોઈ મને પકડો ! મારી આંખે અંધારાં આવે છે.”

લૈલા ધભ્રમરાર્ધ ગઈ અને બોલી, “અરે હું શું કરું, હું કોની મદદ માગું ?”

“કોઈની નહીં, બાઈ,” માર્ધરા મરતાં મરતાં બોલી, “મદદ કોઈની હવે જોઈતી નથી. અહ્લાહ મને તારી સાથે થોડી વાત કરવાનો વખત આપે ! લૈલા, તું જાણતી નથી કે મારા કીરીને હું કેટલી આહું છું. વારતે, વાહાલી લૈલા, તું તેને ઓળખે છે તેથી મારા મરણ પછી તું તેને ફસાવતી ના. સત્તા-વાળાઓને તેની પીછાણ મારીપર મેહરબાની કરી આપતી ના ; સખખ, તોફાનીસમાં કીરીને પકડવાનું સરકારી હુકમનામું આજ કેટલું થયું નિકળી ચુકું છે, અને એક મોઢું ઈનામ પણ સરકારે જાહેર કીધું છે.”

“હું કસમ નખી બુલંદ પયમખર અને સાતે સાત જીવતના આઈને કહું છું કે એ વાત હું તદન વીસરી જઈશ,” લૈલાએ દિલાસો દીધો.

“પણ જો તું તેને કોઈ વાર છુપા લીધાસમાં પણ જોય તો તેને મારે ખાતર ફસાવતી ના.”

“ના, હું કદી પણ તેમ કરીશ નહીં.”

“અરે” માર્ધરા બોલી “જે જે ઉમેદ મારા દિલમાં હતી તે દિલમાંજ રહી. લૈલા, તું કાંદા છે ? મને જો ; અરે મને અંધારાં આવે છે.”

લૈલા બોલી “અરે સુંદર સખી, એ તું શું બોલે છે ?”

“હાએવાએ,” માર્ધરા મરતાં મરતાં બોલી, “ઓ એવી રીતે મરવું કે મારા પ્યારમાં પડેલાને ટવળતો અને રજાજતો અને રખડતો દુર નાંખી આવી જીવાનીમાં ગુ—જ—ર—વું, કે જે જીવાની દુનિયાનો બાહાર જોવા ઇતેજર ! આ દુનિયાની માજસોખ મુકી, ખરી મોહખતમાં પડી, પ્યારનો જખમ લઈ, પ્યારના પ્રાણને બળતો ર—ખ—ડ—તો—મુકી—ઓ—ઓ—ઓ—”

એકજ બોલ, એકજ અવાચી, અને એકજ ધપકારાએ, માર્ધરાનો દમ ઈંધી નાંખ્યો, અને આખરે આ અખળા મરણ પામી.

વાંચનાર, આ પ્રકરણની શરૂઆતમાં લૈલાપર જોતને દયા લાગી હોય તો એજ પ્રકરણની આખેરીમાં લૈલાને બદલે માર્ધરાની હાલતપર વિચાર કરવો જોઈએ.

એક સુંદર સોહામણી શીકલ લૈલાના ઝાળામાં થંડી બરફ જેવી નિહાળી થઈ પડી છે; ઝઘડા, ઝમીના, અને થેકલા તથા માર્છરાની સખીઓ હાથેવાયે કરતી હોય છે.

લૈલાએ હવે આસે રહી પેત્રી નિહાળી સખીને તેની સાહેલીઓને સ્વાધીન કીધી. થેકલાએ તેને મદદ કીધી, અને આ દબદબા બરેલા શોકકારક દેખાવને લૈલા, ઝઘડા, અને ઝમીના છોડી દેહેરામાંથી બહાર નિકળ્યાં. લૈલાની ચક્ષ્મા આંસુથી ચીકાર હતી; માર્છરાનું મરણ તેણીને મન ઝિક ફુંગર જેવી આકૃત લાગી. તેણી બોલી, “ અફસોસ, જે ખીલે છે તે કરમાવાને વાસ્તે. આકૃતાય હુગે છે તે અસ્ત પામવાને સાફજ. આ તંબુમાં થોડા વખતની વાત ઉપર હું જેને મારા જન કરતાં વધારે વાહાલી ગણતી, અને જેને હું કદી પણ મારાથી જુદી પાડવા નહીં માંગતી હતી, તેને મેં મદીને સ્વાધીન કરી છે.” હવે લૈલાએ પોતાની રડતી આંખોને સાફ કરી તેણીએ પોતાના થોડા ઉપર સાજા નાંખવા હુકમ કીધો. માર્છરાની સખીઓને લૈલાએ પુરતો દિલસો દીધો. અને થેકલા બોલી, “ બાઈ, શુકર અદા કરો તે હકની જતાબમાં; બનવાનું જે હોય તેની આગળ આપણું કંઈ ચાલતું નથી; કળની આગળ દવાઈ કે દારૂ કુચ કામ કરી શકતાં નથી; મોહતને મવકલ જબરદસ્ત છે; તેનો જરબ બેજરબ છે.”

લૈલા, ઝમીના, અને ઝઘડા ઘોડેસ્વાર થઈ તેઓની પરવાનગી લઈ આગળ ચાલ્યાં. ઝઘડા અને ઝમીનાને જ્યારે લૈલાએ કહ્યું કે માર્છરા તે કીરી કહેરમાનની માથુક હતી, અને તેઓ આ ખીજી આકૃતમાંથી બચ્યાં છે ત્યારે તેઓની અજાયબીનો પાર રહ્યો નહીં.

હવે તેઓ થોડા વખતમાં તીફલીસ જઈ પુગાં.

માર્છરા, ધણીનું ફરમાન સરપર ઉઠાવી તેનું કામ પાર પાડવા નિકળી તે બિચારી બેજન થઈ પડી, પણ તે શાને માટે ?

પ્યાર, પ્યારને માટે; પ્યારી મોહબતને માટે; કીરી ઉપર તેણીના પ્યારને માટે.

પ્યારને માટેજ કોષ મરે છે અને કોઈ જીવે છે, પ્યારમાં જ્યારે તેઓ વસે છે ત્યારે, સખી અને સુંમ, અમીર અને ફકીર, ગરીબ અને તવંગર, એકજ રીતે ખીજાઓની નજરથી વીછાણ્યાં જાય છે.

પ્રકરણ સોળમું.

તીપ્પલીસ—મનસુરનો મેહેલ.

કાંઈએક આફત અને સંકટ વીતાવી, કીરી કહેરમાનના ખંજરથી અરધી રાતે સમયસૂચકનાથી પોતાનો જન ખચાવી, માર્ઘરાની ફરેખી જળમાંથી છુટી, શેરના પંજમાંથી જીવ ખચાવી, અને એવી ખીજી તરેહ કીસમની આફતો પસાર કરી, સોહામણી શીકલની મનમોહન લેલા શેવે તીપ્પલીસ પુગી છે. તેણી તીપ્પલીસ મધે દાખલ થઈ ચુકી છે, અને તેણી મનસુરના મેહેલની શાંધમાં એક હુંચ કદના જીવાન સાથે હાલ વાતચિતમાં મશગુલ છે. લેલાએ આ જીવાનને જોઈ તરતજ પીછાણ્યો, અને તેથી આ અજાણ્યા શેહેરમાં મનસુરના મેહેલને શાંધી કાઢાડવા સાર જેટલી કાળજી તે રાખતી હતી, તેટલી તેણીને હવે રહી નથી. આ જીવાન મનસુરના મેહેલનો વડો કારભારી ત્યુનર છે, અને મનસુરનો પેગામ લેલા પર લઈ જતાર પણ એજ માણસ છે. લેલાએ તેને અગાઉ એક વાર જોયેલો તેથી તરતજ પીછાણી લીધી, અને જેવી તેણીની નજર સાથે તેની નજર એક થઈ તેવાજ તે શીક્ષા પડી ગયો.

ત્યુનરને શીક્ષા પડવાનું કારણ શું ?

આપણે જાણું જોઈએ કે લેલા તીપ્પલીસ આવવા માટે મીંગરૂણીયાથી નિકળતાર છે એવી ખબર ત્યુનરે કીરી કહેરમાનને સૌથી પહેલે જણાવી હતી. સખખ, આ લાલચુ ત્યુનર કીરીના એક આડતીઆ તરીકે શેહેરના સમાચાર તેની ઉપર હમેશ મોકલાવતો ; અને ખીજા બોલામાં જો બોલીએ તો, તે કીરી કહેરમાનને તેના છુટારાના પેશામાં છુપા મદદગાર તરીકે કામ લાગતો હતો. હવે લેલાને જ્યારે ત્યુનરે કીરીના હાથમાંથી ખચીને આવેલી જોઈ ત્યારે તે શીક્ષા પડી ગયો તેનું મુખ કારણ એજ હતું કે લેલા જેવો શિકાર કીરીના હાથથી કેવી રીતે છટકી ગયો કે તેણી તીપ્પલીસ સહીસલામત આવી પુગી. હાલ ત્યુનર વિષે એટલો ખુલાશો ખસ થયો.

ત્યુનરના એહેરા પર થયેલો ફેરફાર લેલાએ આડી નજરે જોઈ લીધો, અને ટુકમાં એટલુંજ કહીશું તો ચાલશે કે લેલા અને ત્યુનર વાત કરતાં મનસુરના મેહેલમાં દાખલ થયાં. પણ લેલા, ખુબસુરત લેલા, ત્યુનરના એહેરા પર થયેલો ફેરફાર જોઈ વિચારમાં પડી.

આફતોમાંથી બચી આવેલી મીંગડેલીયાની લૈલા મનસુરના મહેલના એક સુંદર દિવાનખાના મને એક રૂપેરી મસનદ પર બિરાજી છે ; અને ઝઘડા તથા ઝગમગના તેની હાથુરીમાં હાજર ઉભાં છે ; તથા મનસુરના મહેલની વડી કારબાર કરનારી મનસુરે આગમચથી આપેલા હુકમ પ્રમાણે લૈલાની જનાબમાં દસ્ત જોડી હુકમની આરઘ્યમંદ થઈ ઉભી છે.

લૈલાએ તેણીને પુછ્યું, “મનસુર હાલ કયાં છે, બાઈ ?”

પેલી સ્ત્રીએ જવાબ દીધો “ધણાજ અગતના કામ સર તેને તીકુલીસથી થોડું દુર જવું પડ્યું છે. આપ બાનું સાહેબના અતરે સીધારવા વિષે મને મારા નામદાર શેઠ તરફથી વધાર્થ મળી છે, અને કહી ગયા છે કે હું બે દિવસમાં પાછો આવીશ. આપ બાનું તો સર્વે કુરમાનને સર પર અહાલવવાને કનીઝ તામે છે.”

લૈલા બોલી, “કુરમાન કુરમાવવાની કશી હાલ તરત હું જરૂર જોતી નથી. હું દલગીર છું કે મારા બન્ના મિત્ર આ સમે અતરે હાજર નથી ; અને તેટલા માટે હું એટલુંજ આહું છું કે આ સુંદર દિવાનખાનામાં હું અને મારી સુંદર સખીઓ શિવશિ ખીજ કોઈને પણ દાખલ કરવા નહીં. નામદાર મનસુર જ્યાંસુધી આવે નહી, ત્યાંસુધી આ મકાનમાં હું એકલી અને મિકાંત રહીશ.”

“જેમ આપની મરજી, ” કારબારણુ નમીને બોલી. “હું મહેલમાં હમણાજ એ વિષે મનાદી ફેરવીશ. હવે હું આપ બાનું આ દિવાનખાના તો રસ્તા અને અગતની બાબતથી વાકેફ કરવાની રજા માગું છું.”

“અગરજે આપનો વિચાર બાગમાં સેએર કરવાનો થાય તો આ દાદર પરથી બાગમાં જવાશે. બાગની આસપાસ ફરતી દેવાલ છે, તેમાં એક છુપો દરવાજો છે, તેની ચાવી આ જમણી બાજુ પર આવેલા તમારા ખાસ આરામઘાહામાં છે. એજ બાગનો મોટો દરવાજો જે આ દિવાનખાનાના ઝરૂઆપરથી સાંમે દેખાય છે તે દરવાજેથી શેહેરમાં જવાય છે. એની ચાવી આ ડાબી બાજુ પર આવેલાં તમારા હમામખાનામાં છે. આ ખીજે તોનો દાદર તમને આ સુંદર મહેલની એક અગાશી ઉપર જવા કામ લાગશે, કે જ્યાંથી તીકુલીસ શેહેરની રચના તમે જોઈ શકશો. આ સાંમેનો આરડો તમારી ખાસ મેઠકનો છે. કમતરીનથી ખીદમતમાં બાંમી થઈ હોય તો બંદેનવાઝ પાસે મારી માગું છું. હુકમ હોયતો બંદી જવા તૈયાર છે.”

“ પેલી કારભારણુ ગર્ધ; અને લૈલા ઝઘડા, તથા ઝેમીનાઝે એક આખો દિવસ ખુશ ખુશાલીથી આ ઝેકાંત દિવાનખાનામાં ગુજરયો. ખીજે દિવસે લૈલા તરફ મનસુરથી પેગાંમ આવ્યો, તેમાં તેણે જણાવ્યું કે આવતી કાલે તે તીફલીસ આવી પહોંચશે.

લૈલા પોતાની સખીઝા સાથે દસતરખાંન ઉપર ખીરાજી શીરાજી શરખત અને મદીરાનો ઉત્તમ શરખત નોશ કરે છે, તેટલાં એક ખીજે પેગામ લઈ પેલી કારભારણુ પાછી દાખલ થઈ.

“ નામદાર લૈલા, એક ઝોરત દરવાખ પર ઉભી છે. અને ઉમેદવાર આપ બાનુંની મુલાકાતને માટે છે. ”

“ ઝોરત ” લૈલા જરા અજબ થઈ બોલી. “ કઈ ઝોરત ? શહેરે તીફલીસની એક પણ ઝોરતને હું પીછાનતી નથી. ”

“ મેં પણ એવાજ કલામ તે ઝોરતને કહ્યા કે તીફલીસ શહેરમાં એવી એક પણ ભાગ્યશાળી નથી કે જેને બાનું લૈલા સાથે પીછાણ હોય. ”

“ તેં ઘણું નેક કીધું, ” લૈલા બોલી.

“ પણ તે ઝોરત કહે છે કે તે તમો બાનુંને ઝોખામે છે. ”

“ ઝોખામે છે ! ” લૈલા વધારે અજબ થઈ વિચારવા લાગી, અને બોલી, “ એર, તેને મારી આગળ આવવા દે. ”

પેલી કારભારણુ પાછી ગર્ધ, અને લૈલા વિચારમાં પડી કે એ વખતે નવી બલા કોણ છે.

સર્પનાં પંજમાંથી છટકી ગયલું આદમી કાયાની દોરડીને ભેઈ બિહ છે તેમજ ત્રણ ત્રણ છટકાંમાં થી બચેલી લૈલા આ નવી ઝોરતની મુલાકાત લેવા બિહિવા લાગી. આવી વિચારમાં એકાએક દરવાખ ઉઘડી ગયા, અને એક ઉંચા કદવાળી ઝોરત ગંભીર દેખાવ સાથે દાખલ થઈ.

મકરણ સત્તરમું.

એક અભયલ જોવી અરજ.

લૈલાએ તેણીને જોતાંને વાર પીછાની. તે ઓરતે નમનતાઈથી અને માન સાથે નમીને કુનસ બળવી, અને પછી બોલી, “ બેશક આપ બાનુંએ ઓટલી બધી જલદીથી મને મળવાની વકી નહીં રાખી હશે.”

“ હા, થેકલા (કે જેને વાંચનારે ખીજી વાર ઓખાખી છે), પણ તને અહીંઆં કેમ આવવું પડ્યું ; અને હું આ ડેકાણે છું એવી ખબર તને કેમ મળી ? ”

“ મારું અહીંઆં આવવાનું કામ એક પવિત્ર કામની પવિત્ર કરજ છે, બાનું,” લૈલાના છેલ્લા સવાલનો જવાબ ઉડાવવાની વેતરણ કરી થેકલાએ ખીજી વાત આગળ ચલાવવા માંડી. “ જો કે હું જાતે ઉસમાનઅલીની તોખમથી છું તોપણ મને જયોરજીયનોના ખ્રિસ્ત ધર્મ વિષે લાગે છે, અને તેજલાજ માટે, બાઈ, હું આ વખતે તમારી હાથુરમાં એક પેગામચી તરીકે આવી ઉભી છું.”

“ તું શું બોલે છે ? ” લૈલા બોલી. “ થેકલા, મને તારા મિદ બરયા સખુનો ખીલકુલ સમજ પડતા નથી. પેગામચી કોણની, અને પેગામ કોણનો ? ”

“ એક મરણ પાંમેલા આદમીની હું પેગામચી છું,” થેકલા બોલી, “ અને એક મુવેલાં આદમી પાસથી પેગામ લાવી છું.” થેકલાના આ સખુનો સાંભળી લૈલા શ્રીફી પડી ગઈ, કેમકે થેકલાના આવા જવાબમાં કાંઈ દહેશતનાક મતલબ છે એમ તે સમજી, પણ પાછો તેણીએ એવો ખ્યાલ કીધો કે થેકલાને અલંકારી જબાન બોલવાની ટેવ હોવાથી તે કાંઈ સરાગત અને સીફતથી બોલતી હશે ; તેથી લૈલાએ કહ્યું—

“ થેકલા, જેમ બને તેમ મિદને ખુદલો કરી જણાવી દે, કે તારે શું કેહેવું છે ? ”

“ બાનું સાહેબ,” પેલી દાનેશમંદ ઓરત બોલી, “ જો હું મરણ પામેલાં આદમીનો પેગામ લાવી છું એમ તમા નહીં માનતા હો તો ઓટલુંતો, બાનું લૈલા, તમાએ જાણવું જોઈએ કે હું મરણ પાંમેલા આદમી પાસથી આવી છું. બાઈ, મરનાર માર્છરા, ક્રીચી કહેરમાનની કમનશીબ ઓરત

માર્ષરાને માટે હું આવી છું. હું તેની તરફથી ફક્ત તેણીની દયાને ખાતર કાંઈ કહેવા આવી છું.”

લૈલાના મગજ ઉપર માર્ષરાનાં મરણની યાદ અને થેકલાના આવાં બાપણે એવો તો જબરો છાપ માર્યો, કે લૈલા આટલાજ શબ્દો સાંભળી સ્તંભ થઈ ગઈ. આતકનો લાભ લઈ થેકલાએ પોતાનું બોલવાનું પાછું શરૂ કર્યું.

“હા, તે કમનશીબ હીનબાગ્ય માર્ષરા, કે જેનું સર તેનાં મરણની વખતે તમોએ તમારી છાતી ઉપર ટેકરી રાખ્યું હતું, અને તેની અંતની ધડીએ તેણે પોતાનો પ્યારો પ્રાણ તમારા બોળામાં પડી તે હકલે હવાલે કીધો હતો, તેને માટે હું તમારી આગળ આવી છું.”

“જો, કમનશીબ માર્ષરાએ મારે માટે કાંઈ પણ બ્રહ્મચર્ય હોય તો હું મારાં ખરા અંતઃકરણથી તે મરનારને માફ કરું છું.”

“હું બાપું છું, બાઈ, કે તમા બોલો છો તે ખરેખર છે, પણ એવી મારીથી તેણીનું રહ તે જેહાંનમાં મુકિત પામનાર નથી; અને તેના કાલીબનો પણ છુટકો થનાર નથી. હું બ્રહ્મ કરીને કહું છું, બાઈ, કે તેણીનાં મરણ પછી મને પેલી એ તેણીની સખીઆએ કહ્યું કે કોરી કહેરમાને લૈલાને પકડી લાવવા માટે તીફલીસની સરહદનો રસ્તો માર્ષરા પાસે ધેરાવી એક છટકું મંડાવ્યું હતું; પણ અફસોસ! કે તેણી બરજોમન અને જીવાનીના બાહારમાં બક્ષેમ જમના જબરદસ્ત જરબે બેગન થઈ પડી છે.”

“હા હક,” લૈલા ઉઝળી પુતી જેવી થઈ બોલી, “શું થેકલા, આ વાત તું ખરેખરી કહે છે? ખરેજ હવે મને યાદ આવે છે કે એજ કારણસર તેણીએ મરતી વખતે મને કહ્યું હત્યે કે જેમ બંને તેમ જલદીથી કે જમા મારે છોડી જવી.”

“કસમ નખી બુલંદ કેરફેગરના કે મારા સખ્તેક રાસત છે. માર્ષરાની લાસને દફન કરવા કાજે હું તીફલીસમાં લાવી છું, અને હવે મારી છેલ્લી અરજ એજ છે કે તેણીનું બેગન થયલું તન મટી સાથે મળી જાય તે આશય તો તેણીએ તમા તરફ ધારેલાં ઘાતકી કામોની માફી મળવી જોઈએ; માટે, કદરદાંન બાનું, તમારા દેશ અને ધર્મના રિવાજ અને કાનુન પ્રમાણે તેણીનાં રહના છુટકારા સારું તેણીના નિર્જીવ બદન આગળ આવી રહ્યું તમારી માફીના કલામ તેણીના કાનમાં રેડાં તોજ તેણીનું રહ કયામત સુધીના અબ-

બથી છુટે. જો તમારામાં જરા પણ દયા હોય તો મરણ પામેલાં પર વધુ આજ્ઞા પાડવા સારું તમે વધારે સંગઠિત બનશો નહીં.”

લૈલા ચેકલાના દાખલા દલીલ સાચના વાજખી બાણથી દંગ થઈ ગઈ. શું બચાવમાં કહેવું તે તેણીને સુઝ પડ્યું નહીં. તેણી વિચારવા લાગી કે આ ઓરત પર ભરોશો રાખી જવાથી વખતે કોઈ નવી જંજાળમાં ફસી પડીશ. એવા વિચારના વમલમાં લૈલા ગોતાં આવી હતી તેટલાં ચેકલાએ પાછું બોલવા માંડ્યું.

“ બાનું લૈલા, તમારે ધાસ્તી ખીલકુલ રાખવી નહીં; જો તમને કંઈ પણ મારી ઉપર વિશ્વાસ હોયતો હું તમને એટલુંજ કહું છું કે મારો જીન તમો પર સદે કરવા હું તૈયાર થઈશ.”

લૈલા પાછી હંડા વિચારમાં પડી, અને ઝઘડા તથા એમીના તેણીના અહેરાનો ફેરફાર તપાસવા લાગી. લૈલા એવો બોલી, “ કમનશીબ માર્કરાનું તન ક્યાં છે, વારં ? ” “ અહીંઆંથી ઘણું દુર નથી,” ચેકલાએ જવાબ દીધો.

લૈલા ફરીથી એકવાર વિચારમાં પડી. એવો તેણીએ એક ઠરાવ કરી કહ્યું, “ ચેકલા, મારું દિલ મને તારા વિચાર સાથે મળતું થવા કરમાયે છે. હું આશા રાખુ છું કે જે ધર્મનું કામ કરવા સારું મારી પાસે તું તારા પોતા પર વિશ્વાસ રખાવે છે તે વિશ્વાસનો તું ધાત કરે નહીં, અને હું વિશ્વાસ રાખી જે જગા પર તારી સાથે આવું છું તે જગા ઉપર કાંઈપણ ફરેખ મારે સારું કોઈએ રચ્યો નહીં હોય.”

“ બાનું લૈલા,” ચેકલા બોલી, “ જે કંઈ આ ખલકમાં હું પવિત્ર ગણ્યું તેના કસમ આઈને, તથા તેની સાથે અલ્લાહ અકબર અને તેના પેદા કરેલા હઝરત નખીની ખુઝરગીના કસમ આઈને, તથા ઝીયરાઈલ અને મીકાઈલ મવકલનાં નામોની દરદ પહડીને, અને છેલ્લે, મારા મરણ પામેલા વાલિદ અને વાલિદાની કબર અને રહના કસમ લઈને કહું છું કે જો કાંઈપણ ફરેખ મારા બોલવામાં હોય તો તેઓનો કેહેર અને ખુદાનો મારું મારી પર પડજો.”

ચેકલાના આવા અસરકારક બાણ પર નહીં કોણનો વિશ્વાસ ખેસે. લૈલાની ઉપર ચેકલાના આતર્થપૂર્વક બાણથી જેટલી જોઈએ તેટલી અસર થઈ, અને તે બોલી, “ હું આવું છું, ચેકલા; જરા સખર કર, હું આવું છું.”

“ બાનું, મહેરબાન બાનું,” ઝઘડા એકાએક ધુંદણ પર પડી બોલી,

“હું અરજ કરું છું કે તમે હાથે કરીને સિંહના માહડામાં નહીં જશો. અરે હજી તો દુશ્મનના હાથમાંથી બચી આવતાં વખત લાગ્યો નથી તેટલાંમાં તમે શું વિચાર કરો છો?”

“હું પગે પડી, હાથ જોડી કહું છું,” ખીજી તરફથી એમીના ધુંટણપર પડી અરજ કરવા લાગી, “કે તમારો વિચાર પાછો ફેરવો. તમા પોતેજ ખ્યાલ કરો કે ઝીરી કહેરમાન આપણા લોહીનો તરશ્યો થઈ રહ્યો છે કે નહીં.”

લૈલા ખોલી, “મારી વાહાલી સખીઓ, હું ઘણાજ ખુશી છું કે તમા મને એટલી બધી ચાહો છો; પણ હું વિચાર કરી ચુકી છું અને તે હું પાછો ફેરવનાર નથી. દાનાવોનો એક સખ્તન તે તેની જીંદગીનું વચન અને કિંમત છે. હેફ છે તેની ઉપર કે જે એવા કિંમતી સખ્તનોનો ગેરબુધ્ધિયોગ કરે! થેકલાને હા કહી ને આશા આપી પાછી નિરાશ કરું તેના કરતાં મારા સખ્તનગી કિંમતમાં મારી જીંદગીને ફેરબની જાળમાં હાથે કરી ફસાવું તે વધારે બહેતર છે. વારું, દાનેશમંદ થેકલા, કેહેકે મારા બચાવનાં હું કાંઈ હથિયાર મારી પાસે રાખું કે નહીં?”

“મારી જીંદગીની કિંમતે તમારો જીવ આજે મારી સાથે લઈ જઈશું. ત્યાં એક હરફ પણ તમને કોઈ કહેશે નહીં. કોઈની એક આંગળી પણ તમારાં આંગળે હું લાગવા દર્શશ નહીં. આ બુલંદ મકાનનાં સુંદર દિવાનખાનામાં મારા સખ્તનોનો સાહેલી કોઈ નહીં પણ ગઝન ઉપર પુર તાબમાં પ્રકાશતો આકૃતાબ છે.”

“ત્યારે હું એમજ તારી સાથે આવીશ. સખીઓ, તમારે અહીંઆં રહેવું હો.”

“નહીં, બાનું” એક જણ ખોલી, અમા તમારી સાથે આવીશું. અમારી આજીજી અમારા નહીં પણ તમારા પોતાના જીવને ખાતરજ હતી.”

“તમારી સાથે એઓ બલે આવે, ખીખી સાહેબ” થેકલાએ કહ્યું.

થેકલાના આ ખોલોથી લૈલાએ જે વિશ્વાસ તેણીની ઉપર રાખ્યો હતો તે વિશ્વાસે વધારે મજબુતી પકડી, તોપણ તેણીએ વિચાર કરી કહ્યું, “તમારામાંથી એક જણે મારી સાથે આવવું, અને ખીજાએ આ મકાનમાં રહેવું. આપણને કેટલો વખત પાછું ફરતાં થશે, દાનેશમંદ થેકલા?”

“એક કલાકથી વધુ તો થશેજ નહીં, બાનું,” થેકલાએ કહ્યું.

“ત્યારે જો, ઝમીના,” લૈલા બોલી, “બીજા બે કલાકમાં હું તારી પાસે નહીં આવું તો તારે જાણવું કે મારે સારું બિચ્છવેલી જાળમાં હું સપડાઈ છું, અને તેની ખબર મેહલમાં કરવી ; પણ તે વખતની આગમન મારે સારું કાઠું પણ પુછે તો તારે જવાબ દેવો કે મને કુરસદ નથી તેથી મળી શકાશે નહીં.”

લૈલાએ પોતાનું જરજરીઆન અને પેલી તલિસમાતી વીટી એ સર્વે એક પેટીમાં બંધ કરી ઝમીનાના હસતકમાં સોંપી, અને પોતે તદ્દન સાદા પોશાકમાં થેકલા આગળ આવી ઉભી.

આહા ! ખુબસુરતી ! તારી સીકત કાણ કરે ? જેને કુદરતે ખુબસુરતી બક્ષી હોય તેને ખરીદેલી ખુબસુરતીની શું જરૂર છે. લૈલા જોકે વગર જરીઆન પહેરવે થેકલા સાંમે ઉભી હતી, તોપણ તેણીની અસલ ખુબસુરતી કરતાં તેમાં વધારો થયો હતો. હીરાનું આબ છુપું રહેતું નથી અને મૂર્ખોમાં ડાહ્યો પણ છુપે રહેતો નથી.

લૈલા અને અર્ધદા બાગને છુપે રસ્તે (કે જે દરવાજા પેલી વડી કારનારણુ તેણીને દેખાડ્યો હતો તે રસ્તે) થેકલા સાથે જવા નિકળી. બાગ માહેલી દીવાલના છુપા દરવાજામાં લૈલાએ આવી ફેરવી, અને એક પળમાં આ ત્રણે જણે વીટીસ શેહેરનાં એક સાંકડા મોહોદલામાં પોતાને ઉભેલાં જોયાં.

પ્રકરણ અઠારમું.

માહતમ કરતું દિવાનખાનું.

થેકલા, અર્ધદા, અને લૈલા આ વખતે જે મોહોદલામાં ઉભાં હતાં તે સુકી લાંબે નિકળી ગયાં. અર્ધદા અને લૈલા થેકલાની પાછળ પાછળ ચાલતાં હતાં, સખખ થેકલા તેઓના ભોમીયા તરીકે આગળ ચાલતી હતી. ધ્યાલુ દિલની લૈલા મનમાં બોલવા લાગી “ખરેખર માધરાને મારે માશી બક્ષી જોઈએ, સખખ મરતી વખતે તેણીએ મારી પાસે માશી આહી હતી.

એક ગમેતેવો દુશ્મન હોય, અને મરણની વખતે મારી આહે તો દાનાપાના કુરમાન પ્રમાણે તેને મારી બક્ષી જોઈએ. હું માર્દરાને માફ કરીશ એટલુંજ નહીં પણ” તેટલાં એકાએક લૈલાની નજર એક મરદપર પડી, અને તુરત તેણી શીક્ષી પડી ગઈ; તેણીની આંખે અંધારા આવી ગયાં; તોપણ હિંમત રાખી અર્ધદાને પકડી ઉભી રહી ગઈ.

અર્ધદાએ તેણીને બે હાથે પકડી લીધી, અને લૈલાએ પોતાના બંધે હાથ અર્ધદાની આંધ ઉપર નાંખ્યા, અને પોતાનું સર તેનાં આંગ ઉપર ટેકાવ્યું.

એ કોણ શુષ્કને લૈલાએ જોયો કે તેથી એટલી ધભરાટમાં પડી ?

લૈલાએ આપણા જીવાન પેહેલવાન અલાદીનને જોયો, અને તેથી લૈલાના દિલપર અસર થઈ, સખળ તેણી હજીસુધી અલાદીનને કીરી કેહેરમાન સમજે છે (જે કે ખરા કીરી કેહેરમાનને તેણીએ તેણીની વીટી ચોરતી વખતે જોયો હતો તોપણ તેના અરધાં મોહડાંપર ખુરખો ઢાંકેલો હતો તેથી તેને તે ખરાખર ઓળખતી નહીં હતી) અને તેથી રીતે સમજવાનું કારણ એજ કે આપણે ઉપર કહી ગયા તેમ લૈલાએ પોતાની ચોરાયેલી વીટી રાહાના દરમ્યાનમાં અલાદીન પાસે જોઈ હતી.

અલાદીનને લૈલાએ જોયો. પણ અલાદીનની નજર લૈલાપર પડી નહીં. અલાદીનને કીરી કેહેરમાન સમજી લૈલાએ આગળ ચાલવાનું બંધ કર્યું, અને ધાર્યું કે જ્યાં તેણી જાય છે ત્યાં કીરી કેહેરમાન હાજર થવો જોઈએ, અને જ્યારે તે તેણીને એવી એકાંત જગા ઉપર જશે ત્યારે તે આહે તે કરવાને વિલંબ લગાડશે નહીં.

લૈલા અલાદીનને ફેટલા ગેરબનસાફ આપે છે તેને ક્રોધ પણ ખુલાશો અલાદીનને મળ્યો નથી. સુલાફરીમાં આ બંને જીવાનો છુટા પડ્યા પછી વાંચનારે જાણવું જોઈએ કે આપણો જીવાન અલાદીન તીકલીસમાં પોતાના રસાલા સહિત આવી પુગો છે, અને આ અચાનક મેળાપ રસ્તામાં લૈલા સાથે થઈ ગયો છે. આ સંઘર્ષ થોડા વખતમાં બની ગયું.

“અહલાહ! મને કહે ખીખી લૈલા,” અર્ધદાએ કહ્યું, “કે તમારી એકાએક બેકરાસીનું કારણ શું છે ?”

“કંઈજ નહીં ?” લૈલા વાત ઉડાવવા લાગી.

“ખીખી સાહેબ,” ચેકલાએ નરમ અવાજે અરજ કરી, “શા

સાર તમે આગળ ચાલતાં નથી ? કહો, બાઈ, વળી તમને શું યાદ આવ્યું. વખત તમે અમથો ગોવો છો ; મહેલમાં પાછાં જતાં જો વખત થશે તો તમારી સખી એમીના તમારા હુકમ પ્રમાણે ગરબક કરી મેલશે.”

લૈલા ધાભરી પડી બોલી, “ ચેકલા તું મને ફસાવે તો નહીં ? ”

“ ખીખી સાહેબ, ” ચેકલા બોલી, “ જો સોગંદથી તમારી ખાતરી કરવી હતી તે હું કરી ચુકી છું. તે કરતાં આ ખંજર તમારા હાથમાં રાખો (ચેકલાએ એક ખંજર પોતાની કમરમાંથી કાઢી લૈલાને આપ્યું), અને જેવું તમને માલમ પડે કે મારી તરફથી કાંઈ પણ દગા ભરી ચાલ તમે તરફ ચલાવવામાં આવી છે, અથવા તો તે મકાનમાં તમારી સાથે હું કંઈ પણ દગો કરું, તો તેના બદલામાં આ ખંજર તેજ પળે મારી છાતીમાં ભાંકી દેવામાં તમે જો વિલંબ કરો, તો તમને કસમ પરવરદગાર અને તેના શરીરના-આના છે. ”

“ હા, હું એ ખંજર લઉં છું, ” એમ બોલી લૈલાએ ચેકલાના હાથમાંથી ખંજર લઇલીયું. “ વારું, દાનેશ મંદ ચેકલા જ્યાં આપણ જઈએ છીએ ત્યાં મરનાર માઈરાની સખીઓ શિવાય ખીખી કોઈ પણ છે ? ”

“ હા, બાનું, ” ચેકલાએ હિંમતથી કહ્યું. “ પણ હું કસમ આઈને કહું છું કે તેઓ કાંઈ પણ તમને કરી શકનાર નથી ; એક સખીનું પણ તેઓ બોલનાર વધી. ” એમ કહી તે લૈલાનાં મન પર થયેલી અસર ઠીક ઠીકીને જોવા લાગી, અને ત્યાર પછી બોલી, “ કેમ, ખીખી સાહેબ, તમારી ખાતરી યાવ છે ઇલા નહીં, એથી વધુ હું શું કહું. ”

“ ચાલો આગળ, ” લૈલા બોલી.

તેઓ આગળ વધ્યાં પણ લૈલાના દિલનો વસવસો હજી ગયો નહીં. ચેકલા સાથની વાતચિતમાં શ્રીરીનું નામ લૈલાએ ચેકલાને કહ્યું નહીં, સખીય તેણીએ મરનાર માઈરાને વચન આપ્યું હતું કે શ્રીરીને તેણી પીછાને તોપણ તીફલીસમાં અથવા કોઈપણ ઢેકાણે તેને જાહેર કરવો નહીં. તેમજ ચેકલાની જખાનથી શ્રીરીનું નામ પણ લૈલાએ સાંભળ્યું નહીં, કારણકે ચેકલા જાણતી હતી કે તીફલીસની સરકારે એ નામીયા લુટારાને પકડી લાવવા મોટાં ઈનામો જાહેર કર્યાં છે, માટે જાહેર રસ્તા પર તેનું નામ લેવાની હિંમત કરતી નહીં હતી.

આખરે આ ત્રણે જણ એક સાદા મકાનના બંધ દરવાજા આગળ

આવી ઉભાં. થેકલાએ દરવાજે ડોક્યો અને અંદરથી એક દાસીએ તે ઉઠાડ્યો. ત્રણે જણુ આગળ ચાલ્યાં, અને એક દિવાનખાનામાં આવી ઉભાં. દિવાનખાનું સણગારેલું હતું. આસપાસની બારીઓ ઉપર કાળી મખમલનાં પરદાં શેષ અને ગમગીનીના નિશાન તરીકે નાંખ્યા હતા. દિવાનખાનામાં એ ધીમી મામખતી શિયાય કોઈ બીજી રોશની નહીં હતી; અને એક મોટા પલંગની ઉપર સીંહા સાંઠીનનો પરદો ઢાંક્યો હતો. આ ઓરડાએ ગોચા શાકનો સાયો પહેરેલો હતો, અને ગ્રાંખી બતીઓ અને કાળા પરદાઓ જાણે માર્કસના મોહોત ઉપર માહતમ કરતાં હોય એવું દીસતું હતું.

પલંગની આગળ એક જુવાન કદનો બહાદુર તુર્કી ઉભો હતો, જેને લૈલા એને ઝંઝડાએ તરતજ પીછાંચો. આ જુવાન કોઈ નહીં પણ અલાદીન પોતે હતો, જે ગમગીનીમાં પોતાના હાથ ઉપર પોતાનું માથું નાંખી ઉભો હતો. તેની કમરે તેની શમશેર લટકતી હતી, તથા બીજી બાજુ તેનું આપદાર ખંજર મ્યાનમાં ખોસેલું હતું; અને સઘળા લડાયક અને હથિયાર ખંપ પોશાકમાં આપણો શૂરો સિપાહી ઉભો હતો. લૈલા દાખલ થઈ તે વખતે આ જુવાન પોતાના હાથ પર પોતાનું સર નાંખી ગમગીનીમાં ઉભેલો હતો, તેથી લૈલાનો ચેહરો અલાદીનની તજરે પડ્યો નહીં.

ઝંઝડા એને લૈલાની તજરે જેવી પેલા અલાદીન પર પડી તેરીજ તે પાછી ધભરાટમાં પડી. લૈલાએ ઝંઝડાને કાંનમાં કહ્યું, “ એક હરફ પણ બોલતી નહીં; કાંઈ ફિકર નહીં. ધભરાટ/શ નહીં તે તેની મરનાર ઓરડાના શાકમાં એટલો તો ગીરફતાર છે કે આપણને તે કંઈ પણ કરી શકે એવું લાગતું નથી. ”

અફસોસ! આ કેવી રીતની બુલ કે લૈલા હજી અલાદીનને કારીજ સમજે છે; પણ એ બુલ ભાંગનાર કોઈ હજી તેઓને મળ્યો નથી.

એ સવાલની જરૂર છે—તે એ કે અલાદીનને આ જગે આવવાનું કારણ શું? અને અહીં આં તેને કોણુ લાવ્યું. પણ એનો ખુલાશો આગળ આવશે.

માર્કસના પલંગપર કાળી સાંઠીનનો પરદો ઢાંકેલો હતો; તેણીની બંને સાંખીઓ ગમગીનીમાં પલંગ આગળ ધુંટણુ પર પડી હતી. થેકલા લૈલા અને ઝંઝડાને પલંગ આગળ લઈ ગઈ, અને આ બે નારોએ પોતાનો બુરખો ઝંથો કીધો. લૈલાએ પોતાનો બુરખો ઝંથો કીધો, તે વખતે અલાદીનની

નજર તેણીના ચહેરા પર પડી અને ત્યારેજ તેણે બાહુકે લેલા ખુદ આ જગાપર આવેલી છે. આ શોક ભર્યા દેખાવમાં જેટલો તે ગમગીન હતો તેટલોજ તે એકાએક આ ખુબસુરતને ખીજી વાર જોઈને ખુશી થયો. અલાદીન પોતાને બુલી ગયો, અને કાંઈ બોલવા જતો હતો તેટલાં થેકલાએ પોતાના હાથ ઊંચા કરી ચુપ રહેવાને ધીમા અવાજે જાહેર કીધું કે એક હરક પણ નહીં; એક બોલ પણ નહીં; યાદ રાખો કે તમા સર્વે જણ એક મરનારની હજીર ઉભાં છો.

પ્રકરણ આગણીસમું.

માઈરાને માપી.

અલાદીનની મુદ્ધ ડોકાણે આવી, પણ લેલાની બુલ હજી કોઈએ ભાંગી નથી, અને કોઈ ભાંગતું પણ નથી. તેણી હજી અલાદીનને કીરી કહેરમાન સમજે છે, અને તેવાજ ખ્યાલમાં તે ગોતાં ખાયા કરે છે. થેકલાએ માઈરાના પલંગપરનો સીદા પરદો ઊંચકયો, અને લેલા તથા ઝર્ષદા તે પલંગ આગળ ઘૂંટણ પર પડ્યાં.

થેકલા ગંભીર અવાજે બોલી, “જીઆ બાઈ, આ મરનારનો ચહેરો,” એમ કહી માઈરાના ચહેરાપરથી થેકલાએ બુરખો ઊંચકયો; “જીઆ એ કેવા શીક્ષો પડ્યો છે;” એટલું કહી થેકલાએ પાછો બુરખો માઈરાના મોહોડાંપર નાંખ્યો.

“સખર, સખર, એણે ગમે તેવી રીતે પોતાના દિલમાં મારે સાઈ પ્રપંચ રચ્યો હોય,” લેલા રડતા અવાજે આ દેખાવ જોઈ બોલી, “તોપણ મારી હુંદગીના છેડા મુઘીની મોહખત હું એને આપી ચુકી હતી, ત્યારે તેણીનો રૂપાળો રૂડો ચહેરો જોવાની જ્યારે આ છેલ્લી તક મળી છે, ત્યારે એટલો થોડોજ વાર દેખાડી મને સદાની નાસિપાસ નહીં કરો. અરે રે

માધરા ! મારી માહબતના મંદીર ! કયો ઝેરી સાપ તારો જીવ લેવા આ જમીન પર પેદા પડ્યો હતો ! ”

લૈલાના આવા સખુનોથી થેકલા જે માધરાના ચહેરા પર યુરખો ઠાંકવા જતી હતી તે પોતાનો હાથ ખાંચી ઊભી, અને લૈલાએ પોતાની માશી જાહેર કરવા માંડી.

“ માધરા, મારી મીઠી માધરા, જ્યારે તું જીવતી હતી ત્યારે જેઠલી હું તને ખરા દિલથી આહાતી હતી તેથી જો જરાપણ કમતી આ વખતે તારા ફરેખ જાહેર થવા પછી આહાતી હોઉં તો અથવા તો ખાતેનમાં કાંઈપણ કપટ રાખી સર્વેની સનમુખ દલગીરી જાહેર કરતી હોઉં તો, તે ‘ અઝમુલગીએખ ’ અહજાહ અકબર અને જીનાત તથા હુરૌમલાએકનો માર મારી ઉપર પડજો ! આ ખાકી ખલક પરથી જોકે તારું રહ તારું કાલબુદ છોડી કુચ કરી ગયું છે, તોપણ તારી તરફનો મારો જીવતો પ્યાર મને આ જગે ખેંચી લાવ્યો છે, અને ખરાં અંતઃકરણથી મારી તરફનો તારો ફરેખ હું ભુલી જઈને હું યુનાહ-ગાર તને માફ કરું છું. જો મારી મારી માશીથી તારું રહ તે હકની દરખાશમાં ઈજત પામતું હોય તો એક નહીં પણ સો વખત હું અરજ કરીશ કે અમે માલીકિ-મવકલ ! મારી મીઠી માધરાને હું મારા અંતઃકરણથી માફ કરું છું. અને તેના પવિત્ર રહેને તારો આશરો મળે ! ”

લૈલાના આ સંગને પીગળાવનારા સખુનોથી થેકલા અને ખીજખીની ખાતરી થઈ કે લૈલાએ માધરાને માશી બક્ષી, પણ તેઓની અરમામાંથી વેહેતાં આસુંની નેહેરો નાઈલ નદીના પાણીની સફાઈને ભુલાવતાં હતાં. આ બનાવથી શૂરો અલાદીન પણ ધડીબર દમ મારી ગયો.

લૈલાએ માધરાને માશી બક્ષી હવે સદાના છુટા પડવા વિષેનો પ્યાર જાહેર કરવાની વારી આવી તેથી આ સુપકીદીને તોડી તેણીએ પાછું બોલવું શરૂ કર્યું, —

“ માધરા, તારા ઉપર કેહેરમંદ થવાનાં કારણ છતાં હું તને આહું છું ; અને આ વખતે, આ ધડીએ, પણ તને પેહેલાના કરતાં વધારે વાહાલી ગણું છું ; કારણકે હું જાણું છું કે તું ખીજના હુકમને તામે રહેનાર તામેદાર હતી, અને ફરમાન ઉઠાવનાર ફરમાયરદાર હતી, તેથી તો તારી ફરજ બજાવવા ઉપરાંત ખીજી કાંઈપણ કીધું નથી, એમ હું સમજું છું. માધરા તું પોતે

તારી કબજી મરણ પામી છે, પણ મને જન્મી કરી ગઈ છે, સખબ હું એમ સમજું છું કે તું જે મોહોને મુર્ખ છે તે તારું મોહોત મારે લીધે નિપજું છે, એ વિચારજ મને દુઃખી કરવા બસ છે. હવે જોકે તું મને કદીપણ આ દુનિયામાં મળનાર નથી, તોપણ તે હકની હજુર એક વખત આપણે સાથે મળીશું; અને તેટલા સારું તું મને ભુલી નહીં જાય, અને સદા યાદ કરતી રહે, એવી આશા રાખું છું. આપણુ સદાના છુટાં પડીએ તે આગમ્ય તારી જીદાઈનો જન્મ સદા મારી છાતીમાં તાજે રહે અને મારા અનંત પ્યારની તારી ઉપર મોહોર છાપવા હું જે કંઈ કોશિશ કરું તેને માટે મારી મીઠી મન-મોહન સખી માર્શરા તુ મને માફ કરશે ! ”

આ સખુનો રડતો આંખે ભોલી, લૈલાએ માર્શરાના શીક્ષા અને થંડા પડેલા ગાલોપર એક બોસ્સો લીધા, અને થેકલાએ માર્શરાના ચેહેરા ઉપર પાછો જુરખો ઢાંક્યો તે વખતે લૈલાએ ઠીકી ઠીકીને તેણીનો ચેહેરો છેલ્લી વાર જોઈ લીધા.

“ બસ બાનું, હવે ધણું થયું, ” થેકલા લૈલાનો હાથ પકડી ધુંટણુપર પડી હતી તેને ઉઠાડવા લાગી. “ જોકે હું સુસલમીન ધર્મ પાળનાર છું, તોપણ મારી આતરી થઈ છે કે તમારા રિવાજ પ્રમાણે તમોએ જે કીધું તે મારા વિચાર અને ધારવા પ્રમાણે પુરતું છે. ”

આપણો જીવન પેહેલવાન અલાદીન ફરીથી કાંઈ ખુલાશો પુછવા જતો હતો, પણ થેકલાએ પાછા પોતાના હાથ ઊંચા કરી ધીમે અવાજે કહ્યું કે “ એક હરફ પણ નહીં, એક ભોલપણ નહીં. યાદ રાખો કે તમો સર્વ મરણ પાંખલાની હજુર છો. ”

અલાદીન તેણીના ફરમાનથી સર ફેરવવાની હિંમત કરતો નહીં હતો.

હવે માર્શરાના પલંગપર સીદા સાઠીનનો પરદો પાછો પડ્યો. લૈલાએ ઝાંખી નજરથી અલાદીન (જેને તેણી કીરી કેહેરમાન સમજતી હતી તેની) તરફ જોયું પણ નહીં, અને નીચી નજરે પાછી દરવાજા તરફ થેકલા સાથે ઋષદાને લઈ ચાલી.

“ બાનું, હવે તમને હું તમારા મુકામ સુધી મુકવા આવું છું, અને ત્યાં પુગા પછી હું આશા રાખું છું કે તમોએ મારી તરફ બેવિધાસુ થઈ જે અપમાન કર્યું છે તેથી દલગીર થશો. ”

લૈલા બોલી, “હું દલગીર થઈ ચુકી છું.” પછી ઝંઘડા અને લૈલાએ પોતાનાં બુરખા પોતાનાં મોઢોડાંપર નાંખ્યા.

થેકલા બોલી, “બાઈ, તમે કશું પણ તમારાં દિલમાં આંધું લાવશો નહીં.”

“દાનેશમંદ થેકલા,” લૈલાએ કહ્યું, “આ રહ્યું તારું ખંજર.” એમ કહી લૈલાએ થેકલાને તેનું ખંજર પાછું આપ્યું.

“લૈલા, જો મારીપરં તમોને વિશ્વાસ હોય તો કોઈ વખત ફરીથી મળશું. હાલ તુરત તો ખુદા હાફિઝ*.”

થેકલા લૈલાથી જુદી પડી, અને લૈલા તથા ઝંઘડા જે દરવાજેથી ગયાં હતાં તેજ દરવાજે પાછા બાગમાં દાખલ થઈ મેહેલમાં ગયાં. અહીંઆં એમીના તેમની રાહ જોતી ઉભી હતી, અને તે બંનેને આવતાં જોઈ તેણી તેમને સાંમે લેવા ગઈ.

વખત વહી ગયો. મનસુરના આવવાનો દિવસ ઉઘ્યો છે, અને લૈલા મન વેરવાને બાગમાં સયેર કરે છે.

તેણી ફરતી જતી અને ગઈ કાલના બનાવ ઉપર ખ્યાલ કરતી જતી, અને કીરી કહેરમાન (અલાદીન) ના હાથમાંથી ખીજી મરતબે બચી તેથી તે રખતી દરગાહામાં શુકર અદા કરતી હતી, તેવામાં તેણીએ મેહેલની ખીજી બાજુ તરફના એક દિવાનખાનાની બારીનો ખખડાટ સાંભળ્યો. લૈલાએ તે તરફ નજર કરી તો ઝરૂઆપર તેણીએ કીરી કહેરમાન (અલાદીન) ને જોયો.

મનસુરનાં મકાનમાં જ્યાં પોતે ઉતારે કીધા છે ત્યાં તેણે પણ ઉતારે કીધા છે એમ જ્યારે લૈલાએ જોયું ત્યારે તેણીની અજબખીનો પાર રહ્યો નહીં. તરતજ તેણી કીરી (અલાદીન) ની નજર આગળથી ગુમ થઈ પોતાના દિવાનખાનામાં જઈ બેઠી. આ મેગાનો શખ્સ મેહેલમાં કેમ દાખલ થયો તેની તલાશ કરાવે તેટલાં ઝંઘડાએ આવી ખબર કરી કે મકાનનો માલિક મનસુર મેહેલમાં આવ્યો છે.

“શું મનસુર આવી પુગો ?” ખુશી અને અજબખીથી લૈલા બોલી ; “ઠીક થયું.”

* ‘ખુદા હાફિઝ’=જોશ તમને સલામત રાખે !

ક્રીડા કહેરમાનને તેણીએ આ મહેલમાં જોયો તે વિષે મ્હણા અને એમીનાને લેલાએ કાંઈ પણ કહ્યું નહીં. પણ મનસુરના આવવાથી તેણી ખુશી એમ થઈ કે હવે તેણીને કંઈ ચીતની ધાસ્તી રહી નથી.

પોતાની મુલાકાત લેવા મનસુર જરૂર આવશે, અથવા તો પોતાને મનસુર પાસે મુલાકાતે જવું પડશે, એવું ધારી લેલાએ સજાગાર સજવાનો શરૂ કરી, અને મનસુરે મોકલવેલી પેલી તલસમાતી વીઠી (જે માર્કશાએ તેણીને મરતી વખતે પાછી આપી હતી તે) પેહેરી તૈયાર થાય છે તેવામાં વડી કારભારણે આવી જણાવ્યું કે મનસુર લેલાની મુલાકાતનો મુસતાક થયો છે.

લેલા તેની પાછળ પાછળ ચાલવા લાગી અને તેઓ એક બપોદદાર દિવાનખાનામાં આવી લાગ્યા. મનસુર એક જડાવદાર બેઠક ઉપર બેઠો હતો. તે એક જમ્ક ઉમ્મરનો યુવરોગ પણ માનને લાયક અચ્છો પીર મરદ હતો. લેલાએ તેને નમીને સલામ કરી, અને ખીજી તરફ જોતાં તરતજ લેલાની નજર તેજ દિવાનખાનામાં ક્રીડા કહેરમાન (અલાદીન) ઉપર પડી.

પ્રકરણ વીસમું.

ભેદનો ખુલાસો.

આ બપોદા બરેલા દિવાનખાનામાં લેલાએ જોયો ક્રીડા કહેરમાન (અલાદીન) ને જોયો તેવીજ તેણી પાછી ધબરાટમાં પડી, પણ તરતજ પોતાની મુઠ્ઠા ઉકાળે રાખી મનસુરને નમીને સલામ કરી તેની પાસે જઈ ઉભી.

આપણો જીવાન અલાદીન પણ સર્વે લડાયક પોશાકમાં અને પુર તાજમાં મનસુરની જમણી બાજુ પર ઉભો હતો.

મનસુરે ધણીજ નમનતાપથી નમીને કહ્યું, “ મારાં જીવાન દોસ્તો, તમો જેની હજુર હાલ ઉભાં છો તે તમારા કરતાં પદવીમાં ચઢતો નહીં પણ એક ઉતરતો આદમી છે; વાસ્તે, નામદાર ‘શાહાબદી’ લેલા, કમતરીન પર મહેરબાની કરી બેસવું. તેમજ બાહાદુર ‘શાહાબદા’ અલાદીન ‘બે’ * મહેરબાની કરી મારી પાસે બેસ.”

* વુર્કસ્થાનમાં પ્રગણાતા હાકેમ અથવા સુબાને ‘બે’ ના બેતાબથી આજખવામાં આવે છે.

એક તરફ ધબરાટ અને અજયખીનાં તોફાન વચ્ચે જીવાન અલાદીન લેલાનો ‘ શાહાબદી ’ નો એલકાબ સાંભળી ગાતાં ખાવા લાગ્યો ; અને ખીજી તરફ ખુબસુરત લૈલા પોતાના હોશથી ફરામોશ થઈ અરબી દીવાની ખતી જવા લાગી,—સખખ જેને તે ક્રીરી કેહેરમાન સમજતી હતી, જેને તે પોતાની વીઠીનો ચોર સમજી ધિક્કારતી હતી, એટલુંજ નહીં પણ માધરાના મરણવાળા પલંગ આગળ પણ તેને ક્રીરી કેહેરમાન તરીકે પીછાણ્યો હતો, તે કોઈજ નહીં પણ એક ‘ શાહાબદો ’ અને વળી એક ઊંચા અને જણીતા ‘ ખે ’ ના એલકાબનો ધણી. આવા એકજ જાતનો અને એકજ રીતનો સામટો ધબરાટ એકજ વખતે બંને બાજુ વીજળીના જેવી ઝડપથી બંને જીવોનાનાં દિલ વચ્ચે થતો હતો, અને એવાજ વિચારમાં આ બંને જીવોનો મનસુરની એકએક બાજુ પર ખિરાબ્યાં હતાં.

મનસુર બોલ્યો, “ હું જોઉં છું, મારાં પ્યારાંઓ, કે તમો અજયખીમાં ગરક થયાં છો ; વાસ્તે તમોને એકમેકથી જણીતાં કરવાની ફરજ મારી પોતાની છે. શાહાબદી લૈલા, મારા નિમકહલાલ* નકર ‘ ત્યુનર ’ પાસે મારો પેગામ અને વીઠી જે મેં અતરે તું નામદારને બોલાવવા કાજે મોકલાવી હતી તે મળી તો હશેજ ? ”

લૈલા બોલી, “ આ રહી તે વીઠી. ખરેજ એ વીઠી મારા જીવના જોખમે ખચી છે, ” એમ કહી લૈલાએ પેલી ખેમુલી વીઠી જે અરબી રાતે ક્રીરી કેહેરમાન ચોરી ગયો હતો અને માધરાએ મરતી વખતે તેણીને પાછી આપી હતી, તે પોતાની આંગળીથી કાઢાડી મનસુરને આપી.

અલાદીન બોલી હુક્યો “ અને મારી ઉપર જે વીઠી તું નામદારે ત્યુનર પાસે મોકલાવી હતી તે આ રહી, ” એમ કહી એક વીઠી શાહાબદા અલાદીને પોતાની આંગળીમાંથી કાઢાડી મનસુરને આપી.

પણ અરે, લૈલાએ જ્યારે પોતાની ડોકી લંબાવી અલાદીનની વીઠીપર નજર કરી ત્યારે તેણીની અજયખીનો શું પાર ! તેણીનો ચેહેરો ઉજળો પુની જેવો થઈ ગયો, સખખ તેણીને પોતાની વીઠી જે ચોરાઈ હતી તેજ વીઠીના જેવી એક ખીજી અને આખેહુખ પોતાનીજ વીઠીનો નમુનો તેણીની નજરે

* મનસુર પોતાના નોકરને નિમકહલાલ અને વિશ્વાસુ જણાવે છે. પણ તે કેવો દગલખાજ અને નિમકહરામ નિકળ્યો છે તે આપણે જાણું છું અને હવે પણ જાણું.

પડ્યો. આવા સાંટકમાં લૈલા અલાદીન માટે શું વિચારે ? કાંઈ નહીં. તેણી કાંઈપણ અટકાવ કરી શકી નહીં ; તેણી કાંઈ પણ વિચાર કરી શકી નહીં. તેણી મનસુરને કાંઈ કહેવા જતી હતી તેટલાં તેજ ખોલી ઉઠ્યો :—

“ આ વીઠી, નામદાર શાહાજાદો, જે મેં તારી ઉપર મોકલાવી હતી, તે વીઠીના જેવીજ ખીજ મેં શાહાજાદા અલાદીન પર મોકલાવી હતી ; અને હું ખુશી છું કે આ વીઠીના પેગાંમને માન આપી તમે અતરે સીધારયાં છો. શાહાજાદા અલાદીન, આ ખાંગું જેને હાલ તું જોય છે તે કોઈજ નહીં પણ ‘ મીંગરૂલીયાની શાહાજાદી ’ પોતે છે ; તેમજ શાહાજાદી લૈલા, જે જીવાનને તું હાલ જોય છે તે અલાદીન ‘ બે ’ કારસના પાશાનો ભત્રિજો પોતે છે. ”

“ નામદાર મનસુર, ” લૈલા ખોલી, “ અલાદીનને મેં અગાઉ જોયો છે, અને આ જગા પર હું તેને પેહેલીવાર નથી મળી. ખરેજ હું દલગીર છું કે મેં વગર સમજ્યે એ નામદારને ગેરઠનસાફ આપ્યો છે, જેને વાસ્તે હું મારી દલગીરી પરાં અંતઃકરણથી જાહેર કરું છું. મારી મુસાફરીનાં દરમ્યાનમાં કોઈ બનાવના સંજોગ થી, નામદાર મનસુર, તારી વીઠી ચોરાઈ હતી. ત્યારબાદ શાહાજાદા અલાદીન સાથે મારી મુલાકાત થઈ. મેં આ વીઠી એની પાસે જોઈ હું તે મારી સમજી, અને તેથી મેં એની સંગત છોડી. મારી વીઠીના ચોર તરીકે મેં અલાદીનને ગણ્યો. વખતની રફતારમાં ફેર થયો, અને શેવટે મારી વીઠી મને એક અજાબ જોવી રીતે પાછી મળી. આ ઘડી સુધી હું અલાદીનને મારી વીઠીનો ચોર સમજતી હતી. હવે મારો શક તદ્દન દુર થયો છે. ”

અલાદીન પોતે આ સખુનો સાંભળી અજબ થયો, અને ખુશીમાં આવી ખોલ્યો, “ શુકર ઇલાહી, કે જે બિદ ભરમના પરદામાં વીઠખાયલા હતો તે શેવટે જાહેર થયો છે, અને શાહાજાદી તારો શક દુર થયો છે. ”

પ્રકરણ એકવીસમું.

પીતરાઈ ભાઈ બેહેન.

લૈલા પોતાનું સર નખરાં સાથે નમાવી હરખની મારી હસવા લાગી, તોપણ હજી એક વસવસો તેણીનાં દિલમાં રહી ગયો હતો કે માર્ધરાના માહત્તમ કરતા પલંગ આગળ એ શાહજાદાને આવવાનું શું કારણ હશે. પણ મનસુરની હાજરીથી તેણી કાંઈ ખોલી શકી નહીં.

“ત્યારે એવી રીતે તમારો મેળાપ આગળથી થઈ ચુકો છે,” મનસુરે હસતે એહેરે કહ્યું. “ત્યારે ચાલો તમો બંને જણ મિત્રભાવ અને સગપણના પ્રેમ ભાવથી એક ખીજ સાથે તમારા હાથ મેળવો; સખખ, તમારા બંનેની રોગોમાં એકજ પાનદાનનું પાદશાહી લોહી રોડે છે. સાંભળો, તમો બંને પીતરાઈ ભાઈ બેહેન છો.”

લૈલાથી ખુશાલીની ચીથ પડાઈ ગઈ, અને અલાદીન પુતળાંની માફક આ શબ્દો સાંભળી સ્તંભ થઈ ગયો.

આ શું ખરી વાત છે, પ્રિય વાંચનાર, કે લૈલા અને અલાદીન પીતરાઈ ભાઈ બેહેન છે? શું મનસુરે તેઓને ખાતું કહ્યું? નહીં, નહીં, તે ખુદાને ખાતું કેહેવાની કાંઈ જરૂર નહીં હતી.

“અજબબ થવાની કાંઈ જરૂર નથી,” મનસુર ખોલ્યો. “એ ખરૂં છે કે શાહ કેનીયલ જે એક વખત મીંગરેલીયાનું રાજ કરતો હતો તેના બંને છોકરાઓ તમારા બંને જણના પિતા થાય.”

અલાદીન બેહદ ઊંડા વિચારમાં પડ્યો કે આ મારા જન્મની તવારીખનો ખરો ભેદ કેવી અજબ તરેહનો છે. વળી તે વધુ વિચારમાં એમ પડ્યો કે લૈલા મારા કાકાની છોકરી કેમ હોય? એ સુંદરી ખિસ્તિ મહજબ પાજનાર, અને હું એક ઉસમાન અલીની તોખમનો મુસલમાન એક ખિસ્તિ ધર્મ પાજનાર વંશનો હોઉં એમ કેમ બને; તોપણ લૈલાને પોતાની બેથી તરીકે ઓળખાવતી બેઈને તે અરધા ગાંડો બન્યો. તે ખુશીમાં આવી એકાએક ખોલી ઉઠ્યો, “શાહજાદો, હાથ તારો હાથ મને આપ.”

.

પ્રકરણ બાવીસમું.

તલેસમાતી બાગનો કિસ્સો.

“નામદારો, જે ભેદ ભરેલો ભરમ આ દુનિયામાં રહી ગયો છે તેના ભેદથી વાકેફ કરવાજ મેં તમને અતરે બોલાવ્યાં છે, વાસ્તે તમે સાંભળવાને તૈયાર થાઓ.”

“મારાં મેહેબાનો,” મનસુરે પાછું બોલવા માંડ્યું. “શહેનશાહ ડેનીયલ મીંગરેલીયાનો રાજકરતા પોતે હતો, અને તે કુતેઈસ મધે બાદશાહી મેહેલ જેમાં નામદાર લેલા હાલ વસે છે તેમાં હમેશાં રહેતો હતો.”

“આજથી આસરે પચીસ વરસની વાતપર(જ્યારે તમારામાંના એકનો પણ જન્મ નહીં હતો ત્યારે) એક બુઝરૌગ વેરાગીએ તમારા બપાવા મીંગરેલીયાના શાહા ડેનીયલની ભેટ લીધી, અને કેહેવા લાગ્યો કે શહેનશાહ, આ વખતે આ દુનિયાની સપાટી ઉપર એ શખ્સો એક ભરમ ભરેલા અજાનબ મેદથી જાણીતા છે. થોડાં અઠવાડીયાં અગાઉ એજ અજાનબ ભેદના જાણનારા ત્રણ જણ ગણાતા હતા, પણ હાલ તેમાંનો એક મરણ પામ્યો છે, અને ફક્ત બેજ જીવતા રહ્યા છે.”

“રિવાજ અને કસમ પ્રમાણે તે ભેદ હમેશાં ત્રણ જણે જાણવો જોઈએ એમ હોવાથી એક વિદ્યાસુ, શ્યાણા અને ભેદને જાળવવા લાયક આદમીની બાજમાં ફરતો ફરતો હું તું શાહા આગળ આવી પુગાઈ, અને મારે એવો વિચાર છે કે તે ભેદમાં તને શરીક કરવો, સખખ મને લાગે છે કે તે ભેદ જાણવાને અને જાળવવાને લાયક તારા કરતાં વધારે સરસ અને શ્યાણો બીજો મને મળનાર નથી.”

“વળી એવું પણ ફરમાન અમને છે કે નર ઈયા નારી, જીવાન ઈયા બુઝરૌગ, ગરીબ ઈયા તવંગર, તેમજ જાત નાતનો કાંઈપણ ફરક ગણવો નહીં; પણ ખ્રિસ્તિ ધર્મે પાળનાર તે શખ્સ હોવા જોઈએ. શહેનશાહા, એ ભેદમાં જમાનાના જમાના અને કાંઈએક સદીઓ થઈ અમારા જેવા સાધુ અને તું જેવા શહેનશાહી છાહીથી પેદા થયેલા શાહાજદાઓને શરીક કાપા છે; અને હવે મારી મરજી તું શાહાને એ વાતથી વાકેફ કરવાની છે, મોટે તને જણાવવું જોઈએ કે એ ભેદ જેવાને કાજે તમારે મારી સાથે કહિસસના બુલંદ પર્વત તરફ આવવું પડશે.”

મનસુર જરા દંમ ખાવા લાગ્યો અને લેલા તથા અલાદીન વિચારમાં પડ્યાં.

જરા વારમાં મનસુરે પાછું બોલવા માંડ્યું, “એ ભેદ તમો ખંનેને હું જાહેર કરીશ; પણ, શાહાજાદા અલાદીન, એ ભેદનો ખુલાશો જાણવા કાજ તારે ખ્રિસ્તિ ધર્મે પર એતેકાદ લાવવો જોઈએ. જોકે તું પોતે ખ્રિસ્તિ ધર્મ પાળનારનું ફરજંદ છે, તોપણ વખતના ચક્રરે તમારા ખંને જાણના જન્મનો ખરો હેવાલ ફાડી તોડી પાપમાલ કરી નાંખ્યો છે, અને તેના વિષે તમને જાહેર કરવા મારા શિવાય કોઈ ખીજે હોય એમ મને લાગતું નથી.”

અલાદીન વિચારમાં પડ્યો. તે ખ્યાલ કરવા લાગ્યો કે આ ભેદ તેના ખપાયાની મીલકતના મજેલા વારસા તરીકે છે, તોપણ એ સમગ્રું તે ખ્રિસ્તિ ધર્મ કબુલ કરે તે ઉપર આધાર રાખે છે.

લેલા અધીરી પડી બોલી, “ત્યારે કકેસના પર્વત માંહેલો ભેદ જાણવા શહેનશાહા ડેનીયલ શું હા કહેયું?”

મનસુરે ખીમ રહી જવાખ દીધો, “સરવે વાત મારે તમને ટુંકામાં કેહેવી છે. મેં તે ભેદનો તમામ હેવાલ તથા તે જગાનું ખ્યાન વિસ્તારીને લખી તૈયાર રાખ્યું છે, તે હું તમો ખંને જાણને સ્વાધીન કરીશ.”

“હવે તમારે જાણવું જોઈએ કે બાકી જે કાંઈ કેહેવાનું રહ્યું છે તે થોડું જ છે. શાહા ડેનીયલ પોતે પેલા બુઝરોગ સાધુની સાથે કકેસસ પર્વત તરફ ગયો, અને પેલા ભેદથી જાણીતો થઈ પાછો આવ્યો. એ ખીજાં વરસ પછી પેલાં સાધુ મરણ પામ્યો ત્યારે શહેનશાહા ડેનીયલ મને તે ભેદમાં શરીક કીધો, અને તે ભેદનું સુખ, હા અનંત સુખ, આજ કેટલું થયું હું ભાગવું છું, અને હું તે ત્રણમાંનો એક ગણાવા લાગ્યો છું.”

“શાહા ડેનીયલ તે ભેદમાં, નામદાર મનસુર, તને શરીક કીધો ત્યારે મેશક મારા ખપાવા અને તું નામદાર વચ્ચે ધણીજ સ્નેહભરી મિત્રાચારીનો સંબંધ હોવો જોઈએ,” અલાદીને પોતાનો વિચાર જણાવ્યો; અને લેલાએ તેનેજ મજલો જવાખ આપ્યો, “ખચીત, નામદાર મનસુર, તારા બાપજીને અમા ખંને જણ માન સાથે નમીને માનીએ છીએ.”

“માઈ બાપજી શક ભરેલું તમને લાગે તેમાં નવાઈ નથી,” મનસુરે કહ્યું; “કેમકે તે અજાણ્ય જીવું છે; પણ હું તે ભેદ વિષે તમારી ખાતરી કરી આપીશ.”

“હવે મારી વાત ધ્યાન દેજ તમે બધા સાંભળો, કેમકે તે તમારે જ ફામની છે.”

લેલા અને અલાદીન આ નવી વાત શું છે તે સાંભળવા હંતેભરીથી તૈયાર થયાં.

પ્રકરણ તેવીસમું.

તલેસમાતી બાગનો કિસ્સો—(આધ)

“શાહ ડેનીયલના બે બેટા હતા. એકવીસ વરસની વાતપર, અલાદીન, તમે ડેનીયલના વડા બેટાને પેટે જન્મ લીધો. તારા જન્મ પછી થોડા મહીના ગયા બાદ ચંડાળ રશીયન લોકોએ મીંગરેલીયાપર ચઢાઈ કરી. આસમાનનાં ચક્રમાં શાહા ડેનીયલનું શેહેનશાહી કુટુંબ પામમાલ થયું, અને રાજપાટ છોડી તારો મરહુમ પિતા તને સાથે લઈ જીવ ખત્રાની નાહાસવામાં ફાવી ગયો. પણ અફસોસ ! શાહા ડેનીયલ, તથા તેનો નાહાનો બેટા અને તેની ઝારત (જે લેલા તારાં માબાપ તે) દુશ્મનને હાથ પકડાયાં. રૈયતની મીનતભરીથી ચંડાળ રશીયન લોકે તેઓને વતન છોડી જવા ફરમાવ્યું, અને મીંગરેલીયામાં ફરીથી તેઓએ પોતાની શીકલ નહીં દેખાડી એવી કબુલાત લીધી; અને અલાદીન, તારા પિતાને પકડવાનું હુકમનામું રશીયન સરકારે જાહેર કીધું.”

“શેહેરમાં બલવા ઉઠ્યા; હુલડ થવા લાગ્યાં; રૈયતે બંદ મચાવ્યું; સદ્લાહ સંપનો ભંગ થયો; અને મીંગરેલીયન રૈયતે ફરિયાદના પોકારથી જીલમગાર રશીયનો પાસે પોતાનો રાજકરતા માંગ્યો. શુવેટે, રશીયનોએ સમાધાની કરવા ડેનીયલના જીવાન બેટાને (લેલા તારા બાપને) બાવી મીંગરેલીયાનાં તખ્તપર બેસાડ્યો; પણ શાહા ડેનીયલ મીંગરેલીયામાં કદી પણ પોતાનાં કદમ મુકવાં નહીં એમ સાફ કબુલાત કરી લીધી.”

“આ બનાવને બે વરસ થયાં, એટલે આજથી સત્તર વરસની વાત ઉપર, લેલા, તારો જન્મ થયો; અને તારા જન્મને બે વરસ થયાં બાદ તારાં

માખાપ મરણ પાંખ્યાં, અને તેમની જગાપર રશીયનોએ તું નામદારને તેમનાં તખ્તની હકદાર વારસ અને રૈયતની શાહાબદી તરીકે નેમી.”

“ડેનીયલે પોતાની દેશ નિકાળ હાલતમાં પેલા ભેદ બરેલા બરમનું સુખ હાંસલ કર્યું.”

લેલાની અસ્મામાંથી નિર્મળ નીરની ધારા પોતાનાં માત પિતાની યાદમાં વહેવા લાગી, અને અલાદીને અધીરો બની દલગીરીથી પૂછ્યું, “અને મારાં માખાપનું શું થયું?”

“ધીરજથી સાંભળ, શાહાબદા,” મનસુરે કહ્યું. “લેલા તખ્તશીન થઈ તે બપોર શાહા ડેનીયલે જ્યારે મારાથી સાંભળી ત્યારે તે બેહદ ખુશી થયો, પણ તેનો વડો છોકરો જે એક બાળક હાથમાં લઈ કુતેઈસમાંથી જીવ બચાવી દુસ્મનના હાથમાંથી નાહાસી ગયો હતો તેની પર તેનો ધણેજ આહા હોવાથી તે હમેશાં મને તેના વાસ્તે પૂછતો. મેં તમને આગળ જણાવ્યું તેમ હું મારા મિત્ર ડેનીયલની સાથે પેલા ભેદનો શરીક થયો હતો. મેં તેના વડા છોકરાને સાઈં ધણી પણ બપોર કહડાવી (અલાદી, તારા બાપને સાઈં) પણ તેનો પત્નો મળ્યો નહીં. એવંટે, એવી બપોર મળી કે તેઓ કાકેસસના પાહાડ આગળ રખડી રજની મરણ પાંખ્યાં. આ અફવા ખરી સમજી મેં તે મારા મિત્ર ડેનીયલને કહી. વરસો વહી ગયાં, અને ડેનીયલ પેલી બરમબરેલી જગાનું સુખ હાંસલ કરતો રહ્યો. અદાર મહીનાની વાત ઉપર મને એક તુર્કી તખ્તીય ઓરતથી બપોર મળી કે કાકેસસના હકેમ મહમદ પાશાએ એક બાળકને પોતાના બત્રિજ તરીકે કરી લીધો છે. તે ઓરતની વાત ઉપરથી મને કાંઈ શક પડ્યો, અને મેં મહમદ પાશા પાસે ધણીજ મીનતાઈથી તે બાળક વિષે ખુલાશો આહ્યો, અને મેં જણાવ્યું કે કાંઈ પણ બાબદ હશે તો તે તદન છુટીજ રહેશે. મહમદ પાશાએ વગર ઠીલ કરવે મને સર્વે વાત બહાર કરી, અને જે મારો શક હતો તેજ ખરો પડ્યો હતો.”

“ડેનીયલના રાજની પડતી હાલત થયા પછી થોડાં અથવાડીયાં બાદ મહમદ પાશા શિકાર કરતો એક જંગલ મંદ્રે આવી લાગ્યો, અને દુરથી એક કંગાલ બુખરી રીખાતા પણ ખુબસુરત જીવાનને એક નાનાં બાળક સાથે બેઠેલા જોયો. તે બાળક તું પોતે અલાદીન, અને પેલા કમનશીય શખ્સ તે કોઈજ નહીં પણ તારા પોતાનો પિતા હતો.”

“આ બાબદ મારું દિલ વીંધી નાખેછે,” એટલું બોલતાંજ અલાદીનની

આંખમાંથી આંસુની ધારા વહેવા લાગી. “અફસોસ, મારે ગરીબ બિચારે બાપ !”

“ ધણીજ સારી નેમ રાખી, અલાદીન,” મનસુરે કહ્યું, “ તારા બાપની કબ્રનો દુઃખદાયક હેવાલ મહમદ પાશાએ તારી આગળ જાહેર કીધો નથી. પણ હવે તારે એ સરવે વાત જાણવી જોઈએ. અને મહમદ પાશા પોતે જાણે છે કે તીફલીસ આવ્યા પછી દરેક બાબદ હું તને જાહેર કરનાર છું.”

“ નામદાર મનસુર,” અલાદીને રડતી આંખે કહ્યું, “ હું તારે આ-બારી છું ; પણ પછી શું થયું ? ”

“ મહમદ પાશાની નજર જેવી પેલા શખ્સ ઉપર પડી,” મનસુરે વાત ચલાવી, “ તેવાજ તેણે તેની પાસે પોતાનો ઘોડો દપટાવીને સવાલ કીધો. પણ, અફસોસ ! અલાદીન, તે કમનશીબ શખ્સ તો તદ્દન ઘેલો યર્ધ ગયો હતો.”

આ નવી પણ દુઃખદાયક ખીના સાંભળી લેલા, અલાદીન, અને મનસુર એ ત્રણે જણાંની ચશ્મેમાંથી આંસુ વહેવા લાગ્યાં ; પણ મનસુરે તરતજ પોતાની વાત ચલાવી.

“ મહમદ પાશાએ આ કમનશીબ શખ્સ અને પેલાં બચ્ચાંને પોતાના મહેલમાં લઈ જવાનો હુકમ પોતાના માણસોને કીધો, અને ત્યાં તેના બાદશાહી મહેલમાં તેની માહાવજત ધણીજ સારી રીતે કરવામાં આવી કારસના બાદશાહી મહેલમાં ઘોડા વખત પછી તે બિચારે તેવીજ હાલતમાં મરણ પામ્યો અને અલાદીન, તું માબાપ વગરનું એક બાળક મહમદ પાશાના આશરે હેઠળ તે દીનથી રહ્યો હતો.”

“ ખરેખર, મહમદ પાશાએ મારા બાપની ગરજ સારી છે. તેને જ્યારે પણ હું પ્રછતો ત્યારે તે કેહેતો કે મારાં માબાપ મને બચપણમાંજ મુકી મરણ પામ્યાં હતાં.”

“ એ સરવે વિગતનો હેવાલ અને તારા બાપના આંગમાં જે પોશાક હતો તે, અને તેમજ તારે પોતાનો પોશાક જે તે તે વખત પહેરેલા હતો તે પણ મહમદ પાશાએ મારી ઉપર આકલાવ્યો, જે મેં મારા મિત્ર ડેનીયલને દેખાડ્યો. તે પોશાક જોતાંજ તેણે મને કહ્યું કે એજ પોશાકમાં અલાદીન તું, અને તારે બાપ નિર્દય રક્ષીયનોના હાથમાંથી જીવ બચાવવા નાહાસી ગયા હતા, પણ જ્યારે તું (અલાદીન) હજી જીવે છે, અને મહમદ પાશા તારે નિગાહવાન છે એમ જાણ્યું ત્યારે તેના હરખનો પાર રહ્યો નહીં. મહમદ

પાશાએ તને પાખીપોશી ઢાંચો કીધો, અને તેણેજ તને પોતાનો ભત્રિજો કરી લીધો, તેથી તું હાલ તેને કાકા તરીકે ગણે છે. મહમદ પાશા ઉસમાન અલીની તોખમનો હોવાથી તેણે તને મહમદી મહમ્મદની તરખીયત અને કેબવણી આપી ; પણ અલાદીન, તું એક મીંગરેલીયાનાં તખ્તોતાજના ધણીનું ફરઅંદ છે, અને તારા કપાળ ઉપર ખિસ્તિ ધર્મનો છાપ અચપણથીજ પાડવામાં આવ્યો હતો. રશીયનો તારા મરહુમ પિતા અને તારી હસ્તી વિષે તદ્દન બેખબર છે.”

મકરણ ચાવીસમું.

તલેસમાતી બાગનો કિસ્સો—(આગ)

“ મારી વાતનો છેલ્લો ભાગ શેહેનશાહ ડેનીયલની હાયાતીનો અંત લાવે છે.”

“ ડેનીયલ પોતાની જીંદગી હવે સુખચેનમાં ગુજરવા લાગ્યો, અને તે વધારે ખુશી અને સુખી એમ થયો કે મીંગરેલીયાના તખ્ત ઉપર તેની હકદાર વારસ ને લેલા તેને ખેસાડી છે. રશીયન સાથે થયેલી કબુલાતને લીધે તે મીંગરેલીયા જઈ શકતો નહીં હતો, પણ કુતેઈસના આદશાહી મહેલ કરતાં વધારે સુખચેનમાં તે પોતાની જીંદગીના દિવસો કંકિસસ પર્વતનાં પેટાંમાં પેલા બેદ બરેલા બરમમાં ગુજરતો હતો.”

“ આજથી અઢાર મહીનાની વાત ઉપર તે મારો બહો મિત્ર બિમારીથી હલાક થવા લાગ્યો તે વખતે એક તખ્તીય તુર્કી ઓરત ને દવાખદાર વગેરેનો તીફ્લીસમાં ધંધો કરતી હતી (અને જો એ મેં આગળ કહ્યું તેમ, મહમદ પાશાએ એક બાબકને ભત્રિજો કરી લીધો એવી મને ખબર આપી હતી) તેની આંખે પાટા બાંધી હું તેને શેહેનશાહ ડેનીયલની પાસે લઈ ગયો હતો. તેણીએ તેની દવા કરી આઠ દિવસમાં તેને સાજો કીધો હતો. ચોડા મહીનાની વાત ઉપર તે બેદ બરેલા બરમ ને હમો ત્રણ જણુ જણુતા હતા તેમાં એક તીફ્લીસનો ધર્મચુર હતો, તે મરણ પામ્યો ; બીજો (શાહ ડેનીયલ)

અફસોસ ! અલાદીન, લૈલા હું વાત પુરી કરું તે આગમત તમારે જાણવું જોઈએ કે એક મહીનાની વાત ઉપર જાલમ જન્મે પોતાનો જીવરક્ત હાથ મારા ભાઈ મિત્ર શાહા ડેનીયલ પર લંબાવ્યો, અને તે પણ આ દુનિયાથી પોતાનો અસખ્યાલ ઉઠાવી ગયો ; હવે હું (ત્રીજો) પોતે એકલોજ તે ભિદથી જાણીતો છું, અને રિવાજ તથા કસમ પ્રમાણે ત્રણ જણને તે ભેદ જાણીતો કરવો જોઈએ.”

“ તમારા બપોવાનો મને પુર હુકમ છે કે એ ભેદ જરૂર તમને જાહેર કરવો ; કેમકે જો આસમાનનું ચક્રર કદાચ તમારી ઉપર ઉલટું ફરે તો તેની માફક તમને પણ તે જગાનો આશરો લેવા કામ લાગે. એટલા માટે એ ભિદથી વાકેફ કરવા મારા વિશ્વાસુ નોકર ત્યુનર પાસે મેં તમને તેડાવ્યાં કે હું તેથી તમને વાકેફ કરું. પણ, અલાદીન, ખ્રિસ્તિ ધર્મ પર તારે એતેકાદ લાવવો પડશે.”

આ ભેદ ભરેલા ભરમના ખુલાશાએ લૈલાની જીવાનને બંધ કરી નાંખી ; ના તો અલાદીન કાંઈ યોગ્ય શક્યો કે ના તો લૈલાએ કાંઈ ઉત્તર દીધો ; તોપણ ચેકલાએ કરેલી વાત અને તેણીએ પેલા તલેસમાતી બાગની કરેલી સીકત તરતજ યાદ આવી. હવે તેણીની આતરી યધ કે જે વાતને તે હસી ને જોડી કાઢાડેલી કહેતી તેની હેયાતી છે. તેણી તલેસમાતી બાગની હેયાતી ખરી સમજવા લાગી. વળી તે વધારે અજબ અમ યધ કે અઠાર મહીનાની વાત ઉપર ચેકલાએ જે દરદીને સફા કીધો હતો તે તેણીનો બપોવો ડેનીયલ પોતે હતો. હવે તેણી શું બ્યાલ કરે અને શું વિચારે ?

અલાદીન કાંઈ તેટલા ગુંચવાડામાં નહીં હતો. તે પોતાના જન્મની કાંઠાંનીથી અજબ થયો, અને ખ્રિસ્તિ ધર્મમાં વટલવું કે નહીં તેનો વિચાર કરવા લાગ્યો.

“ જો તેમજ છે, નામદાર મનસુર, ” આલાદીને કહ્યું, “ તો મને ખ્રિસ્તિ ધર્મથી અગાહ કરો. જો તે મને પસંદ પડશે તો હું ખુશીથી મહમદી ધર્મ તજી દઈ ખ્રિસ્તિ ધર્મ કબ્જલ કરીશ.”

“ શાહાજાદી, અમો બંને જણને થોડો વખત એકલાં સાથે રહેવાકે, ” મનસુરે કહ્યું ; “ તારી હાજરીની જેવી અમને ગરજ પડશે કે તુરતજ તું નામદારને બોલાવીશું.”

લૈલા તુરતજ નમીને ઉઠી પોતાના દિવાનખાનામાં જઈ વિચારમાં બેઠી.

આજની વાત અને તેણીના જન્મની તવારીખ તથા તેણીના કુટુંબપરની આકૃત એક કાંદાંની કિસ્સા જેવી તેણી સમજવા લાગી. તેણીને ચેકલાની વાત ઉપર પુર વિશ્વાસ ખેડો, અને અલાદીન પોતાના કાકાનો છોકરો છે એમ જાણી તે ખુશી થવા લાગી તેવામાં કોઈએ દરવાજો ડોક્યો.

કોણે ડોક્યો હશે વારં?

પ્રકરણ પચીસમું.

મનસુર અને લૈલા.

દરવાજો ઉઘાડવામાં આવ્યો, અને વડી કારભારણે ઘાખલ ઘર્ષ અરજ કરી કે નામદાર મનસુર તેજ દિવાનખાનામાં શાહાજીને ખોલાવે છે. એક વાર ફરીથી લૈલાએ પોતાનાં કદમ તે દિવાનખાના તરફ ફરવ્યાં, અને સેહેજ-વારમાં મનસુરને તે દિવાનખાના મધ્યે જઈ મળી.

આ ખીજી વારની મુલાકાતની વખતે લૈલાએ દિવાનખાનામાં અલાદીનને જોયો નહીં, પણ મનસુરને જોતાંનેવાર તરતજ સલામ કરી. મનસુર હસ્તે ચેહેરે બોલ્યો, “ મહેરબાન શાહાજી, અલાદીને ખિસ્તિ ધર્મ પર એતેકાદ લાવવા અને વટલવાને સારું કબુલ કીયું છે.” આ નવા અને નહીં ધારેલા સખ્તનો સાંભળી લૈલાની આંખો ખુશાળીના તેજથી ચમકવા લાગી, અને તેણી બોલી, “ શું તેણે કબુલ કીયું ? ”

“ હા, તેણે કબુલ કીયું,” મનસુર બોલ્યો, “ અને આવતી કાલે તેને વટલાવવની ક્રિયા એક પવિત્ર ધર્મગુરુ કરશે અને જે ધર્મમાં તેણે જન્મ લીધો હતો તેમાં તેને ફરીથી ઘાખલ કરવામાં આવશે. શાહાજી, હવે તે પોતાનું અલાદીનનું નામ મુઝી દેશે અને ડેનીયલના ખાનદાનનો એ શૂરો સપુત કોઈનું નહીં પણ તેના બપાવા ‘ ડેનીયલ ’ નુંજ નામ પોતાના ખિસ્તિ નામ તરીકે ધારણ કરશે. લૈલા, આવતી કાલે તારા કાકાના છોકરાને ‘ ડેનીયલ ’ નાં નામથી બોલાવવું પડશે.”

“મારે મન એનાં જોવું સુખ ખીજું કોઈ નથી,” લેલા બોલી.
 “જ્યારે હું મારા પ્યારા કાકાના છોકરામાં મારા બપાવા ડેનીયલને જોઈશ ત્યારે, મેહેરબાન મનસુર, મારા હરખનું માપ તું કરી પણ કરી શકનાર નથી. હા, હા, મારું મીંગેરેલીયાનું તખ્ત એ શૂરા ડેનીયલને સપુરદ કરીશ.”

“એમ કેમ અને? એમ અનેજ નહીં,” મનસુર જરા હુજત કરી બોલ્યો.
 “જ્યાંસુધી તમારી બંને જાણની હાલની સગાઈ ચોકસ જાતની મજબૂતાઈ પકડે નહીં ત્યાંસુધી અલાદીનને ગાદી મળી શકેજ નહીં. શાહાબદી એક જઈક આદમીની સરકશી માફ કરી, પણ હું એક એવી બાબત પર મારો વિચાર જાહેર કરું છું કારણકે તેમ કરવાને તમારા બંનેના બપાવા ડેનીયલને મને મરતી વખતે કહ્યું હતું, અને તે તેની મરતી વખતની મુરાદ હતી. ખચીત, લેલા, તારા બપાવાના મરતી વખતના સપ્પુનો અને મરતી વખતની મુરાદ એજ હતી કે અલાદીન ખ્રિસ્તિ ધર્મ કબુલ કરે તો આ બિદ ભરેલો ભરમ જાણે, અને તારા પ્યારનો હકદાર માલિક થાય.”

લેલા શરમની મારી સેહજ ધબરાટમાં પડી નીચું જોવા લાગી, પણ મનસુર જેણે દુનિયાની મત્રા મેળવી પોતાના કાળા વાળ સફેદ કીધા હતા તેણે તેણીના ચહેરા પર પોતાના સવાલનો જવાબ આડી નજરે વાંચી લીધો. મનસુરે પોતાનું બાણણ અલાદીન વિષે ચાલુ રાખ્યું, અને જેમ જેમ નાનુક બદનની લેલા તે સાંભળતી ગઈ તેમ તેમ તેણીની જોખનવંતી છાતીમાં જોસથી થતા ઉછાળા ખુલ્લી રીતે જણાતા હતા.

લેલા ખીલકુલ નિર્દોષ હતી. મનસુરના આજ્ઞનાં બાણણથીજ તેણી પ્યાર વિષે સમજી, અને આજ દીનથી તે પ્યારની મકતબમાં પ્યારનો અબ્યાસ કરવા માહોબતની પ્યારખડી શીખવા લાગી.

“મારા મેહેરબાન મિત્ર,” પેલી પ્યારવંતી પરી બોલી, “તું એક એવી બાબત ઉપર મારી સાથે વાત કરે છે કે જેના વિષે મેં મારી જીંદગીમાં કોઈવાર સ્વપ્નનો પણ જોયો નહીં હતો; મારા કાકાના છોકરાની લાયકા અને બાહાદુરી મેં જોઈ છે, અને હું જાણું છું, પણ—પ—ણ—”

લેલા આગળ શું બોલવું તે સમજી શકી નહીં. તેણીના લખ લથડવા લાગ્યા; ના તો તેણી અલાદીનનો પ્યાર કબુલ કરતી, કે ના તો તેણી ના મંજૂર કરતી; તોપણ જેવી તેણી લથડવા લાગી તેવાજ મનસુર બોલી બેઠો,—

“પણ તે તને પોતાનો પ્યાર આપવા માંગે છે; તે તને આહે છે.”

લૈલા આ સખુનોથી વધારે ચમકી ; ખાતેનમાં તેણી અલાદીનને આહાતી હતી ; તેણી તેની બાહાદુરીને વધારે આહાતી હતી. હવે તેણી હિંમત રાખી બોલી, “ મેહરબાન મનસુર, મારા બપાવાનું ફરમાન જે તું મોલે છે તે મારે માથે અહડાઈ છે, અને હું એમજ સમજુ છું કે આજ રોજ મને મારા બપાવા ડેનીયલ પોતાનું ફરમાન ફરમાવું છે.”

મનસુર ખુશી સાથે પિત્રભાવથી લૈલાનો હાથ પોતાના હાથમાં દાખી બોલ્યો, “ આવતી કાલે અલાદીન મુસલમાની ધર્મ છોડી ખ્રિસ્ત ધર્મમાં આવશે, અને એક ખ્રિસ્ત કન્યાના કાનમાં પ્યારના હરકો રેડશે. આવતી કાલે અલાદીન ‘ડેનીયલ’ થશે, અને જે ભેદમાં તમા બંને જાણને શરીક કરવાનાં છે તેનો ભેદ તમોને જાહેર કરવામાં આવશે, અને ત્યાર પછી જરા પણ દીલ વગર તમા બંને જાણને કાકેસસના પર્વતો તરફ તે ભેદ નજરે નજર જોવા મારી સાથે મુસાફરી કરવી પડશે.”

આ સખુનો પુરા નહીં થયા તેટલાં દરવાજાની બહાર કોઇનાં પગલાંનો અવાજ સંભળાયો. નાજુક લૈલા જરા ચમકી ; પણ મનસુરના આલાક કાને તે અવાજને પકડી પાડ્યો, અને તેથીજ તે બોલ્યો, “ શાહાબદી, હું તારી રજા આહું છું. થોડો વાર તારે અતરે સખુર કરવું.”

મનસુરે પોતાની ધીક ફેરવી અને દરવાજા બહાર ગયો, અને તરતજ આપણે જુવાન અલાદીન ખીજી બાજુના દરવાજામાંથી દિવાનખાનામાં દાખલ થયો.

પ્રકરણ છવીસમું.

અરસપરસનો ખુલાશો.

આ સોનેરી દિવાનખાનામાં બે રૂપેરી પુતળાં ખુબસુરતીમાં એક એકથી ચળકતાં હતાં.

આ બે જુવાનોને જોકે સલાહ થઈ હતી, તોપણ તેઓ બંનેની લાયકા, અદબ આદબ, અને ખુબસુરતી વચ્ચે જખર્ તોફાન ઊઠ્યું હતું. તેઓ એક ખીજથી દરેક ગુણમાં અહડતાં હતાં.

તેઓના ખાલિસ દિલનું—ખાલિસ પ્યારનું—અને વહેમથી પડેલી જીદા-
ઈનું, તથા જે વખાંમાં તેઓ અત્યારસુધી ગુંચવાયા કરતાં હતાં તેનું વર્ણન કરવું
બેશક માહાલ હતું. તોપણ ઝિંટલું જાણવું જોઈએ કે આ બંનેની મુલાકાત-
થી તે સર્વે ખુલાશો થયો હતો.

“શાહાજાદી, મને મેહેરબાની કરી જણાવવા દે કે ‘માઈરા’ ના પલંગ
આગળ જ્યારે મેં તને જોઈ ત્યારે મારી અજબબીનો પાર રહ્યો નહીં.”

“હા, તે કમનસીબ ઝિંટલું,” લૈલા બોલી, “તેણેજ મારી ખાવાયલી
વીટી મને પાછી આપી. અફસોસ ! હું પોતે તેનાં મરણ સમયે તેણીની
આગળ હાજર હતી ; અને તેણીએ મારાજ ખાનામાં પોતાનો પ્યારો પ્રાણ
તે હકને હવાલે કીધો હતો. જે દાનાવ ઝિંટલું તે ડોકાણે હાજર હતી તે પણ તે
વેળા ત્યાં હાજર હતી.” એમ કહી લૈલાએ પોતા પર બનેલી સઘળી વાત
અલાદીતને કહી, જે વાંચનાર સારી રીતે જાણે છે.

“પણ જ્યારે તું નામદારને મેં તે ડોકાણે જોયો ત્યારે હું તારે માટે શું
વિચારું ?” લૈલાએ પુછ્યું.

અલાદીને જવાબ દીધો, “તેજ ઝિંટલું મને તે જગા પર લાવી.
તેણી મને એક વખત રસ્તા પર મળી, અને મને ધણાજ કાલાવાલા કરી કહ્યું
કે માઈરાએ સર્વે વાત મરતી વેળા તેણીને કહી હતી, અને જે ફરેબ મરનાર
મારી સાથે રમી હતી તે તેણીએ તે દાનાવ ઝિંટલું આગળ કમ્બલ કીધો હતો,
વાસ્તે મારે મરનાર માઈરાને મારી આપવી.” આડોકાણે અલાદીને પોતા પર
બનેલી સઘળી વાત લૈલાને કહી. “વળી કારસના પાશાનો હું બિત્રિજે થાઉં
એમ પણ તેણી જાણતી હતી. આપણી વાતના દરમ્યાનમાં મનસુરે જે
તખીબ ઝિંટલું વિષે કહ્યું હતું તે બેશક એજ ઝિંટલું છે એમ હું ધારું છું.”

“હા, હા, તેજ એ ઝિંટલું છે, પ્યારા અલાદીત,” લૈલા બોલી.
“તેણીએ પોતે મારી આગળ એ વાત કહી હતી કે અદાર મહીનાની વાત
ઊપર તેણે કંઈસસ પર્વતના પેટાંમાં સમાયલા પેલા ‘તલિસમાતી બાગ’ ની
સફર કીધી હતી, અને એક દરદી (આપણા બપાવા શાહા ડેનીયલ) ને
તેણીએ સફા કીધો હતો.”

આ ડોકાણે સર્વે વાતનો અરસપરસ ખુલાશો થયો અને જે વખાંમાં
તેઓ વીટલાયલાં હતાં તેમાંથી તેઓ માકળાં થયાં.

તેઓની વાત ધણોવાર ચાલી નહીં, તેટલાં મનસુરે દાખલ થયો, અને

તેઓની એક અગતની વાતમાં તેના આવવાથી ખલલ પડી. તે મોઢ્યો,
“મારાં મેહેરખાનો, આજનો રોજ તમને મુખારક છે. ચાલો આપણે
માંટે સુકરે તૈયાર છે.”

આ જ્યોરજીયન મનસુરને વાંચનારે સારી રીતે ઝોજખી લીધો છે.
તે હંમરે ઘણોજ જઈક હતો, અને મરનાર શાહાં ઉનીયલ જે એક મહીનાની
વાતપર તલેસમાતી બાગમાં મરણ પાંચો હતો તેનો ખાસ મિત્ર હતો.
ઉનીયલનાં મરણ પછી વફાદાર મનસુર ફક્ત તલેસમાતી બાગના બેદનો
માલિક થયો. ઉનીયલના હુકમ પ્રમાણે તેણે લૈલા અને અલાદીનને એ
બેદથી વાકેફ કરવા પોતા પાસે તેડાવ્યાં, અને તલેસમાતી બાગના બેદનો
તમામ હેવાલ તથા તેમાં દાખલ થવાના રસ્તાની નિશાણો અને રાહાની
હકીકતનો તમામ ખુલાશા સાથે એક હેવાલ લખી એક પરખીડાં મધે બંધ કરી
તે ઉપર પોતાની મોહોર કરી પોતાની બીજેરી મધે આ ખુલાશાનું ખત બંધ કરી,
સખબ તેને પોતાની જાંદગીપર ભરેશા નહીં હતો. તે એટલા તો જઈક હતો,
અને પોતાની જઈકથી તે ડરતો હતો કે લૈલા અને અલાદીનના વીફલીસ
મધે આવી પુગવા પહેલાં જો પોતે મરી જાય તો તલેસમાતી બાગની
હકીકત વાળા દસ્તાવેજો તેઓના હાથમાં આવે, અને તેથી તેઓ તે ધ્રુપા
બેદથી જાણીતાં થાય. આવી મતલબથીજ તેણે પોતાના વિશ્વાસુ નોકર
તુનર પાસે કારસ મધે શાહાજદા અલાદીન અને કુતેઈસ મધે લૈલાપર
પોતાની વીધીઓ મોકલાવી તેડાવ્યાં હતાં. પણ વાંચનારે જોયું છે, અને
હજી પછી પણ યાદ રાખવું, કે ચંડાજ તુનર કીરીનો આડવીઓ હતો, અને
તેણે દગલખાજી કરી હતી તે એજ કે લૈલા અને અલાદીન વીફલીસ
જનાર છે, એવી ખબર કીરી કેહેરમાનને આગમચથી તેણેજ આપી હતી.

પ્રકરણ સત્તાવીસમું.

નિમકહરામ ત્યુનર.

ઊપલા બનાવની એક દિવસ આગમચ મધ્યાન બપોરે, સુમારે એક અને બાર વાગાની વચ્ચે એક શખ્સ તીફ્લીસ શેહેરના ગલીયુંચીવાળા રસ્તાપરથી ઉતાવળે કદમે અને વિચારમાં ઝડપથી ધસયો જાય છે. તે શખ્સ એક ઘરની શોધ કરતો હોય, અથવા તો કોઈએ આપેલી નિશાણી પ્રમાણે તે ઘરને શોધતો હોય, એવી રીતે આસપાસ નજર કરતો હતો. અને તેણે એક કંગાલ અને ગરીબ મકાન શોધી કાઢાડ્યું, અને તેના દરવાજા ઠોક્યા; એક ઓરતે તે દરવાજા ઉઘાડ્યા, પેલા શખ્સ તરતજ અંદર દાખલ થયો, અને દરવાજા તેની પાછળ બંધ થયા. પેલી ઓરત તેના કેહેવાથી તેને એક માણસ આગળ લઈ ગઈ. આ બીજો શખ્સ તદ્દન વિચારના વમલમા ગોતાં ખાતો હતો. તેણે પોતાની ડોકી નીચી નાંખી હતી, તેથી પેલા પેહેલવાનને તે તરતજ જોઈ શક્યો નહીં. પેલી ઓરત તેઓને એકલા મુકી ચાલી ગઈ.

આ શખ્સનાં પગલાંના અવાજથી પેલાએ તેની તરફ જોયું, અને જોતાંને વારજ તેણે એક પોકાર કીધો:—“દુર રહે, મારી નજર આગળથી, બેવફા, નાફરમાન ! તારે લીધે હું આવી મુશીબતોનો ભાગ થઈ પડ્યો છું; જો મારો હાલ. એ બધું મને તારે લીધે ખમવું પડ્યું છે.”

“આવી રીતે મારી ઉપર તોહોમત મુકવું નહીં,” પેલા શખ્સ નરમાશથી બીંધે અવાજે બોલ્યો; “અને મારી વફાદારીને આવો ડાઘ લગાડવો નહીં જોઈએ. તને જે ખમવું પડે છે તે મારે માટે નહીં, પણ તારા હિતકારા અને નામરદ માણસોને લીધે છે, કારણ તેઓ અલાદીનની સાંધે ટકી શક્યા નહીં, અને જે વધુ સીતમનો ભાગ તું થયો છે, તે તારી કમનશીબ ઓરત માર્શનાં મરણથી.”

“ખાક પડો તેનાં નામ ઉપર ! તેણીએજ મારું કામ હુંબુ માર્યું છે. તેજ અંડાળે, તેજ ચુનહેગારે પેલી વીઠી લેલાને પાછી આપી મારા મનની મુશ્કેલી કોટને તોડી પાડી જમીનદારત કીધો છે; અને ખરા બાગેબહેસ્તની સાવી, જે મેં મારી જીંદગીના જોખમે મેળવી હતી, તે તેણીએજ પાછી

જાણીનેઈને શુભાવી દીધી છે. હા! જીવતાં જીવત પોતાની જીંદગીમાં તેણી નિમકહલાલ અને વફાદાર હતી, પણ મરતી વખતે તેણી નિમકહરામ અને ખેવફા થઈ.”

“ભુલ છે તારી, ઝાં બાહાદુર નર. તેણી જાણતી હતી કે જાલમ જમ સેહેજ વારમાં તેણીના નાજુક જીવનો શિકાર કરનાર છે, અને ત્યારપછી તે વીઠી તેણીને નકામી થઈ પડવાની છે એટલુંજ નહીં, પણ જે પ્રપંચમાં તેણી મદદગાર થઈ હતી તેના દોષમાંથી મુક્તિ પામવા અને લૈલાની માફા મરતી વખતે મેળવવાને ખાતરજ તે વીઠી તેણીને આપી તેણીની દયા અને માફાને શરત થઈ હશે.”

“એશક તારું કહેવું ખરું છે,” પેલાઝે જાડો વિચાર કરી ધણેવારે જવાબ દીધો; “જે મને પોતાના અંતઃકરણથી આહાતી હતી તેને આવી રીતે તેણીનાં મરણ પછી કપકો આપવો નહીં ધટે. પણ હું શું કરું; મારો નાશ થયો છે; હું લાચાર થયો છું. અફસોસ! ગરીબ પણ પ્યારી માધરા, મને માફ કરજો! પણ છટ,” તેણે પાછો પોતાનો વિચાર ફેરવીને કહ્યું, “મારે એવી રીતે એક ઝાંરતની માફક નબળાઈ દેખાડવી નહીં જોઈએ.”

વાંચનારે જાણી લીધું હશે કે આ બે મેળાનામાંનો એક લુટારાનો સરદાર કીરી કેહેરમાન છે અને બીજો ગુલાન પેલા નિમકહરામ ત્યુનર છે.

“પણ ત્યુનર,” કીરી બોલ્યો, “જે પેહેલેથીજ તે મારું કહેવું કીધું હોત તો માર્ધરા મરતે નહીં, અને આજે મારી આવી હાલત થતે નહીં. અફસોસ કે તું સમજ્યો નહીં. મનસુરે જે પેગામ અને વીઠી અલાદીન અને લૈલા પર તારી પાસે મોકલાવી તે તું મને આપતે તો માર્ધરા લૈલા, અને હું અલાદીન બની મનસુરની હજુર જતે, અને ત્યારપછી આહા! તલેસમાતી બાગનો બેદ જાણી લેતે.”

હા, એ વાત ખરી છે. વાંચનાર, કીરીઝે ત્યુનરને તેમ કરવા કહ્યું હતું પણ ત્યુનર જતે હિચકારે હોવાથી તેણે પેલી વીઠીઝા અને પેગામો કીરીને આપ્યા નહીં. કીરી જાણતો હતો, અને એ વાત ખરી હતી, કે લૈલા અને અલાદીનને મનસુરે કોઈ દિવસ પણ નજરે નજર જોયાં નહીં હતાં, અને તેથીજ તેણે એવી હિંમત કરી હતી.

“અફસોસ! મારી ભુલ થઈ,” ત્યુનરે જવાબ દીધો. “પણ સરદાર, માર્ધરાને દફન કીધી?”

“તેણીનાં મરણ પછી તેણીની સખીયો તેણીની લાસને દફન કરવા તીક્ષ્ણીસમાં તેણીનાં સગાંને ઘર લઈ ગઈ,” કીરી દુઃખદાયક અવાજે બોલ્યો. “હું કમઅખત થોડીજ પળ તેણીની લાસ આગળ ઘુંટણપર પડ્યો હતો; મને તે જગા તરતજ છોડવી પડી હતી; સખી, રખે મને કોઈ જોઈને પકડી કાઢાડે. મરનારે મારી માહબતને આતર પોતીકું વતન છોડ્યું હતું. આજ સાંજરે મારી મનમાહન માર્દરાને દફન કરવામાં આવ્યો. મેં મારો છેલ્લો સેજદો તેણીને કીધો છે, અને હવે મારાથી તેણીની દફન કરવાની ક્રિયામાં સાંમલ થવા નહીં જવાય એવું છે. તેણી મરી ગઈ છે, પણ મને મારી ગઈ છે; તેણી સુખી થઈ છે, પણ હું દુઃખી થયો છું.”

“સરદાર, બનવાના જે બનાવો તે બન્યા વગર રહેતા નથી. હવે બનેલી વાતપર ખ્યાલ કરવો નહીં, પણ બનવાની વાતપર વિચાર કરવો જોઈએ.”

“મેં પેહેલથી કહ્યું કે હું લાચાર બન્યો છું; મારો નાશ થયો છે. અલાદીનની શમશરથી મારાં માણસો બિહિધાં તે આપદ મારી અને તેઓ વચે મીનાકેસો થયો. આઝી જે મારો જમણો હાથ હતો તે મારાથી ફરી બેઠો છે. મારાં માણસોએ અપમાન સાથે મને જાહેર કીધું છે કે મારી સરદારી તેઓ ધિક્કારે છે. તેઓએ મને તુચ્છકરી કહાડ્યો; મને નામરદ કહ્યો; અને અંતે મને તેઓની ટોળીમાંથી બાતલ કીધો છે.”

“ખરેખર આ એક કીનો લેવાજોગ આપદ છે,” ત્યુનર બોલ્યો.

“હા, કીનો ! એક બાજુ મારામાં કીનાએ વાસો કીધો છે.” કીરી ઝગુની થઈ બોલ્યો. “પેહેલા કીનો અલાદીનપર અને બીજો ચંડાળ આઝી ઉપર પણ શુકર બોદાના, કે તે ચંડાળોની ટોળીમાંથી કુકત ‘જમઝત’ મારી સાથે નિકળી આવ્યો છે, અને તેઓની સરદારી હવે આઝી ચલાવે છે.”

“ત્યારે, સરદાર, તારો હવે શું વિચાર છે?”

“કીનો, બસ કીનો. કીનાને આતર હું મરીશ. કીનામાં મારી ઉંઘ ગઈ છે, અને કીનામાંજ મારી ભુખ પણ ગઈ છે. ત્યુનર, મારો પેહેલો વિચાર આઝી અને તેનાં માણસો ઉપર કીનો લેવાનો છે; પણ એ સઘળું કરવા સાઈં મારી પાસે માણસો અને ઊંચી જાતવાળા કદાવર ઘોડા અને હથિયારો જોઈએ, અને એ સર્વેને સાઈં સોના અને રૂપાના શિક્કા જોઈએ છે.”

“બેશક સોનું રૂપું તો જોઈએ,” ત્યુનર બોલ્યો.

“પણ તું શું ખચર લાવ્યો છે ?” ક્રીડીએ પુછ્યું.

“ધણીજ સારી,” ત્યુનરે જવાબ દીધો “થોડા દિવસની વાત ઉપર મારા શેઠ મનસુરના દિવાનખાનામાં હું કાંઈ કામસર ગયો હતો ; ઐકાએક મારી નજર મેજ ઉપર પડેલા કાંઈ દસ્તાવેજો ઉપર પડી મેં તે દસ્તાવેજો વાંચવાની હિંમત કરી નહીં, પણ તેમાં નજર કરી તો મારી અભયખીનો શું પાર ! સરદાર, તે દસ્તાવેજોમાં મેં તલસમાતી ગુલીસ્તાનનું ખ્યાન લખેલું વાંચ્યું. મેં તે કિંમતી કાગળો લેવાની હિંમત કરી નહીં, તેમજ તમામ હેવાલ વાંચવાની કોશિશ પણ કરી નહીં, પણ ફક્ત થોડા ભોલો વાંચ્યા. તેમાં લખ્યું હતું કે—‘ નીચે અને નીચે છેક ઊતરતાં જમના હાથ ઉપર બે માલમ અંધારો કોહો માલમ પડ્યો તેમાં જવાને ડરવું નહીં. તે કોહોની ડાખી બાજુ ઉ—’ એથી વધુ વાંચવાની મેં હિંમત કરી નહીં કે રબે મનસુર આવી લાગે. સરદાર તું વિચાર કર કે—”

“બસ, બસ,” ક્રીડી વચમાં બોલી ઉઠ્યો; “તે જડાવદાર જીનેસ્તાન, તે ગુલઝાર ગુલીસ્તાન આપણે મનથી ગુજરી ગયું છે. એટલુંજ જાણીને સંતોષ પકડ્યું કે તેની હસ્તી કાકેસસ પર્વતોનાં પેટાંમાં સમાયલી છે. હવે એ વાતની વધુ યાદ નહીં કરવી ; પણ માઈ ગયલું રાજ મને પાછું મળે એટલુંજ હું ઇચ્છું છું. શેહેરમાં મારાથી કેમ રહેવાય ? સરકારી અમલદારો અને તીફલી-સના સંતાવાળાઓ મારા લોહીના પ્યાસા છે. હવેતો મારી જીની જીંદગીજ હું ભોગવું એટલે બસ છે. પણ તે કેમ બને ; જર વગર હું લાચાર છું.”

“એટલું સુનું રૂપું જોઈએ તેટલું પુરું પાડવાની હું કબુલાત આપું છું પણ તે લેવા માંટે તારે હિંમત અને જોખમ ખેડવા જોઈશે.”

“હું તૈયાર છું, અને તારી સાથે તારા જનનો જોખમ પણ હું મારે સર લઉં છું,” ક્રીડીએ કહ્યું.

“ઠીક છે ત્યારે. નિમકહલાલ જમઝતની પણ મને જરૂર પડશે,” ત્યુનરે કહ્યું.

“તે પણ બની શકશે. આજ સાંજરે તે મને આવી મળશે,” ક્રીડી બોલ્યો.

“ત્યારે તો ઠીક ; સાંભળ, બરાબર કલિ રાતે બાર વાગે મનસુરના મહેલના બાગમાના પાછળા દરવાજા આગળ તારે જમઝત સાથે આવવું. હું તે વખતે જગાપર હાજર રહીશ. તારે દરવાજાપર ત્રણ ટોકોરા મારવા,

એટલે દરવાજા ઉઘાડવામાં આવશે, અને ત્યારપછી જે પણ કરવું છે તે હું કરીશ .”

“ ઠીક છે,” ક્રીડીએ કહ્યું; “ તારા કેહેવા પ્રમાણે હું કરીશ, પણ મહેરબાની કરી તું શું કરવા માંગે છે તે મને જણાવશું ?”

“ હા, તે સઘળી વાતનો ખુલાશો હું તને કહું તે પ્યાંન ધરી સાંભળ.” એમ કહી તેઓ બંને જણે કાંઈલાંબો વખત સુધી વાત કરી.

આસરે સાંજના પાંચ વાગાને અમલે ત્યુનર ક્રીડીને છોડી પોતાના શેક મનસુરનાં મકાન તરફ જવાને બહાર શેહેરની બહાર ગ્રાડો અને વેલાઓની ઘટા વચે આવેલાં એક એકાંત પણ ખુલ્લું મકાન આગળ જઈ તેના દરવાજા ઠોકવા લાગ્યો; એક બુઠા તુર્કીએ આ ખુલ્લું મકાનનો દરવાજો ઉઘાડ્યો, અને ત્યુનર આ ખીજાં મકાનમાં દાખલ થયો, અને દરવાજા તેની પાછળ બંધ થયા.

એક વખત તો, વાંચનાર આપણે ત્યુનરને ક્રીડીનાં છુપાં મકાનનો દરવાજો ઠોકતાં જોયો છે. હવે આ કોનો દરવાજો છે અને આ ખુલ્લું મકાન કોણનું છે તે આપણે થોડા વખતમાં જોઈશું.

પ્રકરણ અઠાવીસમું.

માથુકોની મહેપ્રલ.

એ મકાન એક પરસ્તાનની પરીઓ અને હુરીઓના માળા જેવું હતું.

ત્યુનર જેવો દાખલ થયો તેવીજ તેની નજર એક દજનથી વધારે ખુબસુરત છોકરીઓ પર પડી. તોપણ તે વધારે અજાણ્ય ખીલકુલ થયો નહીં, સખ્ય તે જાણતો હતો કે જે મકાનમાં તેને જવું હતું તે પરસ્તાન કરતાં પણ વધારે ખુબસુરત પરીઓથી ભરપુર છે.

આ ખુબસુરતીનાં પુતળાં સરજમીન ઉપર આદમીની અકબલને હેરાંન અને પરેશાંન કરવા બસ હતાં. તેઓમાંની દરએક પુતળી પોતાની જુવાનીનાં જોખનમાં છજકાતી હતી; તેઓની છાતી અને કમરનો બાંધો ખુબસુરતીનાં

નામને જોય હોતો હતો ; તેઓની અશ્મોમાં થતા રંગના ફેરફારો નીમાશામને વખતે આકાશ પર થતા રંગોના ફેરફારોને શરમાવતા હતા ; અને તેઓના પગની ધૂળીની ઉપરનો ભાગ સંગેમરમરની સફાઈથી પણ વધારે ચઢતો હતો. આ ખુબસુરતીથી ભરાઈ ગયેલી માથુકોના બજારમાં મોંગરેલીયન, આઈમિરીશીયન, સીરકાશીયન, જ્યોરજીયન, અને દાગીસ્તાન માંહેલા ‘શામીલ’ મુલકોમાંનાં વસનારાં હતાં.

આ પરીઓનાં મંડળમાં ત્યુનરે પોતાની ચંચળ નિગાહથી જોઈ લીધું, અને તેઓની ખુબસુરતી ધ્યાનમાં રાખી ત્યાંથી આગળ આદ્યો, અને એક ખીજું દિવાનખાનું જે આ પરીઓનાં દિવાનખાનાની બરાબર પાસે અને સાંધે હતું તેમાં દાખલ થયો. આ નવાં દિવાનખાનામાં એક મધ્યમ ઉમ્મરનો જુવાન અને દેખાવડો તુર્કી મુસલમાન હુકો પીતો પીતો બેઠેલાઈથી પોતાને માંટે બનાવેલી એક ખાસ બેઠક પર અઢેલીને બેઠો હતો ; તે એટલા તો તેના હુકોની ગલાની અને ખુશ કેકમાં પડેલા હતા કે તેણે તેની કેકમાં પોતાની આંખો અરધી ઢાંકી હતી, અને તેથી ત્યુનર તરફ તેણે બેપરવાઈની નિગાહ વઠીક કરી નહીં ; સત્ય તે જરા મગરૂર પણ હોતો. ત્યુનર તરફ તે નિગાહ કરે તે આગમચ તે આગળ જઈ બોલ્યો, “સલામ આલેકુમ, મુસ્તફા યાકુબ,” એમ કહી તેણે નમીને આદાયથી સલામ કરી, તેવીજ પેલાએ પોતાની નજર ફેરવી.

“વઆલેકુમ સલામ,” એમ કહી પાછો તે હુકો પીવા પડ્યો ; અને ત્યુનર એક ખુરસી પર બેઠો. જો કે આ મુસલમાન સાથે આગળ કોઈ વખત મુલાકાત થઈ નહીં હતી તોપણ ત્યુનર આ મુસલમાનનો સ્વભાવ જાણતો હતો. ત્યુનર ગુપ્તગુપ્ત બેસી રહ્યો. છેવટે મુસ્તફા યાકુબ બોલ્યો :—

“કેમ, શી ખબર છે ?”

“જાણવા જેવી નવી ખબર તો કંઈ નથી,” ત્યુનરે કહ્યું. “અસ્લાહ તને સલામત રાખે !”

“હીક, ઠીક ;” જાણે કેટલીક પીછાન હોય તેમ તે બોલ્યો, અને પોતાનો હુકો પીવા મંડ્યો. “કેમ, હાલ તું ક્યાં છે ?”

“હું મનસુરને ત્યાં નોકરી છું,” ત્યુનરે કહ્યું.

“મનસુજીબર ; અંહી મનસુર, તીફલીસનો મોટો સોદાગર. તેની પાસે તો ઘણી દોલત છે, અને તેના દીકરા દીકરી તો બધાં પરણેલાં છે નહીં ?

અને વળી તેઓ તો હિંદુસ્તાનમાં જુદે જુદે ડોકાણે પોતાનો ધંધો રાજગાર ચલાવે છે. હું ઝાળખુછું, ઝાળખુછું; તેનો સીતારો હાલ ચઢતો છે. તે તો ખ્રિસ્તિ છે.”

“ત્યારે મનસુરને તું ઝાળખે છે,” ત્યુનરે કહ્યું. “હવે મારે ઝમ કહેવું છે કે હાલ મનસુરના મહેલમાં ઝમક ઝમારત રહે છે, જેની ખુબસુરતીની તારીફ કરવાને હું તદ્દન અશક્ત છું. તેણી સત્તર વરસની, શીરેસ્તાઈ રૂપની અને પરીની શીકલની છે, અને તેની અરાબરી કોઠ/પણુ કરી શકે એવું મને લાગતું નથી.”

“જો, જો પેલાં દિવાનખાનામાં,” મુસ્તફા બોલ્યો, “પેલી પરીઓનું મંડળ.” ઝમ કહી પેલી પુતળીઓ તરફ જોવાને સારું ત્યુનરને આંખની ઈશારત કરી. “શું તેઓમાં ઝમક પણુ એવી નથી જે તેનાથી વધારે સરસ હોય ?”

“જો તે જુવાન મીંગરેલીયન, જે હાલ મનસુરનાં મહેલમાં વસે છે તેને નહીં જોઈ હોત, તો અચીત પેલી જુવાન પુતળી જેણી પોતાનાં પહેરણુના બંધ છુટા મુકી બેશરમીથી બેઠી છે તેણીને હું વધારે પસંદ કરતે, અને તેમજ ખીજી ઝમારતો જે તેણીની આસપાસ બેઠી છે તેઓની હરીકાઈ કરવા દુનિયામાં કોઈ પેદા પડેલું નથી એમ બેશક કેહેતે. અરે પુછાવે, નામદાર મુસ્તફા, તો જેને સારું હું કહું છું તેની આગળ પેલી સર્વે પુતળીઓ પાણી ભરે છે.”

“ફરીથી તેઓ તરફ જો, જુવાન,” મુસ્તફા જરા ગંભીરપદથી બોલ્યો; “અને પછી મને કેહે કે તું સીકત અને સરાગતથી તેણીને સારું વાત કરેછે કે નહીં.”

“મેં અરાબર તેઓને જોઈ છે,” ત્યુનરે ઉત્તર વાળ્યો; “હું સોગન ખાઈને કહું છું, હઝરત મુસ્તફા, કે ચાહે તેવી તેઓ ખુબસુરત છે, પણુ મનસુરના મહેલમાં વસનારી ઝમારતની અરાબરી તેઓ કરી શકતી નથી.”

“ત્યારે તું ઝમ હિંમતથી કહે છે ત્યારે મને માનવાની ફરજ પડેછે; પણુ જો, પેલી છોકરી જે હસેછે તેના પરવાળાં જેવા હોઠ જોયા, અને પેલી ખીજીનો ફરાખ સીનો જોયો? અરે પેલી જો, પેલી, તેણીના વાળ કેવા સરસ છે! અને પેલી પીળી સાઠીનના કપળ વાળીના ગાલ જોયા? શું માર તું પણુ ટકા ચઢાવી વાત કરેછે. મારી પાસે જેવી નાજનીનો છે તેની અરાબરી કોઠપણુ કરે એ વિષે મને ઓટા શક છે. મારી પાસે ફરક જતની

અને ઝોલાઈની નાજનીનો છે, અને આજે ઈયા કાલે જેની આવવાની વઝી છે તે ‘ ઈઠાલીયન’ છે. ફક્ત તે જો મજે તો મારે બહેરે પાર ! તેણી ઝિવી છે કે ભલી ભલી નખરાંબાજ અંગ્રેજ ઝોરતોની ખુબસુરતીને ટકર મારે.”

“ એ વાત સરવે ખરી છે,” ત્યુનરે ટુંકમાં પતાવ્યું. “ પણ જનાબ મુસ્તફા એ સઘળી તારીફ તું માણસ જાતની કરે છે, અને હું તો એક શીરેસ્તાઈ ખસજત અને ખુબસુરતીની વખાણ કરું છું. તે તે એક તેજ છે, તેનું તેજ આફતાબનાં તેજને આંખ લગાડે છે. તેણી ચાર પાંચ તો ભાષા બોલે છે; ગાયણ ગાવામાં તે ગવૈયાને ટકર મારે તેવી છે; ચિત્રકળાની તેણે સમપુર્ણ કળા હાંસલ કરી છે; અને સાધારણ જ્ઞાન, ઇતિહાસ, તથા કવિતા વતરેગે ખીજી બાબદમાં તે પરીપુર્ણ છે.”

“ અદલાહ માલીકે-જેહાન છે, અને તેની કરાંમત ન્યારી છે,” મુસ્તફા યાકુબ ખુશીમાં આવી બોલ્યો.

“ તેનું નામ ‘ લૈલા ’ છે, અને કુદરતે તેણીને જે અજબબ જીવી ખુબસુરતી બક્ષેલી છે તેથી તેણી અતિથય મગરર રહે છે. તેણી મગરર છે એટલુંજ નહીં, પણ પોતાને મીંગરેલીયાની શાહાજાદી લૈલા સમજે છે.”

ત્યુનરે લૈલા તરફ પેહેલો કરેલ રમવાનો શરૂ કરીધા. તે જાણતો હતો કે લૈલા મીંગરેલીયાની શાહાજાદી પોતે છે, તે છતાં પોતાની મતલબને ખાતર આવી રીતે મુસ્તફાને ખાતું સમજાવી દીધું.

“ ઝોહો,” મુસ્તફા ખુશી સાથે મસ્કેરીમાં બોલ્યો ? “ તેણી ભલે પોતાને મીંગરેલીયાની શાહાજાદી સમજે; તેમાં શું થયું ?”

“ મારા માલિક મનસુરે તેણીના આ દીવાના ખ્યાલોને સાંઠે ધણું સમજાવ્યું,” ત્યુનરે બોલ્યો, “ પણ સઘળું ફેકર. નામદાર મુસ્તફા, તું પોતે દાનાવ છે; તું પોતેજ ખ્યાલ કર. આ લૈલા જો ખરેખર મીંગરેલીયાની શાહાજાદી લૈલા હોય, તો તીફલીસના વેપારીને ત્યાં શું કામ ઉતારો લય?”

એમ કહી ત્યુનરે પોતાની ખુરસી ધસડીને મુસ્તફાની બેઠક આગળ લઈ ગયો, અને લગભગ અરધા કલાક તેની સાથે વાત કરી બંને જાણુ સમજાવતી પર આવ્યા. આખરે મુસ્તફાની સાથે ત્યુનરે કાંઈ ગોઠવણ કરી છુટા પડ્યો, અને આ પરીઝાનાં મંડળમાંથી બહાર નિકળી મનસુરનાં મકાનનો રસ્તો લીધા.

વખત વહી ગયો; મુસ્તફાથી ત્યુનરે એક સાંજના છુટા પડ્યો, અને

તે પોતાનાં ધારેલાં કામની ગોઠવણ માટે મનસુરના મહેલમાં ફરતો રહેયો. રાતના બાર વાગાને સુમારે તે ધીમે કદમે ક્રીડી કેહેરમાનને આપેલાં વચન પ્રમાણે બાગમાં જઈ પાછળા દરવાજા આગળ ઉભો રહેયો, અને તેટલાં કોઈનાં પગલાંનો તેણે અવાજ સાંભળ્યો; થોડા વખતમાં ત્રણ ટકોરા દરવાજા ઉપર તેણે સાંભળ્યા. ત્યુનરે દરવાજા ઉઘાડ્યો, અને બડાયક પોશાકમાં ક્રીડી કેહેરમાન અને તેનો બહાદુર પણ વફાદાર મિત્ર જમઝત દાખલ થયા. ત્યુનરે દરવાજા બંધ કરીધા, અને તેની આવી ક્રીડી ના હાથમાં આપી, બંને જણાને ધીમે કદમે પોતાની પાછળ મહેલમાં આવવાની ઈશારત કરી પોતે આગળ ચાલ્યો.

પ્રકરણ આગણત્રીસમું.

ચંદનીમાં ચોર.

આ વખતે ચાંદરણી રાત હતી.

“હું નીચેથી આ દરવાજા તને ટેક મારી જીંચકી આપું છું; તું તેને મીઠાગરામાંથી ટીલા કરી ઉતારી પાડજે; સંભાળજે, વજનમાં ભારી છે.”

“ફિકર નહીં, તું તપાશીને જીંચકજે, અવાજ નહીં થાય, નહીં તો તે ભગી ઉઠશે.”

“ઠીક છે, તમે બંને જણ તપાશીને સાવધ રહી કામ કરજો. સરવે વાતની ગોઠવણ મેં મુસ્તફા યાકુબ સાથે મળીને કરી રાખી છે. હવે હું બાગમાં પાછો જાઉં છું.”

નિમકહરામ ત્યુનર પાછો ધીમાં કદમે બાગ માંહેલાં ઝોડોની ધરામાં જઈને સંતાયો, અને ક્રીડી કેહેરમાન તથા જમઝત દરવાજા ફાડી મહેલમાં ધુસવાની કેશિશ કરવા લાગ્યા. થોડી વખતમાં તેઓ પોતાની કેશિશમાં ફાંચ્યા, અને મહેલ માંહેલા ચોકમાં દાખલ થઈ લેલાનાં દિવાનખાનાના દરવાજા બહાર ઉભા રહી ચીમાઈને જોવા લાગ્યા.

ક્રીડી કેહેરમાનને આ વખતે ખરેખર એક ભારી જોખમનું, હિંમતનું અને કૌવતનું કામ કરવું હતું, અને તેથી તેને સાવચેત અને દરેક વાતે હુશિયાર રહેવું પડતું હતું.

પેલી ખુબસુરતીની શાહાબદી લૈલા કોચની ઉપર ખેબાન પડી હતી. ગરમીની આ માસમ હોવાથી મહેલની હેઠળના દરવાજા મજબૂત રીતે બંધ કરી, બેફિકર પેહેરણના બંધ ખુલ્લા મુકી, આપણી જીવાન લૈલા ભર હંધમાં પડી હતી, અને તેથીજ રીતે તેણીની બે સાહેલીઓ ઋધદા અને એમીના પણ લૈલાની આસપાસ છતર પલંગ ઉપર નિર્ભયપણે નિંદ્રાવશ થઈ હતી.

ક્રીડી કેહેરમાન અને જમઝત આ દેખાવ જોવાને જરા પણ ગભા નહીં રહ્યા; તેઓ ધીમે કદમે દિવાનખાનામાં દાખલ થયા. ક્રીડી કેહેરમાને પોતાનાં ગજવામાંથી એક નાની સીસી કાઢાડી, અને લૈલાનાં નાકની આગળ જરા દુરથી તેણી જાગી નહીં ઉઠે અને તેણીને જરા પણ ખાખર નહીં પડે તેવી રીતે પકડી તેણીના ગુલામી રૂખસારની લાલી ઉપર નિગાહ કરવા લાગ્યો. એક બે પળમાં લૈલાના ગુલામી ગાલ જે ગુલામ જેવા પમરી અને ખીલી રહ્યા હતા તે કરમાઈ ગયા, અને તેણીનો ચેહેરો ઉજળો પુતી જેવો થઈ ગયો.

સીસી માંહેલી બેહોશ દવાનો આવી રીતનો ફાયદો જોઈ ક્રીડીએ તેના સાથી જમઝતના હાથમાં તે સીસી આવી ઈશારતમાં તેનો ઉપયોગ પેલી બે નારો ઉપર કરવા કહ્યું. હવે ઋધદા અને એમીનાને બેહોશ કરવા જમઝત ગુતાયો, અને કઠણ છાતીનો ખુતી ક્રીડી કેહેરમાન નાજીક બદન લૈલાનાં શરીર પરનો પોશાક જે ખુલ્લો હતો તેને વીટાળવા લાગ્યો.

કેવો દેખાવ ! આ બે ખુતીઓ પોતાનું કામ બેધડક કરવા બાંધે અને તેપણ મનસુરના મહેલમાં.

છેવટે, ઋધદા અને એમીનાપર બેહોશીએ પુરતો ગલબો કીધો એવું જ્યારે ક્રીડીએ જોયું ત્યારે તેણે પોતાની મજબૂત ખાંધ ઉપર લૈલાને આસાનીથી લીધી, અને ધીમે અને આસ્તે કદમે દાદર પરથી ઉતરી ચોકમાં થઈ પેલા બાંગેલા દરવાજામાંથી બહાર પડી આગળ ચાલવા માંડ્યું.

શું જીલમ ! એક નાજીક દુલને આ ચંડાળ ગુરીલા ધરફાડુઓ કેવી નિર્દય રીતે કચડી નાંખે છે. આ પરીપેકર નારના નાજીક જીવની પણ આ ખુતી કસાર્ધને કદર નથી કે તેણીનાં જાનને હાનિ પુગશે.

નિર્દયતા ! તારૂં જીગર લોખંડી છે ; તારૂં દિલ પથ્થરનું છે, તારૂં તન બે-રેહેમ છે; તારૂં હૈયું ઓઠનું તો કઠણ છે કે પાણીના ઘોષના આકારમાં જો અશ્મામાંથી નર્મજ નીરની નેહર આલુ રાખી હોય તોપણ તું તારી કઠણતા છોડી નરમ બનવું નથી, તો કીરી કેહેરમાન કેમ બને ?

પ્રકરણ ત્રીસમું.

બાગમાં થયેલું ખુન.

ત્યુનર બાગ માંહેલા એક ઝાડની આગળ ઉભી રહી કીરી અને જમઝતની રાહ જોતો હતો, તેટલાં સાંમેતી બાજુપરથી કોઈનાં પગલાંનો અવાજ તેના કાનપર પડ્યો. આ અવાજથી તે ધભરાટમાં પડ્યો, અને એક બુલંદ ઝાડનાં મસ્ત થડની પાછળ સંતાઈ ગયો. તે સંતાયો હતો પણ તેનું અંતઃકરણ બિહિવું હતું. આ પાંચીનું પાપ ગોયા તેનો દુશ્મન થઈ લાગ્યો હતો. આ વખતે તે ધુજવા લાગ્યો, અને તેણે પોતાની હાલત ‘મુળી વચે સોપારી’ના જેવી જોઈ. હજી તો કીરી અને જમઝત મેહેલમાંથી તેને પાછા આવી મળ્યા નથી, હજી તો જે કામ તેને પાર પાડવાનું છે તેની શરૂઆત થઈ છે, તેટલાંમાંજ આ ખીજ નવા આદમીનાં પગલાંથી તે નિરાશ અને આશાભંગ થવા લાગ્યો. પણ નિરાશ થવાથી તેને માંયે આવેલું સંકટ વહી જાય, તો તે ખુશી થઈને રહેતે, પણ તેનો જાન જોખમમાં હતો. લેલાને સાંઠે મુસ્તફા યાકુબ સાથે કરેલી તેની ગોડવણ જાહેર પડે, અને આ નવા પગલાંનો અવાજ કરનાર મેહેલમાં દાખલ થતો કીરી અને જમઝતને જોય, અને તરતજ મેહેલમાંથી વધુ મદદ મેળવી તેઓને પકડે, તો ત્યુનરનું શું થાય ?

વળી, વાંચનાર જાણે છે તેમ, ત્યુનર ઉપર લેલા પેહેલથીજ શકની નજરે જોતી હતી, અને તે ત્યુનર પોતે પણ સમજતો હતો, ત્યારે તે પોતે આવે સમે શું વિચારે ? આ સર્વ તુરંગો તેનાં મગજમાં એક પળ વારમાં આવી ગયા. તેણે કેવી રીતે પોતાના કામના વિચારમાં આગળ ચાલવું તેનો ખ્યાલ કરે તે આગમ્ય તેણે તેજ બાજુથી કોઈનો અવાજ સાંભળ્યો :

“આજ રાતે મને હું કંઈ કેમ નથી આવતી વાઈ? આજની મારી આખી રાત બેઠરાયીમાં ગઈ છે, અને કોઈ અચાનક આકૃતતી આગાહી મારાં મગજપર છાપ મારે છે. ખરેખર આજના જોવી મારી રાત અગાઉ કોઈપણ વખત ગઈ નથી, તોપણ આ સાંદરણી રાતમાં બાગની સયેર મન અને તનને પુરતી આસાયસ આપશે. પણ રાત વહી ગઈ હોય એમ દીસે છે; બેહેતર તો એ છે કે મારે હવે સુઈ જવું.”

ત્યુનરે આ અવાજ બરાબર પારખ્યો. હવે તે અવાજ જે બાજુપર તે છુપાયો હતો તેજ તરફથી પાસે આવતો ગયો, અને આખરે ત્યુનરની નજર તેના શેઠ મનસુર ઉપર પડી.

એવી રીતે મનસુર પોતાનાં મગજમાં ભ્રમતા ખ્યાલો પોતાના દિલને જાહેર કરતો જે જગાપર ત્યુનર સંતાયો હતો તેની પાસથી આગળ ચાલી ગયો. સાતથી દસ કદમ તે આગળ નહીં ચાલ્યો તેટલાં યુલછડીના ઊંચા ઝાડની ધટામાં તેણે એ શખ્સો (કીરી અને જમઝત) ને છુપાતા જોયા, અને તેમાંના એકની આંધ ઉપર કાંઈ બોલે લાઘવો જોયો. મનસુર તરતજ ઉભો રહી ગયો, તોપણ હિંમત કરી તેઓ તરફ આગળ વધીને જોયું તો એક માણસને તેની આંધપર બેહોશ હાલતમાં પડેલું જોઈ તેણે એક ચીથ પાડી.

જુખ્યો શેર જેમ એક ગરીબ મેઢાપર જેટલી ઝડપમાં વુટી પડી તેનો ભક્ષ કરે છે તેટલીજ બલકે તેના કરતાં પણ વધારે ઝડપથી જમઝતે એકજ કુદકો મનસુર ઉપર માર્યો.

એકજ પળનું તે કામ હતું. એકજ પળમાં મનસુર જમીન ઉપર પટ-કાઢ પડ્યો, અને એકજ પળમાં તેણે પોતાનો ખારો પ્રાણ પોતાના પેદા કરનારને સ્વાધીન કીધો.

જમઝતે પોતાના લોખંડી હાથે તેનું ગળું એવું તો મજબુતીથી પકડ્યું કે તે બુદ્ધો મરતી વખતે પોતાની ચીથ આ દુનિયાને સંભાળી શક્યો નહીં, અને એકજ પળમાં પેલા ખુનીના તેજદાર ખંજરનો તે ભોગ થઈ પડ્યો.

આ ચંદનીમાં મનસુરે મરતી વખતે જો આ દુનિયામાં તેના ખુની શિવાય કોઈને પણ સેજદો કીધો હોય તો તે ફક્ત પેલા ખુનીનું ધારવાળું ખંજર હતું.

ત્યુનર આ સર્વે બનાવ જોઈ અરધો બેહોશ થઈ ગયો; સ્વપ્ન તે જાતેજ દિવ્યકારો હતો. તે પોતે હવે ખ્યાલ કરવા લાગ્યો કે આ બચકાર બનાવનું મુખ કાશ્વ હું પોતેજ છું. તેની આંખ આગળ તેની શેઠનાં ધવલાં ખુની

કાંઈપણ દરકાર કર્યા વગર પોતાના ખ્યાલમાં બાહ્યરે બની મહેલમાં વગર વિચાર કર્યે દાખલ થયો ; અને પોતાનાં દિવાનખાનામાં જઈ બાગમાં અનેલા બનાવપર વિચાર કરવા લાગ્યો. થોડોવાર તેણે વિચાર કીધો, અને પાછો બાગમાં જ્યાં મનસુર મુલો પડેલા હતા ત્યાં ગયો અને તેના બદન પરનો મોશાક તપાસવા લાગ્યો. છેવટે તેણે આવીનો એક નાનો ઝુમખો તેમાંથી કાઢાયો, અને તે મહેલ તરફ ઉતાવળે પણ ધીમે કદમે ચાલ્યો.

હા ! હા ! નિમકહરામી, તારી હદ ક્યાં રહી ! એવકાર્ષ, તારી કેવી ચલણ !

ત્યુનર મનસુરની આવીઆનો ઝુમખો લઈ મનસુરનાં દિવાનખાનામાં દાખલ થયો, અને તેની તીજેરી ઉઘાડી કિંમતી દસ્તાવેજો મુકવાનું ખાનું ઉઘાડ્યું, અને તેમાંથી પેલા તલેસમાતી બાગમાં દાખલ થવાના હેવાલવાળો દસ્તાવેજ જે તેણે મનસુરનાં દિવાનખાનામાં થોડાં અઠવાડીયાંની વાત ઉપર વાંચ્યો હતો (વાંચનાર જાણે છે કે એ વાત ત્યુનરે કીરી આગળ કહી હતી) તે શોધવા લાગ્યો.

ઘણી શોધ કરવા પછી તેની નજર એક મોઝાં પરખીડાં પર પડી. તે પરખીડું મોહોર અને સીલ સહિત બંધ કરેલું હતું તે તેણે તપાસી જોયું. તે ઉપર મનસુરની મોહોર કરેલી જોઈ અને તેની ખીજ બાજુએ નીચે પ્રમાણે સરનામું મારમ પડ્યું:—

‘મનસુરનાં મરણ પછી તેના વકીલાએ આ પરખીડાં અંદર ખીડેલા દસ્તાવેજ એક જુવાન ઉસમાનઅલી અને એક મીંગરેલીયન નાજનીન જેઓ એકજ જાતની અને એકજ બનાવટની એ કિંમતી વીઠીઆ દેખાડે તેઓને હાથો હાથ આપેલા. તે વીઠીઆમાં એકજ જાતનાં એ માણુક જડેલાં છે, અને તે બંને ઉપર એકજ જાતની મારી નિશાણુ ફોરેલી છે.’

આ સરનામું વાંચવાથી ત્યુનરની ખાતરી થઈ કે તલેસમાતી બાગમાં દાખલ થવાની આવી બેશક એજ છે, અને જે દસ્તાવેજો તેણે વાંચ્યા હતા તે પણ એજ છે, એવી પોતાની ખાતરી કરી તે પેલી તીજેરી બંધ કરી પેલા દસ્તાવેજવાળું પરખીડું લઈ પાછો મનસુરનાં મુડદાં આગળ ગયો અને તેનાં ગજવામાં પાછો આવીનો ઝુમખો મુકી દીધો.

ખુશીથી તે એટલો હરખમાં આવી ગયો કે મનસુરનાં મરણનું પરિણામ પણ જુલો ગયો, અને પોતે ખરેખર તલેસમાતી બાગ (જેને તે આ દુનિયાનું બહેસ્ટ સમજતો હતો તે) માંજ છે એમ પોતાનાં દિલમાં કેહેવા લાગ્યો.

પણ તે પાપી હતો ; જોડે તેણે પોતે ખુન કીધું નહીં હતું તોપણ ખુન તેનાથી થયું હતું, અને તેથી તેનાં કર્તુક તેની સાંમે બિહામણી શીકલને રૂપે આવી ઉભાં રહેવા લાગ્યાં. તેને લાગ્યું કે મનસુર જીવતો જમીનપર પડેલા છે ; તેના હાથ પગ હાલે છે ; તે પોતાનો છાંયો જમીનપર જોઈ ધભરાતો કે કોઈ શખ્સ તેની આગળ ઉભા છે. એવા વેહેમથી તે અરધો ધભરાટમાં પડ્યો હતો. હવે તેણે એક પાવડો બાગમાંથી લઈ ગુલામનાં ઝાડોની વચ્ચેની પોચી જમીન ખાદી એક ખાડો ખનાવ્યો, અને તેમાં પેલાં દસ્તાવેજોવાળું પરખીડું દફન કરી તે જગ્યાને પાછી બરાબર એરી રીતે રફુ ખનાવી કે કોઈ આદમી તે જગા ઉપર ચકભરી નજર કરે નહીં. એટલું કરી તે નિરાંત અને શાંત થયો. પેલા પાવડો તેણે તેની અસલ જગ્યાપર પાછો મુક્યો અને પોતે મેહેલ તરફ આહ્યો.

પ્રકરણ એકત્રીસમું.

લેલા ગુમ.

પાપીએને તેઓનું પાપજ મારે છે.

લ્યુનર મેહેલ તરફ જાય તેટલામાં તેણે સાંમેથી અલાદીન, ઇમ્બ્રાહીમ અને હાફિઝ એ ત્રણ જણને આવતા જોયા. તે તદ્દન ગાફેલ બની ગયો. નાહાંસવાનું તેને સુઝ્યું નહીં, અને વિચારવાનું તેને બન્યું નહીં ; તેમજ છુપાવાનું તેને મન્યું નહીં. એટલા વખતમાં પેલા ત્રણ જણે તેને પકડી પાડ્યો અને એાળખ્યો.

“કોણ ? લ્યુનર ? અરથી શતે આ બાગમાં ? તું ધભરાટમાં દીસે છે ? કેમ, ધુજે છે કેમ ?” એમ કહી અલાદીન તેને પગથી તે માથાં સુધી તપાસવા લાગ્યો. “અને અરધા કલાકની અગાઉ એક ચીશ સાંભળી હું જાગી ઉઠ્યો તે કોણની ચીશ હતી ?”

“ઈયા અદનાહ, ” ઇમ્બ્રાહીમ બોલ્યો, “એનાં કપડાંપર ભોહીના ડાઘ પડેલા છે, નામદાર સરદાર.”

“લોહી ! અલાદીને અજબ થઈ પુછ્યું, “ ઈયા હક ! શું, ત્યુનર, તું જખમી થયો છે ? શું બન્યું છે ? જે પણ બન્યું હોય તે રાસ્ત બોલ. બોલ, જલદી બોલ.”

ત્યુનર પોતાપર આવી રીતગીત નહીં ધારેલી આકૃત આવી પડવાથી બેભાન થયો અને કાંઈપણ જવાબ દઈ શક્યો નહીં ; પણ આલાક ઈશ્વાહીમે તેના એહેરા પરથી કહ્યું કે “ સરદાર, કાંઈ પણ બન્યું છે ખરું, માંટે તેની તલાશ આપણે કરી જોઈએ.”

આ વાત આલે છે તેટલામાં હાફેઝની નજર મનસુરનાં મુઠ્ઠાં પર પડવાથી તેણે એક ચીથ પાડી, અને બોલ્યો, “ અરે આ શું આકૃત ! ”

અલાદીન ત્યુનરને પકડી ઈશ્વાહીમ સાથે તે જગા તરફ દોડી ગયો, અને મનસુરને જોઈ તેણે ત્યુનરને મજબુત પકડ્યો, ત્યારે તે પોતાનાં ધુંટણ પર પડી ધણીજ અસરકારક રીતે પોતાનું નિર્દોષપણું જાહેર કરવા લાગ્યો. અલાદીનનાં મગજ પર રહેમનો છાપ મારવા માંટે તેણે ધણીજ દયા ઉપજાવે એવી રીતે રડતી આંખે બચાવ કીધો કે તેણે એક દુઃખદાયક ચીથ કોઈની સાંભળી, અને પોતાની ખાતરી કરવા તે મેહેલમાંથી બાગમાં ગયો હતો. તેણે પોતાના શ્રેષ્ઠ મનસુરને લોહીમાં તરફડતો તે જગા પર જોયો અને તેનાં મરણથી તેને દુઃખ લાગ્યું અને દુઃખી થયો તેથી તેનાં બદન પર તે પડ્યો હતો, અને તેથીજ તેના પીશાક પર લોહીના ડાઘ પડ્યા હતા. વળી તેણે એમ પણ જણાવ્યું કે મેહેલ તરફ આ માંઠા સમાચાર જાહેર કરવા તે પોતે આવતોજ હતો, તેટલાંમાં ત્રણ જણા (અલાદીન, હાફેઝ અને ઈશ્વાહીમ)ને આવતા જોઈ તે કોઈ બીજા બેગાનાં આદમી સમજ્યો અને તેથી બિહીકનો મારેલા છુપાવાની વેતરણ કરતાં તેઓના શકનો ભાગ થઈ પડ્યો છે.

પણ આ બોલોથી બહાદુર અલાદીનની ખાતરી થઈ નહીં. તેણે વીકૂલીસના સત્તાવાળાઓનો મદદ લેવા અને તેમને ખબર કરવા ફરમાવ્યું. ત્યુનર એકોશ થઈ જમીન પર પડતો હતો, પણ ઈશ્વાહીમે તેને પકડી લીધો, અને તેનીજ હાલતમાં હાફેઝ તેને મેહેલમાં લઈ ગયો. ઈશ્વાહીમ સત્તાવાળાઓની મદદ લેવા બોલ્યો. મનસુરનાં આ ખુનથી અલાદીનના ગુસ્સાનો પાર રહ્યો નહીં. તેણે રાતને દિવસ મિસાલે બતાવી, અને મેહેલના સઘળાં આદમીઓને તેઓની મીઠી નિંદમાંથી જગાડ્યાં ; મનસુરનાં ખેરી અને નફરો, બદના અને આલા, સરવે જાગી ઉઠ્યાં. થોડી પળમાં આખા

મેહેલની અંદર શોર, ઘોંગાટ અને માહતમ આહ્યાં, અને જે મેહેલમાં થોડો વખત અગાઉ સલાહ સંપ રાજ કરતાં હતાં, અને સઘળાં ખુશ નિંદમાં પડેલાં હતાં, તેજ મેહેલ મનસુરનાં મોહોતથી માહતમસરાહ થઈ પડ્યો.

ધંધ્રાહીમ એક કલાકમાં સત્તાવાળાઓની મદદ લઈ આવી પુગ્યો, અને ખુન કેરી રીતે થયું તેની તલાશ કરવા મેહેલના આવવા જવાના દરવાજાઓની તપાશ કરવા લાગ્યો, જેથી કયે દરવાજેથી ધરકાકુઓ ઘુસ્યા હતા તે જણાઈ આવે. તેને તરતજ માલમ પડ્યું કે એકમાં દાખલ થવાના રસ્તાવાળો હેઠળો દરવાજો કોઈએ બાંધીને ઉઘાડેલો છે, અને તેને પાછો તેની અસલ જગા પર મુકેલો છે. એટલું જોયા પછી શોધ આગળ ચાલી, અને તરતજ થોડા વખતમાં વધુ શોધ કરતાં જણાયું કે લૈલા મેહેલમાંથી ગુમ થઈ છે, અને તેણીની બે સાહેલીઓ મોહોશ હાલતમાં પડી છે. તેઓને તેવી હાલતમાં જોઈ તખીઓની દોડ ચાલી, અને તેઓની મેહેલતથી તેઓને હુશિયાર કરવામાં આવી.

અલાદીનને સાથે આકૃતનું વાદળ ઘેરાઈ આવ્યું હોય એમ તેને લાગ્યું. એક હાથપર તેના મુરબ્બી તોલના મનસુરનું કવચતનું મરણ અને બીજા હાથપર તેની વાહાલી લૈલા ગુમ થયેલી માલમ પડી ત્યારે તેના ગુસ્સાનો પાર રહ્યો નહીં. તેની સાથે તેની દાગીરી અને અજબખીએ તેને અગર દીવાનો કરી નાંખ્યો, તોપણ તે હિંમતવાન જુવાન થંડે સ્વભાવે ફલક રફતાર પર અકસોસ કરી આવ્યો, “સીતમગાર જાલીમ ફલક! તારા કેવા ઢંગ! હજીતો મેં મારી ઉમેદનો કોટ બાંધવાને શરૂ કરીધો—હજીતો આવતી કાલે હું મુસલમીન ધર્મમાંથી નિકળી ખ્રિસ્તિ થવાનો હતો—હજીતો તે નામદાર મને તલેરામાતી બાગના બેદથી જાણીતો કરવા કફિસસના પર્યંતો ભણી લઈ જનાર હતો, અને હું મારી વાહાલી લૈલાને મેળવવાની ઉમેદમાં હતો—તેટલા-માંજ તે તારી નાશકારક શમશરનો કેવો જરબ મારી ઉપર અજમાવ્યો!”

તે સમજી નહીં શક્યો કે આ શું બનાવ છે. લૈલા ક્યાં ગઈ હશે? તેણીને કોણ લઈ ગયું હશે? તેણીને લઈ જવાનું કારણ શું હશે? તે વિચાર કરી અટકળ કરવા લાગ્યો કે આ બનાવ બનવાને ધણોવાર થયો નથી, તેથી લૈલાને લઈ લુટારાઓ ધણે દુર ગયા નહીં હશે. તે તરતજ થોડા તૈયાર કરાવી પોતાના વફાદાર હાફેઝ અને ધંધ્રાહીમને સાથે લઈ લૈલાની શોધમાં નિકળ્યો, અને લુનરને સત્તાવાળાઓને સ્વાધીન કરીધો.

પ્રકરણ બત્રીસમું.

સુંદર અરાબામાં એકલી લૈલા—ત્યુનરનું તરકટ.

હજી રાતજ હતી. પણ તે ચંદની રાત હતી, અને પુનમનો ચંદ્રમા પુર તેજમાં પ્રકાશતો હતો ; આસમાન વાદળાંઓથી તદન ખુલ્લું હતું.

લૈલા જ્યારે પોતાની મેહોશીમાંથી હુશિયાર થઈ, ત્યારે તેણીએ પોતાને એક સુંદર 'અરાબા' માં (તે તરફ વપરાતી એક આસ બેઠકની ગાડી, જેની આરે બાજુ પરદાથી ઘેરી લેવામાં આવે છે તેમાં) જોઈ. તેણી સમજી શકી નહીં કે આ શું બનાવ છે. તેણી હજી પોતાને મનસુરના મહેલમાં જવા લાગી. પણ અરાબાના આંચકાથી તેણીની ખાતરી થઈ કે તેણી

ફાલમાં નથી, પણ એક અરાબામાં છે. તેણી પોતાના સુવાતા પેહેરી રાખેલા પોશાકમાંજ હતી, અને કોઈએ થંડીના સળ્યથી તેણીના આંગપર ગરમ કપડાં નાંખેલાં હતાં. આ સુંદર અરાબામાં લૈલા પોતાને એકલી જોઈ ધભરાટમાં પડી. તેણી સમજી નહીં શકી કે પોતે ખાખમાં છે ધ્યા ખીદાર છે. 'આવા ધભરાટમાં પોતાની ખાતરી કરવા તેણીએ અગાવાનો પરદો જરૂર ચકીને બહાર નજર કરી તો તેણીએ સાંદરણી રાતની પુર રોશનીમાં એક એકાંત અને ખુલ્લા રસ્તા ઉપર પોતાને જોઈ. આવી રીતેના મામલો જોઈ તે નિર્દોષ નારે ધભરાટમાં પડી, અને પોતે મનસુરના મહેલમાંથી આ આવી એકાંત જગાપર કેમ આવી અને તેણીનો સખીએ ઝંઘા તથા એમીના કયાં ગઈ તે વિષે વિચારમાં પડી, પણ આ વિચારજ તેણીને દીવાની કરવા બસ હતો.

શેવટ, તેણીએ એવું ધાર્યું કે તેણીનો મિત્ર મનસુર જે ભેદ ભરેલા ભરમથી તેણીને જાણીતી કરવા કાકેસસના પર્વતો વચ્ચે મુસાફરી કરાવનાર હતો તે મુસાફરી હાલ પોતે કરતી હશે, અને આ સુંદર અરાબો તેણીને સાંઝે મનસુરજે મેળવ્યો હશે.

એવાં બમતા ખ્યાલી ખોટા વિચારો ફક્ત પોતાના ધભરાટમાં પડેલાં મગજને સધીઆરો આપવા અને સમજવા તેણીએ ઉભા કીધા, પણ ફેકટ. તેણી ફરીથી પરદો ઉઘાડી જોવા લાગી તો તેણીની નજર એક ઊંચા કદનો હથિયારબંધ ઘોડેસ્વાર જે અરાબાની બાજુથી પોતાનો ઘોડો દપટાવતો હતો તેની પર પડી.

“શું જોઈએ છે બાનું?” પેલા ઘોડેસ્વાર બોલ્યો.

આ અવાજ સાંભળી લેલાએ તેની તરફ જોયું, અને કાંઈપણ જવાબ આપવાને બદલે ધ્રુવરાટમાં પડી. તેટલામાં એક ખીજે હથિયારબંધ જુવાન ઉસમાનઅલીના પોશાકમાં એક અચ્છા તુર્કી ઘોડા ઉપર સ્વાર થયેલા પોતાના અસ્પને દોડાવતો અરાબા આગળ આવી મિત્રાજ અને ભપકામાં પેલા પેહેલા સ્વારને પુછવા લાગ્યો, “કેમ, એ બાનું શું પુછે છે?”

તેના અવાજની લઠણ ઉપરથી લેલાએ અટકળ કરી કે આ પાછળથી આવનાર ઉસમાનઅલી પેહેલા ઉપર હાકમી ચલાવનાર હશે.

“કાંઈ નહીં,” પેલા ઊંચા કદના જુવાને જવાબ દીધો; “મેં એ વાર પરદો જાંચકતા એ બાનુંને જોઈ, તેથી હું અરાબા પાસે આવ્યો કે એ બાનું શું કહે છે તે જાણું.”

“ચાલ, આ અરાબાની હરોલમાં તારા ઘોડાને ચલાવ.”

પેલા જુવાન આ હુકમ સાંભળતાં જ પોતાનો ઘોડો અરાબાની હરોલમાં ચલાવા લાગ્યો. લેલાએ એવી રીતનો મામલો જોઈ દલગીરી અને આતુરતાથી પુછ્યું, “મને લાગે છે કે તું એની ઉપર સરદારી ભાગવે છે? મહેરબાની કરી મને કહેશે કે હું અહીંઆં કેમ આવી, અને તું કોણ છે?”

“એનો જવાબ ધણે સહેલ છે, જેકે પેહેલાનો જવાબ કેહેવાને હું બંધાયેલો નથી.” પેલાએ જવાબ આગળ ચલાવ્યો, “મારી કેટલીક પર સમાન લોંડીઓમાંની તુંપણ એક છે; હું તેમનો અને તારો માલિક છું.”

લેલા આ બેહવાઈનો જવાબ સાંભળી હેશથી મેહોશ થઈ ગઈ, અને અજબખી તથા ધ્રુવરાટની મારી તેણી ધુજવા લાગી. તેણી એકજ નજરથી પેલા જુવાનને ટીકી ટીકીને જોવા લાગી, પણ કાંઈ પુછી શકી નહીં.

“અદલાહ માલિકે-મુદક છે,” પેલાએ આગળ ચલાવ્યું, “અને તેના બંદાએ જે કાંઈ કહ્યું છે તે તદન રાસ્ત છે. તારે જાણવું જોઈએ કે મેં જેટલી કિંમત મારી એક લોંડીને સાઈં આપી છે તેનાં કરતાં ત્રણ ધણી વધારે મેં તારે સાઈં આપી છે.”

રાત આગળ ચાલી, તેની સાથે લેલાની ગાડી પણ આગળ ચાલી, અને તેઓની વાત પણ હવે આગળ ચાલી.

“નીચ કુતરા, બંધ કર તારી નીચ જુવાન; એ તદન નહીં બને તેવું છે,” લેલા ચુસ્તથી પોકારી ઉઠી. “તું જાણે છે હું કોણ છું?”

